Ενότητα 1

Ο Γιώργος και η Γεωργία είναι μαθητές της Ε΄ Δημοτικού με... οικολογικές ανησυχίες. Γι' αυτό και μπορούμε να τους ονομάσουμε Οικο-Γιώργο και Οικο-Γεωργία! Για να δούμε τις δραστηριότητες που προτείνουν για το περιβάλλον.

Τα λουλούδια που φυτρώνουν στο τσιμέντο

Στην ανατολική Κρήτη, σ' ένα ορεινό χωριό, τη Ζήρο, είδαμε τις πιο πολύχρωμες γωνιές της γειτονιάς. Μια πανδαισία χρωμάτων. Στα μπαλκόνια, στις αυλές, στο δρόμο, μέσα σε γλάστρες, μεγάλωναν λουλουδιασμένα φυτά. Μα αυτό που τραβούσε την προσοχή ήταν κάτι άλλο. **Τα λουλούδια του τσιμέντου**.

Στις γωνιές των δρόμων, των σκαλοπατιών, σε κάθε σχισμή του τσιμέντου, είχαν φυτρώσει πολύχρωμα, μυρωδάτα μπουκέτα. Στην αρχή, όπως μας είπαν οι κάτοικοι, ήταν λίγα, σκόρπια, όπως συνήθως στα περισσότερα χωριά. Μετά, οι κάτοικοι τα «υιοθέτησαν». Και κάθε χρόνο γίνονταν πιο πολλά. Τον περασμένο χρόνο ένας υπάλληλος του δήμου τόλμησε να τα ψεκάσει με ζιζανιοκτόνα «για να μην καταστρέφουν το δρόμο». Οι κάτοικοι διαμαρτυρήθηκαν και ψεκαστήρας δεν πέρασε ξανά από τα σοκάκια του χωριού. Το τσιμέντο «άνθισε» και φέτος. Γυναίκες και άντρες, μεγάλοι και παιδιά καμαρώνουν τις πολύχρωμες γωνιές κάθε γειτονιάς.

Μας εμπιστεύτηκαν κι ένα μυστικό: Οι κάτοικοι σκορπίζουν σπόρους σε σχισμές των δρόμων, των τοίχων, όπου υπάρχει λίγο χώμα, και έτσι, μαζί με τον άνεμο, βοηθούν στην εξάπλωση των φυτών. Τα υπόλοιπα τα αναλαμβάνει η φύση. Δε χρειάζονται καν πότισμα.

περιοδικό *Η φύση*, τεύχος 98, καλοκαίρι 2002 (διασκευή)

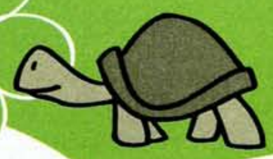

1. Στο κείμενο περιγράφεται πώς οι κάτοικοι ενός χωριού κατάφεραν να ομορφύνουν το περιβάλλον φυτεύοντας λουλούδια ακόμα και στο τσιμέντο. Υπάρχουν επιρρήματα και φράσεις σε αιτιατική ή φράσεις με προθέσεις που μας δείχνουν το χρόνο που έγιναν τα γεγονότα:

στην αρχή μετά κάθε χρόνο τον περασμένο χρόνο φέτος

Ξαναγράψτε το κείμενο με σύντομο τρόπο χρησιμοποιώντας αυτά τα επιρρήματα και τις φράσεις. Για παράδειγμα:

*Τα λουλούδια **στην αρχή** ήταν λίγα και σκορπισμένα εδώ κι εκεί.*

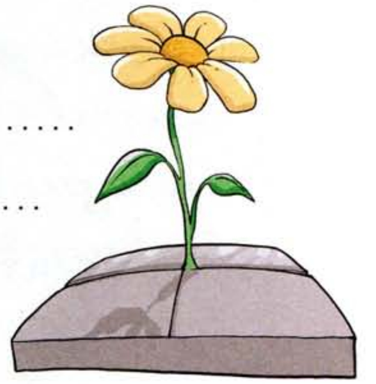

Μετά ....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

2. Χρησιμοποιώντας τα ίδια ή παρόμοια επιρρήματα και φράσεις γράψτε στο τετράδιό σας μια δική σας ιστορία με θέμα το φύτεμα λουλουδιών ή δέντρων.

Δεύτερος τρόπος: **προστατεύουμε τους βιότοπους, όπου ζουν άγρια ζώα.**

Τα αγριόγιδα της Βόρειας Πίνδου

Μετρημένα στα δάχτυλα είναι τα βουνά της Ελλάδας όπου υπάρχουν αγριόγιδα: στον Όλυμπο, στην Γκιόνα και στην Οίτη, και φυσικά στα άγρια και απότομα βουνά της Βόρειας Πίνδου. Ακόμα όμως και σ' αυτά τα βουνά οι πληθυσμοί τους είναι μικροί και κινδυνεύουν να εξαφανιστούν εξαιτίας της λαθροθηρίας.

Μια από τις βασικές δράσεις του προγράμματος του WWF Ελλάς είναι η καταγραφή του πληθυσμού του αγριόγιδου της Βόρειας Πίνδου. Για το σκοπό αυτό μια σειρά ερευνητικών αποστολών προγραμματίστηκαν να πραγματοποιηθούν από το 2000 ως το 2002. Έτσι, βρεθήκαμε κι εμείς στα οροπέδια της οροσειράς της Τύμφης.

Παρασκευή 30/11/2001. Είχαμε ανέβει αποβραδίς στο μεγάλο λιβάδι, κάτω από την Γκαμήλα, την ψηλότερη κορυφή της οροσειράς της Τύμφης και του εθνικού δρυμού Βίκου-Αώου. Άλλη μια αποστολή, η τελευταία του φθινοπώρου. Με τη βοήθεια του τηλεσκοπίου εντοπίσαμε δύο αγριόγιδα, μάνα με μικρό, που στέκονταν ακίνητα στην κορυφή ενός μεγάλου κάθετου βράχου. Σημειώσαμε τα πάντα γύρω από το βιότοπο και το μικρό κοπάδι των αγριόγιδων που βλέπαμε, δηλαδή το υψόμετρο, την κλίση της πλαγιάς, τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος σε μια ακτίνα πενήντα μέτρων γύρω από το κοπάδι, το φύλο, την ηλικία τους, τις αντιδράσεις τους κ.ά.

Αφήσαμε το κατάλυμά μας και πήραμε το δρόμο προς την κορυφή. Ξέραμε πως θα βρίσκαμε το μεγάλο κοπάδι.

Πράγματι, έπειτα από δυο ώρες πορεία, διακρίναμε στο χείλος του γκρεμού τον αρχηγό του κοπαδιού, ένα τεράστιο αρσενικό που οδηγούσε τα θηλυκά με τα μικρά τους, δώδεκα συνολικά ζώα, για βοσκή στο διπλανό λιβάδι.

Σημειώσαμε κι εδώ όλα τα στοιχεία και συνεχίσαμε στην ανηφόρα. Έπειτα από δυόμισι ώρες περπάτημα, φτάσαμε στη θέση όπου θα έπρεπε να ήταν το τρίτο κοπάδι. Όμως ούτε κουνούπι δε φαινόταν στον ορίζοντα. Δεν αργήσαμε να ανακαλύψουμε ίχνη από άρβυλα ανθρώπων και πέντε άδεια φυσίγγια για κυνήγι. Ήταν φανερό πως οι λαθροκυνηγοί είχαν δράσει σ' αυτή την περιοχή...

περιοδικό *Το πάντα*, τεύχος 37, Ιανουάριος-Μάρτιος 2002 (διασκευή)

3. Φτιάξτε το χρονοδιάγραμμα της ερευνητικής αποστολής, αφού βρείτε και υπογραμμίσετε τα επιρρήματα και τις φράσεις που δηλώνουν χρόνο. Χρησιμοποιήστε χρόνο ενεστώτα.

Πέμπτη 29/11/2001. *Το βράδυ φτάνουμε στο* ....

....

Παρασκευή 30/11/2001. ....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

4. Στο κείμενο βρίσκουμε τις σύνθετες λέξεις *λαθροθηρία*, *λαθροκυνηγός*. Έχουν σχηματιστεί από το αρχαίο ελληνικό επίρρημα *λάθρα*, που σήμαινε «κρυφά». Βρείτε και άλλες σύνθετες λέξεις με το «λάθρα» στο λεξικό και σημειώστε την ετυμολογία τους και τη σημασία τους με απλά λόγια.

Λέξη	Ετυμολογία και σημασία
λαθροθηρία	λάθρα + θήρα (= κυνήγι) το να κυνηγάει κανείς παράνομα
λαθροκυνηγός / λαθροθήρας	

Τρίτος τρόπος: **προστατεύουμε τους υγροβιότοπους, όπου ζουν σπάνια είδη πουλιών, εντόμων και φυτών.**

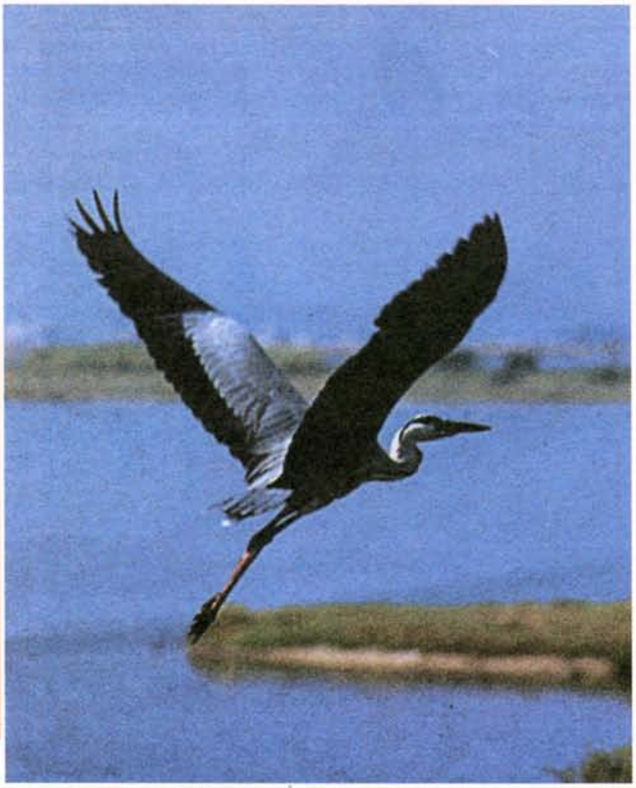

Πάρτι στη... λάσπη

Πάμε για ένα φανταστικό πάρτι σε υγροβιότοπους; Το οργανώνει ο Σύλλογος Μεταναστευτικών Πουλιών και ο Σύλλογος «Υγρός Κόσμος»!

Οι οικοδεσπότες είχαν οργανώσει το πάρτι τέλεια. Πρώτα πήραμε ένα μεζεδάκι στο δέλτα του Έβρου, μετά με παρέλαβε ένας σταχτοτσικνιάς, που με πήγε στη λίμνη Βιστονίδα. Εκεί μου πρόσφεραν νοστιμότατα ψαρικά, σερβιρισμένα σε πιατέλες-νούφαρα.

Ύστερα ο δεντροβάτραχος με έβαλε να σκαρφαλώσω σ' ένα δέντρο και ο φίλος του ο βάτραχος επέμενε να με μάθει πώς να βυθίζομαι στο νερό και να αφήνω μόνο τα μάτια μου απ' έξω. Τον απογοήτευσα μάλλον, αλλά τα πράγματα ήταν χειρότερα κατόπιν με τις λιβελούλες. Εννοούσαν να με κάνουν να πετάξω από φυλλαράκι σε φυλλαράκι στα φυτά της λίμνης χωρίς να πέσω στο νερό! Αδύνατον να καταλάβουν ότι δεν είμαι ιπτάμενος χορευτής όπως αυτές! Τι γλίστρες έφαγα δε λέγεται!

Μετά από λίγο ο καλαμοκανάς μού πρότεινε περίπατο στη λιμνοθάλασσα. Καταλαβαίνετε τι έπαθα. Εκείνος έχει αυτά τα ωραία ψηλά και λεπτά πόδια που τον βοηθάνε να προχωράει στο νερό. Εγώ τσαλαβουτούσα άχαρα και εκείνος με κόπο συγκρατούσε τα γέλια του.

Στο τέλος, συνάντησα τον αργυροπελεκάνο στην Κερκίνη. Έβγαλε πέντε ψαράκια από τη σακούλα που κρέμεται κάτω από το σαγόνι του και με κέρασε.

περιοδικό «Ερευνητές», *Η Καθημερινή*, 6/2/00 (διασκευή)

5. **Στο κείμενο αναφέρονται πουλιά, έντομα και φυτά που υπάρχουν στους υγροβιότοπους της Ελλάδας. Υπογραμμίστε τα σημεία όπου δίνονται πληροφορίες γι' αυτά, βρείτε περισσότερες πληροφορίες στην εγκυκλοπαίδεια και συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα:**

όνομα (όπως το ξέρει ο κόσμος και επιστημονική ονομασία)	είδος (πουλί, έντομο ή φυτό)	πού ζει	τι τρώει	πώς είναι

6. **Ξαναγράψτε το κείμενο χρησιμοποιώντας χρονικές προτάσεις, όπως παρακάτω:**

Αφού πήραμε ένα μεζεδάκι, με παρέλαβε ....

και με πήγε ....

Όταν έφαγα τα ψαρικά, ο δεντροβάτραχος ....

....

....

Μόλις τελείωσα τις αποτυχημένες μου προσπάθειες, οι λιβελούλες ....

....

και μετά ο καλαμοκανάς ....

....

Ενώ τσαλαβουτούσα ....

....

Τέταρτος τρόπος: **χρησιμοποιούμε ποδήλατο για τις μετακινήσεις μας.**

Μια ολόκληρη πόλη χρησιμοποιεί ποδήλατο

ΤΟ ΠΕΙΡΑΜΑ ΤΗΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ

Ένα πείραμα βρίσκετ__ σε εξέλιξη αυτή την εποχή στην Καρδίτσα. Πείραμα που, αν πετ__χει, μπορεί να δημιουργ__σει στροφή σε έναν άλλο τρόπο ζωής, πιο φιλικό προς το περιβάλλον, σε πολλές πόλεις της Ελλάδας.

Με κεντρικό σύνθημα «η Καρδίτσα μπορεί να γίνει η πόλη των ποδηλάτων, κάνε κι εσύ τη δική σου αρχή» ο τοπικός δήμος έχει αρχ__σει εδώ και χρόνια την προσπάθεια να στρέψει τους πολίτες στη χρήση ποδηλάτου. Το αποφασιστικό βήμα γίνετ__ πλέον με την κατασκευή δικτύου ποδηλατοδρόμων στο κέντρο της πόλης, σε δρόμους ταχείας κυκλοφορίας αυτοκινήτων.

Η πόλη έχει μεγάλη παράδοση στη χρήση ποδηλάτου. Ακόμη και χωρίς ειδική υποδομή, ένα μεγάλο μέρος των κατοίκων χρησιμοποιούν ποδήλατο στις μετακινήσεις τους. Σχεδόν στο σύνολό τους οι μαθητές γυμνασίου και λυκείου μετακινούντ__ με ποδήλατα, στις γειτονιές το ποδήλατο είναι το αγαπημένο παιχνίδι μικρότερων παιδιών, ενώ και στο κέντρο της πόλης ποδήλατο και αυτοκίνητο συνυπάρχουν, καθώς πολλοί προτιμούν το δίκυκλο για να πάνε στη δουλειά τους ή για τα καθημερινά ψώνια.

Σε όλες τις πλατείες στο κέντρο της πόλης αλλά και στο χώρο της δημοτικής αγοράς έχουν τοποθετ__θεί θέσεις στάθμευσης ποδηλάτων. Για να ενθαρρ__νει τη χρήση του ποδηλάτου, ο δήμος έχει πάρει και άλλη μια πρωτοβουλία. Γύρω από το κέντρο της πόλης λειτουργούν οκτώ υπαίθριοι δημοτικοί χώροι στάθμευσης, με χρέωση 0,8 ευρώ την ώρα. Εκεί υπάρχουν ποδήλατα του δήμου, τα οποία μπορεί κάθε πολίτης που σταθμεύει το αυτοκίνητό του να χρησιμοποι__σει δωρεάν για να κιν__θεί στο κέντρο.

περιοδικό «ΟΙΚΟ», *Η Καθημερινή*, Οκτώβριος 2003 (διασκευή)

7. Συμπληρώστε σωστά τα γράμματα που λείπουν στα ρήματα του κειμένου και τοποθετήστε το καθένα στη θέση του.

Ενεστώτας	Παρατατικός	Εξακολουθητικός μέλλοντας
Παρακείμενος	Αόριστος	Συνοπτικός μέλλοντας
	Υπερσυντέλικος	Συντελεσμένος μέλλοντας

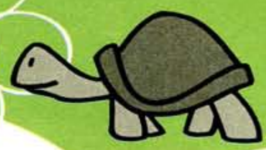

8. Στο κείμενο υπάρχει η φράση «φιλικό προς το περιβάλλον». Ψάξτε στο λεξικό για να εντοπίσετε την οικογένεια της λέξης περιβάλλον και σκεφτείτε όσες περισσότερες φράσεις μπορείτε που να την περιέχουν, όπως αυτή του κειμένου.

Οικογένεια λέξεων

απλές λέξεις	σύνθετες λέξεις
βάλλω	περιβάλλω

Φράσεις

φιλικό προς το περιβάλλον

φυσικό περιβάλλον

μόλυνση του περιβάλλοντος

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

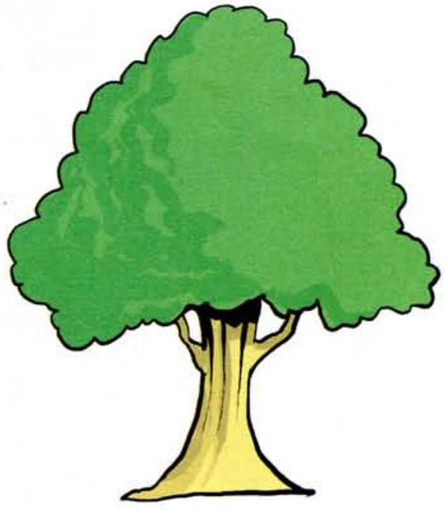

Ενότητα 2

Μπορείτε να φανταστείτε ότι κάπου στον κόσμο υπάρχει μια «φαντασμαγορική ακυβέρνητη πόλη»; Το άρθρο που θα διαβάσετε παρακάτω σάς οδηγεί σ' αυτήν.

Η Άλκηστη είναι μια μαθήτρια της Ε΄ Δημοτικού, όπως κι εσείς. Της αρέσει να ταξιδεύει σε πόλεις του ονείρου και της φαντασίας. Θέλετε να ταξιδέψετε μαζί της;

ΟΡΟΒΙΛ: η φανταμαγορική ακυβέρνητη πόλη

Λίγα χιλιόμετρα μακριά από τη Βεγγάλη της Ινδίας υπάρχει μια αλλιώτικη πόλη, εντελώς διαφορετική, τόσο στην όψη όσο και στη ζωή που ζουν οι κάτοικοί της. Είναι μια πόλη όπου τα δημόσια κτίρια και τα περισσότερα σπίτια μοιάζουν να έχουν «δραπετεύσει» από ταινία φαντασίας, μια πόλη που δεν έχει δήμαρχο, αστυνομία, δικαστήρια, αλλά ούτε κεραίες τηλεόρασης και ούτε, βέβαια, τηλεοπτικά κανάλια. Μέσα σ' αυτό το περιβάλλον, οι 1.500 κάτοικοί της δουλεύουν για να έχουν ό,τι χρειάζονται, μοιράζονται μεταξύ τους αρμονικά ό,τι έχουν και ασχολούνται με όσα μπορούν για να αναπτύξουν την πνευματική τους ζωή. Η πόλη αυτή ιδρύθηκε πριν από 35 χρόνια, το 1968, από δύο Ινδούς οραματιστές που θέλησαν να φτιάξουν έναν τόπο που θα ήταν το ξεκίνημα, η «αυγή» μια νέας διαφορετικής ζωής για όλους τους ανθρώπους του πλανήτη.

περιοδικό *Τα Σαΐνια*, Νοέμβριος 2003

2

1. Στο παραπάνω κείμενο υπογραμμίστε τα επιρρήματα και τις φράσεις που φανερώνουν τόπο, χρόνο, τρόπο και γράψτε τα στην κατάλληλη θέση στον πίνακα που ακολουθεί. (Συμβουλευτείτε και τη γραμματική.)

τόπος (πού;)	χρόνος (πότε;)	τρόπος (πώς;)

2. Με βάση το παραπάνω κείμενο, συμπληρώστε τα κενά με επιρρήματα και φράσεις που ταιριάζουν:

Ταξιδέψτε και ανακαλύψτε .... στη Βεγγάλη της Ινδίας μια αλλιώτικη πόλη. Θαυμάστε τα σπίτια που βρίσκονται .... και μοιάζουν σαν αυτά που βλέπουμε .... ταινία φαντασίας. Ψάξτε για κεραίες τηλεόρασης και τηλεοπτικά κανάλια. Δε θα βρείτε ....! Παρατηρήστε τους κατοίκους της .... μοιράζονται ό,τι έχουν μεταξύ τους και .... καταφέρνουν .... να ασχολούνται με εκπαίδευση, μουσική, χορό, διάβασμα και άσκηση.

Ντίσνεϋλαντ

Ποιο παιδί, αλήθεια, δεν ονειρεύεται να βρεθεί στην πόλη των παιχνιδιών και της φαντασίας, την Ντίσνεϋλαντ; Πάρτε το πρώτο αεροπλάνο μαζί με την Άλκηστη και ταξιδέψτε ως το Παρίσι. Από εκεί με το τρένο οδηγηθείτε στην Ντίσνεϋλαντ.

Βγαίνοντας από το σταθμό του τρένου που μας μετέφερε από το Παρίσι, μείναμε για μερικά λεπτά με ανοιχτό το στόμα, νιώθοντας ότι μπήκαμε σε μια άλλη χώρα, γνώριμη από τα παιδικά μας χρόνια. Στη χώρα του ονείρου και της φαντασίας. Όταν φτάσαμε στην είσοδο, αφήσαμε τα χρώματα, τη μουσική, τα θεάματα, τις παρελάσεις των ηρώων της Ντίσνεϋ να μας μαγέψουν. Το τεράστιο πάρκο της ευρωπαϊκής Ντίσνεϋλαντ χωρίζεται σε πέντε θεματικές ενότητες: την Κεντρική Οδό, τη Γη των Συνόρων, τη Γη της Περιπέτειας, τη Γη της Φαντασίας και τη Γη της Ανακάλυψης. Από το σιδηροδρομικό σταθμό της Κεντρικής Οδού, στην είσοδο του πάρκου, ατμοκίνητα τρένα ξεκινούν για το γύρο του πάρκου. Επισκεφτήκαμε τον Πύργο της Ωραίας Κοιμωμένης με το φοβερό Δράκο, τον Πύργο των Φαντασμάτων με τους τρομερούς πειρατές της Καραϊβικής, το σπίτι-δέντρο των Ροβινσώνων, ταξιδέψαμε στη Γη της Φαντασίας με τον Πίτερ Παν, τον Πινόκιο, τη Χιονάτη και την Αλίκη. Ανακατευτήκαμε με τους άλλους στην Αγορά του Αλαντίν και συνεχίσαμε την εξερεύνησή μας στον κόσμο του σύμπαντος, ταξιδεύοντας με διαστημόπλοιο.

περιοδικό «Ερευνητές», *Η Καθημερινή*, 27/9/99 (διασκευή)

3. Ας πούμε ότι θέλετε να δώσετε οδηγίες σ' ένα φίλο σας ή μια φίλη σας για το πώς θα πάνε στην Ντίσνεϋλαντ και τι θα δουν εκεί. Μπορείτε να αλλάξετε το παραπάνω κείμενο, αρχίζοντας κάπως έτσι:

Μόλις φτάσεις στο αεροδρόμιο του Παρισιού, **παίρνεις** το τρένο για την Ντίσνεϋλαντ ....

....

....

....

....

....

....

Ή κάπως έτσι:

Μόλις φτάσεις στο αεροδρόμιο του Παρισιού, **πάρε** το τρένο για την Ντίσνεϋλαντ ....

....

....

....

....

....

Ή κάπως έτσι:

Μόλις φτάσεις στο αεροδρόμιο του Παρισιού, **να πάρεις** το τρένο για την Ντίσνεϋλαντ ....

....

....

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Όπως είδαμε και στο βιβλίο μας, όταν δίνουμε οδηγίες, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε **ενεστώτα οριστικής**, σαν να περιγράφουμε σε κάποιον τι να κάνει, ή **ενεστώτα** ή **αόριστο προστακτικής** ή **ενεστώτα** ή **αόριστο υποτακτικής**, για να του πούμε τι να κάνει. Αφού γράψετε τα κείμενά σας, βάλτε στην κατάλληλη θέση τα ρήματα στον παρακάτω πίνακα:

Ενεστώτας οριστικής	Αόριστος προστακτικής	Αόριστος υποτακτικής
παίρνεις	πάρε	να πάρεις

4. **Στο ταξίδι σας αυτό συναντήσατε πολλούς από τους ήρωες των παιδικών παραμυθιών. Φτιάξτε μια ιστορία με ένα φανταστικό ταξίδι και πρωταγωνιστή τον Πινόκιο (το αστείο ξύλινο ανθρωπάκι με τη μεγάλη μύτη που αγαπάει να λέει τόσο συχνά ψέματα) και εσάς, εικονογραφήστε την και παρουσιάστε τη στην τάξη.**

Τι χρειαζόμαστε για το *φανταστικό ταξίδι;*

Κοιτάξτε τα συννεφάκια που μας δίνουν μερικές ιδέες για το *φανταστικό ταξίδι:*

Πότε έγινε; ....

....

Πού έγινε; ....

....

Τι έγινε; ....

Ποιοι πήραν μέρος; ....

....

Σκέψεις και συναισθήματα

....

....

....

....

....

Πώς έγιναν τα πράγματα; (σειρά των γεγονότων)

....

....

....

Γιατί έγιναν; (αιτίες) ....

....

....

....

Τι έγινε μετά; (συνέπειες) ....

....

....

5. Τα παιδιά αποφάσισαν για την έκθεση του σχολείου να φτιάξουν μια πόλη, όπου πρωταγωνιστής δε θα ήταν τα χαρτόνια ή ο πηλός αλλά τα άδεια τενεκεδάκια από τις κονσέρβες. Διαβάστε παρακάτω τα υλικά που χρειάστηκαν και πώς κατασκεύασαν αυτή την περίεργη πόλη:

Υλικά

- Χοντρό χαρτόνι
- Τενεκεδάκια διάφορα
- Αλευρόκολλα
- Χρώματα
- Τσαλακωμένες εφημερίδες
- Σπιρτόξυλα
- Μικρά κλαδιά δέντρων
- Σφουγγάρια βαμμένα

Εκτέλεση

- Στρώνουμε το χαρτόνι στο πάτωμα.
- Κολλάμε επάνω τα τενεκεδάκια, στα οποία δίνουμε τη μορφή σπιτιών.
- Τα βάφουμε με διαφορετικά χρώματα.
- Κολλάμε επάνω τους εφημερίδες για τοίχους, σπιρτόξυλα για παράθυρα.
- Τοποθετούμε επάνω στα τενεκεδάκια μικρά κομμάτια σφουγγαριού για σκεπή.
- Πλουτίζουμε την τενεκεδούπολη με μικρά κλαδιά δέντρων.
- Συμπληρώνουμε στην τενεκεδούπολη ό,τι άλλο θέλουμε.

6. **Στο παραπάνω κείμενο οι οδηγίες είναι γραμμένες σε ενεστώτα οριστικής. Προσπαθήστε να τις γράψετε σε αόριστο προστακτικής.** (Δείτε και την άσκηση 3.)

Εκτέλεση

- Στρ*ώστε* το χαρτόνι στο πάτωμα.
- Κολλ________________ επάνω του τα τενεκεδάκια και δ________________ τους τη μορφή σπιτιών.
- Β________________ τα με διαφορετικά χρώματα.
- Κολλ________________ επάνω τους εφημερίδες για τοίχους, σπιρτόξυλα για παράθυρα.
- Τοποθετ________________ επάνω στα τενεκεδάκια μικρά κομμάτια σφουγγαριού για σκεπή.
- Πλουτ________________ την τενεκεδούπολη με μικρά κλαδιά δέντρων.
- Συμπληρ________________ στην τενεκεδούπολη ό,τι άλλο θέλετε.

Τι παρατηρείτε στην **ορθογραφία** των παραπάνω ρημάτων; Για να μην μπερδεύεστε με το **η** και το **ει** στην προστακτική, υπάρχει μια απλή και σίγουρη συνταγή! Αλλάζετε σε υποτακτική... Π.χ.:

να τηλεφωνήσετε → τηλεφωνήστε

Και μην ξεχνάτε: τα ρήματα σε **-ώνω** και σε **-ίζω** κρατάνε πάντα το φωνήεν τους (**ω** και **ι**) στην προστακτική.

7. Μια ηλιόλουστη μέρα αποφασίζετε να κάνετε με την Άλκηστη μια βόλτα στην πόλη. Παίρνετε το λεωφορείο και ξεκινάτε. Περιγράψτε τη διαδρομή που κάνετε με το λεωφορείο. Τα συννεφάκια θα σας βοηθήσουν στην περιγραφή σας.

Όνομα πόλης

Ποια κτίρια βλέπετε καθώς το λεωφορείο διασχίζει την πόλη;

Συναισθήματα και σκέψεις

Εντυπώσεις με το τέλος της διαδρομής

2

Με το τραμ φανταστικές διαδρομές!

Το τραμ επιστρέφει στη ζωή μας.
Το ακούμε καθημερινά
στην τηλεόραση και στο ραδιόφωνο.
Ας το πάρουμε και ας κάνουμε
μια διαδρομή, έχοντας συντροφιά μας
την Άλκηστη.

8. Διαβάστε στο παρακάτω κείμενο τις απόψεις των πολιτών και της εταιρείας κατασκευής του σύγχρονου τραμ και καταγράψτε στον πίνακα της επόμενης σελίδας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που φαίνονται σ' αυτό:

Να δοθεί ή όχι το τραμ στην κυκλοφορία;

Αρκετοί πολίτες του Παλαιού Φαλήρου, της Νέας Σμύρνης και της Γλυφάδας ισχυρίζονται ότι το τραμ θα κάνει δύσκολη την πρόσβαση στην παραλία, θα μειώσει κατά πολύ τον πεζόδρομο στην παραλιακή οδό και θα προκαλέσει κυκλοφοριακή συμφόρηση. Φόβους εκφράζουν και για το θόρυβο που θα δημιουργείται από τη διέλευση των συρμών, ο οποίος με την πάροδο του χρόνου θα αυξάνεται εξαιτίας της φυσιολογικής φθοράς των βαγονιών και της γραμμής.

Οι αρμόδιοι, όμως, ισχυρίζονται ότι το σύγχρονο τραμ δεν έχει καμία σχέση με αυτά του παρελθόντος. Είναι υπερσύγχρονο, αθόρυβο και οι ράγες του διαθέτουν ειδικό ελαστικό περίβλημα για να απορροφά τους κραδασμούς. Επίσης, ισχυρίζονται ότι μειώνει το χρόνο μετακίνησης, μπορεί να μεταφέρει πολλούς επιβάτες (σε σύγκριση με τα λεωφορεία και τα τρόλεϊ), είναι φιλικό προς το περιβάλλον (αθόρυβο και μη ρυπογόνο) και αντιμετωπίζει αποτελεσματικά το κυκλοφοριακό πρόβλημα.

περιοδικό «Ερευνητές», *Η Καθημερινή*, 1/11/03 (διασκευή)

πλεονεκτήματα	μειονεκτήματα
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

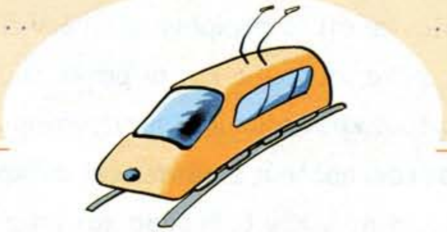

9. Σ' αυτό το κρυπτόλεξο υπάρχουν 16 ελληνικές πόλεις. Προσπαθήστε να τις βρείτε:

Κ	Α	Λ	Α	Μ	Α	Τ	Α	Β	Γ	Σ	Τ	Π	Ξ
Α	Γ	Α	Ν	Σ	Θ	Τ	Ρ	Ι	Π	Ο	Λ	Η	Α
Σ	Ι	Μ	Ξ	Π	Δ	Ψ	Γ	Φ	Υ	Ω	Α	Ρ	Ν
Τ	Α	Ι	Σ	Α	Χ	Φ	Ο	Δ	Γ	Π	Τ	Μ	Θ
Ο	Ν	Α	Α	Ρ	Τ	Α	Σ	Β	Γ	Α	Ξ	Β	Η
Ρ	Ν	Ε	Ι	Τ	Ω	Κ	Ο	Μ	Ο	Τ	Η	Ν	Η
Ι	Ε	Ζ	Γ	Η	Δ	Β	Ζ	Π	Υ	Ρ	Γ	Ο	Σ
Α	Ν	Μ	Ρ	Π	Ε	Ι	Ρ	Α	Ι	Α	Σ	Υ	Ω
Χ	Α	Λ	Κ	Ι	Δ	Α	Δ	Ρ	Α	Μ	Α	Ζ	Ψ
Σ	Θ	Ε	Σ	Σ	Α	Λ	Ο	Ν	Ι	Κ	Η	Β	Χ

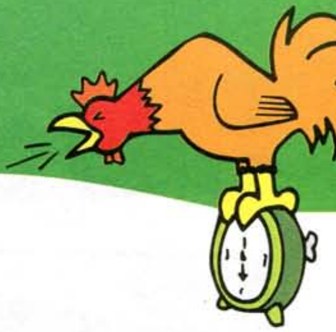

Ενότητα 4

Ο Λευτέρης, ένα μικρό σκανταλιάρικο αγόρι, έχει πιστό φίλο το σκύλο του τον Άργο. Μαζί κάνουν καθημερινά βόλτες και συχνά μπλέκονται σε περιπέτειες, άλλοτε ευχάριστες και άλλοτε όχι. Θέλετε να τους ακολουθήσουμε;

1. Σε μια από τις καθημερινές βόλτες με το σκύλο του, ο Λευτέρης συναντάει δυο φίλους του από τη γειτονιά, που έχουν κοντά τους ένα μικρό σκυλάκι. Του διηγούνται την ιστορία του μικρού τους φίλου. Θα θέλατε να τη μάθετε κι εσείς; Δεν έχει όμως λόγια. Παρατηρήστε καλά την εικονογραφημένη ιστορία και γράψτε τη με λόγια. Σας δίνεται η αρχή.

4

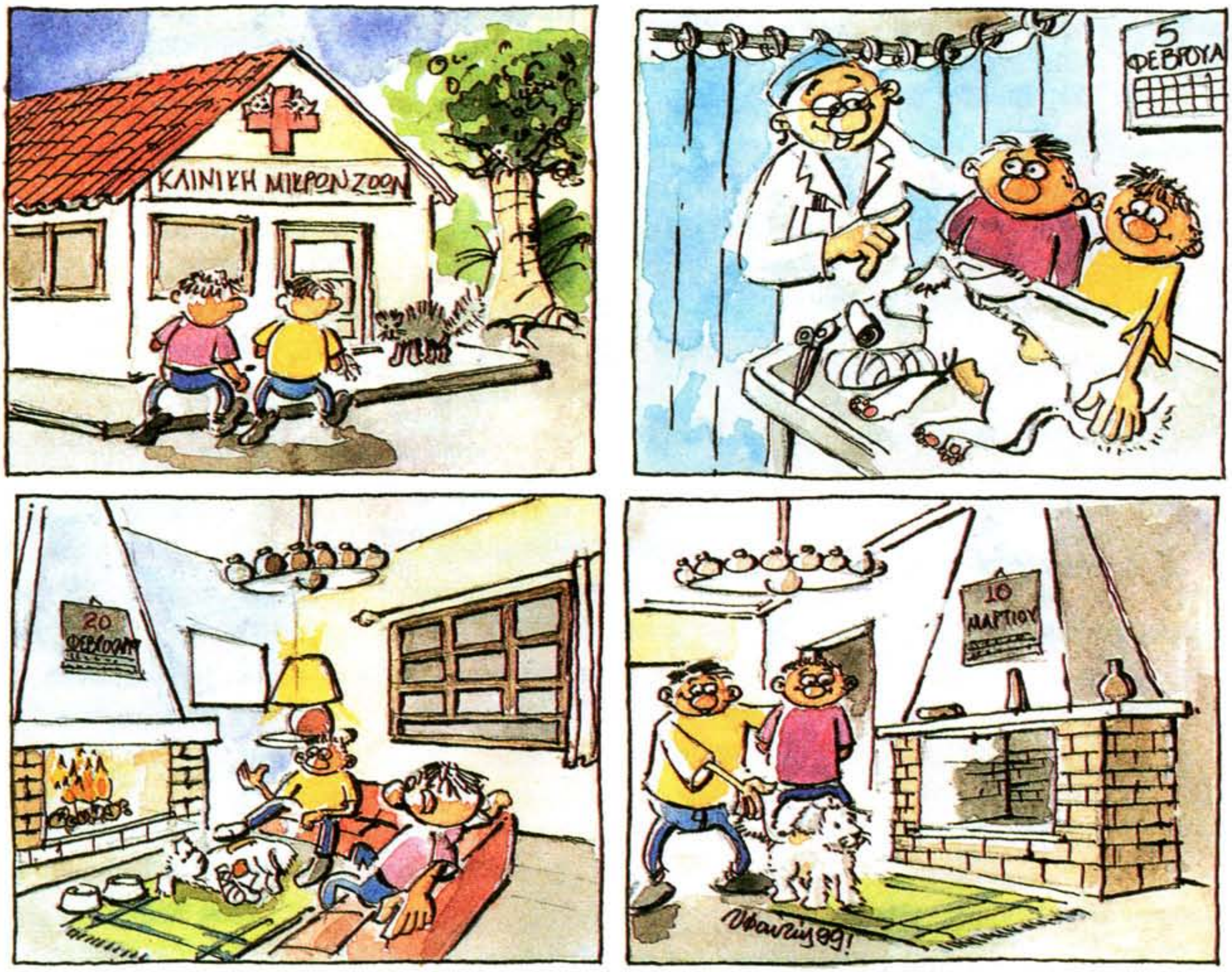

περιοδικό «Ερευνητές», *Η Καθημερινή*, 14/2/99

Είναι ένα χειμωνιάτικο απόγευμα. Τα δυο αδέρφια περνούν μέσα από το πάρκο της γειτονιάς, καθώς επιστρέφουν στο σπίτι τους μετά το μάθημα των αγγλικών. Ξαφνικά ....

....

....

....

....

....

....

....

2. Ο Λευτέρης συζητάει με τους φίλους του την πιθανότητα το μικρό σκυλάκι να έχει φύγει από κάποιο σπίτι. Τους προτείνει να αγοράσουν μια εφημερίδα και να διαβάσουν τις μικρές αγγελίες. Να μερικές:

Χαρίζονται δυο καθαρόαιμα γατάκια Σιάμ, ο Κλείτος (5 ετών) και η Μίλλυ (2 ετών). Περιμένουν μια οικογένεια να τα υιοθετήσει και τα δυο μαζί, γιατί είναι αχώριστοι φίλοι. Είναι πανέμορφα, πάρα πολύ ήρεμα και καλόβολα. Τηλ. 6978292..., κ. Αλέκα, Φιλοζωικός Σύλλογος Χολαργού.

16/12/2003

Στην παραπάνω αγγελία οι προτάσεις έχουν πολλές πληροφορίες για τα δυο γατάκια. Θα μπορούσαν, βέβαια, να είναι μικρότερες ή και μεγαλύτερες. Κοιτάξτε το παράδειγμα:

1. *Χαρίζονται δυο γατάκια.*
2. *Χαρίζονται δυο γατάκια Σιάμ.*
3. *Χαρίζονται δυο καθαρόαιμα γατάκια Σιάμ.*
4. *Χαρίζονται δυο καθαρόαιμα γατάκια Σιάμ, ο Κλείτος και η Μίλλυ.*
5. *Χαρίζονται δυο καθαρόαιμα γατάκια Σιάμ, ο Κλείτος 5 ετών και η Μίλλυ 2 ετών.*

Η βασική πληροφορία της αγγελίας είναι ότι χαρίζονται δυο γατάκια. Στη δεύτερη και στην τρίτη πρόταση μαθαίνουμε ότι είναι ράτσας Σιάμ, και μάλιστα καθαρόαιμα. Στην τέταρτη μπαίνουν και τα ονόματά τους, ενώ στην τελευταία μαθαίνουμε την ηλικία τους.

Έτσι, έχουμε όλες τις πληροφορίες που θέλουμε.

4

Δείτε τώρα μια άλλη αγγελία για ένα σκυλάκι που χάθηκε και το αναζητούν:

Χάθηκε σκυλάκι, μικρόσωμο, αρσενικό, ολόλευκο, με μαύρη «στάμπα» στο αριστερό του μάτι, στην περιοχή της Κοκκινιάς Πειραιά (σύνορα Αγ. Ι. Ρέντη), τη Δευτέρα το μεσημέρι (3.11.03). Το όνομά του είναι Μόντυ, είναι 2 ετών και φορούσε περιλαίμιο με τα στοιχεία του ιδιοκτήτη. Η απουσία του μας έχει στενοχωρήσει πάρα πολύ. Παρακαλείται όποιος το βρει να μας το παραδώσει. Δίνεται γενναιόδωρη αμοιβή.

Πληροφορίες: Γιώργος Ν., τηλ.: 6989 123456.

Ας δούμε τις πρώτες πληροφορίες που μας δίνει αυτή η μικρή αγγελία:

Χάθηκε σκυλάκι, μικρόσωμο, αρσενικό, ολόλευκο, με μαύρη «στάμπα» στο αριστερό του μάτι, στην περιοχή της Κοκκινιάς Πειραιά (σύνορα Αγ. Ι. Ρέντη), τη Δευτέρα το μεσημέρι (3.11.03).

Η απλή πρόταση θα ήταν: *Χάθηκε σκυλάκι.*

Βρείτε τα υπόλοιπα στοιχεία.

Χαρακτηριστικό: ....

Φύλο: ....

Χρώμα: ....

Πού χάθηκε: ....

Πότε χάθηκε: ....

Στην ίδια εφημερίδα διαβάζουμε:

Βρέθηκε σκυλάκι, αρσενικό, μικρόσωμο, ημίαιμο, με πολύ και καλό τρίχωμα, περίπου 2 χρονών. Φωτογραφία δεν έχω, αν όμως κάποιος νομίζει ότι μπορεί να είναι το δικό του ΚΑΙ ΤΟ ΘΕΛΕΙ ΠΙΣΩ, παρακαλώ πολύ να επικοινωνήσει μαζί μου: κ. Βαρβάρα, τηλ. 210 1234567

τα ζώα που ζουν κοντά μας

Βρείτε την απλή πρόταση σε αυτή τη μικρή αγγελία και ξαναγράψτε την πέντε φορές, προσθέτοντας κάθε φορά και ένα επιπλέον στοιχείο από αυτά που δίνονται.

Απλή πρόταση: ....

....

....

....

....

....

3. ***Ο καιρός περνούσε και κανείς δεν ενδιαφέρθηκε για το μικρό όμορφο κουταβάκι, τον τετράποδο Οδυσσέα. Έτσι, ο Άργος απέκτησε έναν καινούριο φίλο. Πήγαιναν συχνά και οι τρεις βόλτα στο γειτονικό παρκάκι, έτρεχαν και έπαιζαν. Μετά από μια τέτοια απογευματινή βόλτα, ο Λευτέρης κάθισε να διαβάσει για την επόμενη μέρα. Στην παρακάτω άσκηση συνάντησε κάποια δυσκολία. Για να δούμε τι λέει η άσκηση!***

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο και συμπληρώστε τα κενά με το οριστικό άρθρο (ο, η, το) ή το αόριστο (ένας, μία, ένα) που ταιριάζει:

Ο Λευτέρης όμως προβληματίζεται πότε χρησιμοποιούμε το ένα είδος και πότε το άλλο.

Ο Άργος, **ο σκύλος** του Λευτέρη, είναι παιχνιδιάρης.

Ο Λευτέρης βρήκε στο δάσος **ένα** παρατημένο **σκυλάκι**.

Προσέξτε!

*Ο σκύλος του Λευτέρη είναι συγκεκριμένος, έχει όνομα (**ο** Άργος).*

*Το σκυλάκι που βρήκε ο Λευτέρης στο δάσος είναι κάποιο σκυλάκι που δεν το γνωρίζουμε (**ένα** σκυλάκι).*

Κι εγώ είχα _______________ τύχη να περάσουν πολλά ζωντανά από _______________ παιδικά μου χέρια. Θυμάμαι _______________ πρώτο μου καναρίνι, _______________ μαυριδερό πουλάκι, που μπήκε στο σπίτι μας φευγάτο από κάπου αλλού και το πιάσαμε με _______________ βρεμένη πετσέτα.

Αλλά _______________ πρώτο ονειρευτό για μένα πουλί ήταν _______________ καρδερίνα, με _______________ πολύχρωμα φτερά της και _______________ μαύρη προσωπίδα, που την έβλεπα στα δέντρα _______________ κήπου μας και συχνότερα σε κλουβιά κρεμασμένα έξω από καφενεία και κουρεία! Πώς ήθελα να αποκτήσω κι εγώ _______________ δική μου καρδερίνα! Και το κατόρθωσα. Με _______________ ανταλλαγή μερικών γυάλινων βόλων, την πήρα από _______________ συμμαθητή μου και την κρέμασα μέσα σ' _______________ αδειανό κλουβί, που βρέθηκε στο σπίτι μας.

Σκυλιά δεν έλειψαν ποτέ από _______________ σπίτι μας. Συνομήλική μου ήταν _______________ Κίρκη, _______________ ασπρόμαυρη σκυλίτσα με μακριά σγουρά μαλλιά και κρεμαστά αυτιά. Συντρόφισσα _______________ παιχνιδιών μου, μεγαλώσαμε μαζί και γέρασε με τα δικά της όρια ηλικίας, για να πεθάνει όταν εγώ δεν ήμουν ακόμα δεκαπέντε χρονών.

Γεώργιος Δροσίνης, *Σκόρπια φύλλα της ζωής μου*, εκδ. Ι. Ν. Σιδέρης, Αθήνα, 1940 (διασκευή)

Μια είδηση στην εφημερίδα:

Δεν καταδικάστηκε ο φιλόζωος που τάιζε τα αδέσποτα

Πριν μερικές ημέρες έγινε στην Πάτρα η δίκη του 76χρονου φιλόζωου κ. Γ. Καρούσου. Είχε συλληφθεί από όργανα της ΕΛ.ΑΣ. στις 16/7/2003 την ώρα που φρόντιζε μερικά αδέσποτα σκυλιά στο έλος της Αγυιάς. Τον κατηγόρησαν για «σύσταση κυνοκομείου» σε δημόσιο χώρο χωρίς άδεια και για υγειονομικές παραβάσεις, ότι δηλαδή το φαγητό που πρόσφερε στα ζώα ήταν εστία μόλυνσης. Το δικαστήριο, με ομόφωνη απόφαση του Προέδρου και της Εισαγγελέα, αθώωσε τον κ. Καρούσο, κάτω από τα ενθουσιώδη χειροκροτήματα των δεκάδων παρευρισκόμενων φιλόζωων και φίλων του.

www.tetrapodologein.gr/adespota/axaikos.htm

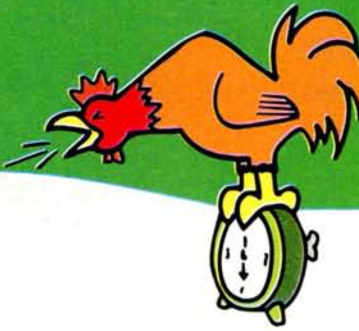

4. Στο άρθρο βρίσκουμε τη λέξη «κυνοκομείο». Έχει σχηματιστεί από την αρχαία λέξη *κύων*, που σήμαινε «σκύλος», και το -κομείο, που προέρχεται από την αρχαία λέξη *κομέω*, που σήμαινε «περιποιούμαι, φροντίζω». Άρα, καταλαβαίνουμε ότι το κυνοκομείο είναι ένα μέρος όπου περιποιούνται και φροντίζουν σκύλους. Βρείτε στο λεξικό και άλλες λέξεις που έχουν σχηματιστεί με παρόμοιο τρόπο και σημειώστε τη σημασία τους.

α΄ συνθετικό	β΄ συνθετικό	σημασία
κυνο-	-κομείο	
νοσο-	-κομείο	

5. **Γράψτε στο τετράδιό σας ένα κείμενο για την αφίσα για τα αδέσποτα ζώα.**

6. **Διαβάστε το παρακάτω κείμενο. Γράψτε πάλι αυτές τις συμβουλές εξηγώντας γιατί πρέπει να συμπεριφερόμαστε έτσι για να είμαστε καλά αφεντικά:**

Πώς θα γίνετε καλό αφεντικό

1. Πριν υιοθετήσετε ένα σκύλο ή μια γάτα, σκεφτείτε το καλά. Η ευθύνη είναι μεγάλη και πρέπει να είστε απολύτως σίγουρος ότι είστε διατεθειμένος να την αναλάβετε. Τα ζώα δεν είναι διακοσμητικά στοιχεία ή αξεσουάρ.
2. Και η γάτα και ο σκύλος έχουν ανάγκη την παρουσία σας, μην τα αφήνετε πολλές ώρες μόνα τους. Εσείς έχετε τη δουλειά σας, τους φίλους σας, ενώ αυτά έχουν μόνο εσάς.

3. Μην τα αφήνετε συνέχεια στη βεράντα ή στην ταράτσα το καλοκαίρι. Μπορεί να πάθουν θερμοπληξία.
4. Μην τα αναγκάζετε να υπακούουν σε άλλους προκειμένου να αποδείξουν την εξυπνάδα τους και μην τα ταπεινώνετε μπροστά τους. Μπορεί να μην καταλαβαίνουν όλα αυτά που τους λέτε, αλλά γνωρίζουν τη φωνή σας και τις αποχρώσεις της πολύ καλά.
5. Να τα περιορίζετε τις ώρες κοινής ησυχίας. Η φασαρία που μπορεί να κάνουν ενοχλεί τους γείτονες.
6. Εκπαιδεύστε τα ζώα σας στα βασικά από την αρχή. Η βασική αυτή εκπαίδευση θα κάνει εσάς αλλά και το σκυλί σας πιο ευτυχισμένους.

περιοδικό «ΟΙΚΟ», *Η Καθημερινή*, Νοέμβριος 2003

Πριν υιοθετήσετε ένα σκύλο ή μια γάτα, σκεφτείτε το καλά, **γιατί** η ευθύνη είναι μεγάλη και πρέπει να είστε απολύτως σίγουρος ότι είστε διατεθειμένος να την αναλάβετε. Τα ζώα δεν είναι διακοσμητικά στοιχεία ή αξεσουάρ.

7. Για να μάθετε την περιπέτεια που έζησε ένα βράδυ ο Λευτέρης και ο πιστός του φίλος ο Άργος, διαβάστε το παρακάτω κείμενο. Αντικαταστήστε τις μαυρισμένες *μετοχές* με μια *αιτιολογική πρόταση*:

Ένα βράδυ, καθώς γυρνούσα στο σπίτι μου, άκουσα γατάκια να νιαουρίζουν. Τα νιαουρίσματα ερχόντουσαν από το διπλανό ακατοίκητο σπίτι. **Μην αντέχοντας** τα νιαουρίσματά τους, αποφάσισα να ψάξω να τα βρω. Μπήκα στο παλιό σπίτι και, **μη βλέποντας** τίποτα μέσα στο σκοτάδι, φοβήθηκα πολύ. Περπατούσα σιγά σιγά. **Ξέροντας** ότι ήταν πολύ δύσκολο να τα βρω, σκέφτηκα να πάω να φέρω ένα φακό. Έτρεξα γρήγορα στο σπίτι μου, πήρα ένα φακό και ξαναπήγα στο ακατοίκητο σπίτι. Όταν μπήκα και πάλι μέσα, δεν ακουγόταν τίποτα. Σκέφτηκα να φύγω, **νομίζοντας** ότι τα γατάκια κάπου είχαν κρυφτεί και δε θα τα έβρισκα. Αλλά να, εκεί σε μια γωνιά ήταν τέσσερα γατάκια, που με κοιτούσαν με μάτια φοβισμένα. **Πιστεύοντας** ότι οι γονείς μου δε θα είχαν αντίρρηση να τα κρατήσουμε για λίγες μέρες, τα έβαλα σε ένα χαρτόκουτο και τα έφερα στο σπίτι μου. Τελικά, όλοι συμφωνήσαμε να τα κρατήσουμε, και έτσι κι έγινε.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

Ένα βράδυ, καθώς γυρνούσα στο σπίτι μου, άκουσα γατάκια να νιαουρίζουν. Τα νιαουρίσματα ερχόντουσαν από το διπλανό ακατοίκητο σπίτι. **Επειδή δεν άντεχα** τα νιαουρίσματά τους, αποφάσισα να ψάξω να τα βρω ....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

8. Θα σας φανεί περίεργο, αλλά ο Άργος, εκτός από τον Οδυσσέα, έχει κι έναν άλλο φίλο, τον Αράπη το γάτο! Εδώ η έκφραση «σαν το σκύλο με τη γάτα» δεν ισχύει. Διαβάστε το παρακάτω κείμενο για να μάθετε την ιστορία του Αράπη. Προσπαθήστε να μεγαλώσετε τις προτάσεις, δίνοντας έτσι περισσότερες πληροφορίες για το γάτο, συμπληρώνοντας τα κενά με τις λέξεις/φράσεις που βρίσκονται στο σύννεφο:

πολλά παιδιά, νέα αφεντικά, επαρχιακή, νέες γειτονιές, ευρύχωρα σπίτια με κεραμοσκεπές, γειτονιές

Ένας γάτος που έζησε στα μέσα του προηγούμενου αιώνα έχει πολλά να πει: για τους ανθρώπους που τον φιλοξένησαν, τη ζωή τους, για τον κόσμο που άλλαξε.

Ο Αράπης είναι ένας γάτος.

Γεννήθηκε σε μια πόλη.

Η πόλη ήταν ____________________, με ____________________, με ____________________ και ____________________.

Ταξίδεψε στην πρωτεύουσα.

Στην πρωτεύουσα γνώρισε ____________________ και ____________________.

9. Ο Άργος είχε πολύ καιρό να συναντήσει το φίλο του τον Οδυσσέα και τον είχε πολύ πεθυμήσει. Κάποια μέρα βρήκε την πόρτα ανοιχτή και αποφάσισε να πάει να τον επισκεφτεί. Στο δρόμο κάτι βρήκε και σκέφτηκε να το πάει δώρο στο φίλο του.
Συμπληρώστε τα κενά στο παρακάτω κείμενο με το οριστικό άρθρο *ο, η, το* ή το αόριστο άρθρο *ένας, μια, ένα*, στην κατάλληλη πτώση:

Αυτή τη φορά βρήκε στις πλαστικές σακούλες των σκουπιδιών _______ κομμάτι πίτσα, _______ μισοφαγωμένο κομμάτι κοτόπουλου κι _______ κομμάτι ξερό ψωμί.

Για να λέμε _______ αλήθεια, _______ πρώτη σκέψη του ήταν να κάτσει εκεί, πλάι στην πλαστική σακούλα, και να τα φάει και _______ δυο.

_______ ψωμί ήταν σκληρό: Δε θα το 'τρωγε, έτσι κι αλλιώς.

Αναστέναξε βαθιά, έκοψε _______ γωνιά από _______ πίτσα και την έφαγε. _______ δικό του μερίδιο το έφαγε εκεί, σιγά σιγά, για να χαρεί _______ γλύκα του, κι ύστερα φορτώθηκε _______ μερίδιο _______ σκύλου.

Γαλάτεια Γρηγοριάδου-Σουρέλη, Σκύλος με σπίτι, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1998

4

10. **Σ' αυτό το κρυπτόλεξο υπάρχουν 10 ζώα που ζουν στο αγρόκτημα. Προσπαθήστε να τα βρείτε:**

α	γ	ε	λ	ά	δ	α	ζ	β	γ	γ
δ	ά	χ	φ	κ	γ	ς	σ	π	ρ	ο
μ	ι	ν	ς	ό	χ	ξ	β	ζ	θ	υ
σ	δ	κ	α	τ	σ	ί	κ	α	π	ρ
π	α	ο	ρ	α	χ	ζ	ψ	θ	ρ	ο
μ	ρ	υ	α	τ	ω	ψ	μ	β	ό	ύ
δ	ο	ν	ζ	ς	χ	ή	ν	α	β	ν
β	ς	έ	θ	ψ	ζ	ξ	ω	λ	α	ι
γ	α	λ	ο	π	ο	ύ	λ	α	τ	ρ
ο	ς	ι	γ	π	ά	π	ι	α	ο	δ

Ενότητα 6

Η Δανάη και η Φιλιώ, δυο νέα κορίτσια, συμμαθήτριες και φίλες αχώριστες από παλιά, περνούν τον περισσότερο χρόνο της μέρας τους μαζί. Πηγαίνουν στο σχολείο μαζί, κάθονται στο ίδιο θρανίο, βγαίνουν στο διάλειμμα μαζί, διαβάζουν, παίζουν και διασκεδάζουν μαζί. Ονειρεύονται η φιλία τους να κρατήσει για πάντα.

Σήμερα το πρωί ο δάσκαλός τους τις αποκάλεσε θηλυκές «Δάμωνα και Φιντία».

Ας θυμηθούμε την ιστορία του Δάμωνα και του Φιντία:

Στη Σικελία κάποτε τα παλιά χρόνια ζούσαν δυο αγαπημένοι και αχώριστοι φίλοι, ο Δάμωνας και ο Φιντίας. Ήταν τόσο πολύ αγαπημένοι, που ο ένας θα μπορούσε πρόθυμα να θυσιάσει τη ζωή του για τον άλλο.

Κάποτε στην πόλη τους έγινε τύραννος κάποιος Διονύσιος. Ο Φιντίας πήρε μέρος σε μια συνωμοσία για την ανατροπή του, αλλά κάποιος τον πρόδωσε και καταδικάστηκε σε θάνατο. Ζήτησε από τον τύραννο, πριν τον σκοτώσει, να του επιτρέψει να δει τους δικούς του. Έμενε μακριά και έπρεπε να τον αφήσει για λίγες ώρες ελεύθερο. Ο Διονύσιος φοβόταν μήπως δεν επιστρέψει και δεν ήθελε να τον αφήσει για λίγο ελεύθερο. Τότε εμφανίστηκε ο αγαπημένος του φίλος και ζήτησε να πάρει τη θέση του Φιντία. Έδωσε την υπόσχεση ότι, αν δε γυρίσει ο Φιντίας μέχρι το ηλιοβασίλεμα, θα μείνει ο ίδιος στη θέση του κι ας εκτελέσει αυτόν. Ο τύραννος δέχτηκε.

Κι άρχισαν να κυλούν τα λεπτά, να γίνονται ώρες και ο ήλιος να χαμηλώνει πιο πολύ προς τη δύση του. Ο Δάμωνας περίμενε υπομονετικά το γυρισμό του φίλου του. Ο ήλιος βασίλεψε, και τότε δόθηκε η εντολή να τον εκτελέσουν. Ξαφνικά, εκεί που ο δήμιος ήταν έτοιμος να πάρει το κεφάλι του, ακούστηκε η φωνή του Φιντία. Ακολούθησε μια έντονη συζήτηση ανάμεσα στους δυο φίλους. Ο ένας ήθελε να θυσιαστεί για τον άλλο.

Ξαφνικά ο Διονύσιος, κουνώντας πολλές φορές το κεφάλι του, τους είπε πως από αυτή τη στιγμή είναι και οι δυο ελεύθεροι να χαρούν την ακριβή και πολύτιμη φιλία τους. Τους ζήτησε και μια περίεργη χάρη. Ήθελε να τον κάνουν κι αυτόν φίλο τους.

Πότης Στρατίκης, *Ελληνική Μυθολογία*, εκδ. Στρατίκη, Αθήνα, χ.χ.

1. Οι φίλες αναρωτιούνται ποια λόγια να είπαν μεταξύ τους ο Δάμωνας και ο Φιντίας. Μπορείτε να τις βοηθήσετε γράφοντας το διάλογο που έγινε ανάμεσα στους δυο φίλους όπως εσείς τον φαντάζεστε;

Διονύσιος : Δάμωνα, ο φίλος σου σε πρόδωσε ....

Φιντίας: ....

Δάμωνας: ....

Φιντίας: ....

Δάμωνας: ....

Φιντίας: ....

Δάμωνας: ....

Διονύσιος: Είσαστε και οι δυο ελεύθεροι ....

Θυμηθείτε

Πότε έχουμε ευθύ και πότε πλάγιο λόγο;

Την ίδια μέρα, στο διάλειμμα, η Δανάη και η Φιλιώ, καθισμένες στο παγκάκι, σκέφτονταν πώς άραγε θα περνούσαν τη μέρα τους δυο φίλοι στην αρχαία Ελλάδα. Τι παιχνίδια να έπαιζαν τότε;

Τα μεγάλα παιδιά είχαν σβούρες, κούνιες και πολλά επιτραπέζια παιχνίδια. Τα «κότσια» ήταν ένα παιχνίδι ιδιαίτερα δημοφιλές στα κορίτσια.

Ακόμα, έπαιζαν διάφορα παιχνίδια με το τόπι. Τέτοιες εικόνες βρίσκουμε σε αγγεία και γλυπτά και παριστάνουν παιχνίδια που μοιάζουν με ποδόσφαιρο ή χόκεϊ, ράγκμπι και βόλεϊ. Έπαιζαν παιχνίδια που παίζουμε ακόμα και σήμερα, μόνο που είχαν άλλες ονομασίες τότε. Η τυφλόμυγα ονομαζόταν «χαλκή μυία», τα αγαλματάκια «ακινητίδνα», η μπάλα «σφαίρα» κ.ά.

Richard Tames, *Τα παιδιά στην αρχαία Ελλάδα*, μετάφρ. Κ. Σιδέρη, εκδ. Σαββάλα, Αθήνα, 2003

Οι «αστράγαλοι» ή «κότσια» ήταν παιχνίδια εκείνης της εποχής που παίζονται μέχρι και σήμερα. Ας δούμε πώς παίζονται:

Τα κότσια είναι οι αστράγαλοι των ποδιών ζώου, π.χ. γίδας, και χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες: α) το πιο μεγάλο, που το λένε «νουμά», β) το πιο μικρό, που το λένε «πλίτσα», γ) τα άλλα κότσια, τα κοινά, που δεν έχουν όνομα. Κάθε κότσι έχει τέσσερις πλευρές. Η στενή πλευρά λέγεται «τσούρλα», η πλευρά με την επίπεδη επιφάνεια «καζιάκα». Από τις πλατιές πλευρές αυτή με το μεγαλύτερο βαθούλωμα λέγεται «αλάκι» και η άλλη «αντάπι». Τα κότσια μετριούνται σε τριάδες, που λέγονται «απάγιες». Οι δύο παίκτες βάζουν ο καθένας από μια «απάγια». Στρίβουν το «νουμά» και όποιος φέρνει «τσούρλα» ή «καζιάκα» αρχίζει πρώτος το παιχνίδι. Παίρνει τις δυο «απάγιες» μαζί με το «νουμά» του και, αφού ανακατέψει τα κότσια κουνώντας τα στις χούφτες του, τα αφήνει να πέσουν στο χώμα. Αν ο «νουμάς» σταθεί «αντάπι» ή «αλάκι», ο παίκτης κερδίζει όσα κότσια στάθηκαν «αντάπι» ή «αλάκι». Τα υπόλοιπα παίρνει ο δεύτερος παίκτης και συνεχίζεται το παιχνίδι ώσπου να τελειώσουν όλα τα κότσια. Αν ο «νουμάς» σταθεί «καζιάκα», ο παίκτης κερδίζει όλα τα κότσια. Αν σταθεί «τσούρλα», χάνει την «απάγια» του και το παιχνίδι αρχίζει από την αρχή.

εγκυκλοπαίδεια *Πάπυρος Λαρούς Μπριτάννικα*

2. Η Δανάη και η Φιλιώ παίζουν «κότσια», όπως θα έπαιζαν «αστράγαλους» ο Δάμωνας και ο Φιντίας. Γράψτε το διάλογο μεταξύ τους χρησιμοποιώντας τις πληροφορίες που σας δίνει το παραπάνω κείμενο.

Δανάη: Εγώ βάζω **μία**. Βάλε κι εσύ.	– Εγώ βάζω **μία «απάγια»**. Βάλε κι εσύ μία «απάγια».
Φιλιώ: **Την** έβαλα.	
Δανάη: Στρίψ' **τον** για να δούμε ποια θ' αρχίσει πρώτη.	
Φιλιώ: Εγώ αρχίζω!	
Δανάη: Πάρ' **τα**, ανακάτεψέ **τα** και ρίξ' **τα**.	
Φιλιώ: Πόσα κέρδισα;	
Δανάη: **Αυτά** που στάθηκαν «αντάπι» ή «αλάκι».	
Φιλιώ: Αν **τον** είχα φέρει «καζιάκα», θα **τα** είχα κερδίσει όλα;	
Δανάη: Ναι, κι αν **τον** είχες φέρει «τσούρλα», θα **την** έχανες.	

3. Βρείτε τις *προσωπικές αντωνυμίες* και σημειώστε τους δυνατούς και αδύνατους τύπους (μπορείτε να συμβουλευτείτε τον πίνακα του βιβλίου σας και τη γραμματική).

Οι δυο φίλες έχουν πρόσκληση για πάρτι. Ένα διαφορετικό πάρτι, που θα γίνει στο παιδικό πάρκο του «Φανταsία». Διαβάζουμε την πρόσκληση:

Σε προσκαλώ να έρθεις στο πάρτι που θα κάνω για τα γενέθλιά μου,
ημέρα ________ και ώρα ________ στη «Φαντασία»,
Λεωφόρος των Ονείρων. Θα διασκεδάσουμε!

Σε περιμένω!

Πώς θα τη γράφατε αλλιώς;

> *Σε προσκαλώ να έρθεις στο πάρτι που θα κάνω*
> *για να ________ τα γενέθλιά μου, ημέρα ________ και ώρα*
> *________ στη «Φαντασία», Λεωφόρος των Ονείρων.*
> *Σε περιμένω για να ________*

Στο πάρκο τις περιμένουν πολλές εκπλήξεις!
Ας διαβάσουμε πώς αρχίζει το φυλλάδιο που τους μοίρασαν εκεί:

> *Είστε έτοιμοι; Το ξεφάντωμα άρχισε! Θα δείτε απίθανους μάγους και ζογκλέρ που καταφθάνουν στο πάρκο <u>για να</u> σας αφήσουν με το στόμα ανοιχτό!*

4. **Έχετε φαντασία; Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα, χρησιμοποιώντας *τελικές προτάσεις*. Βρείτε στο χάρτη τα παιχνίδια.**

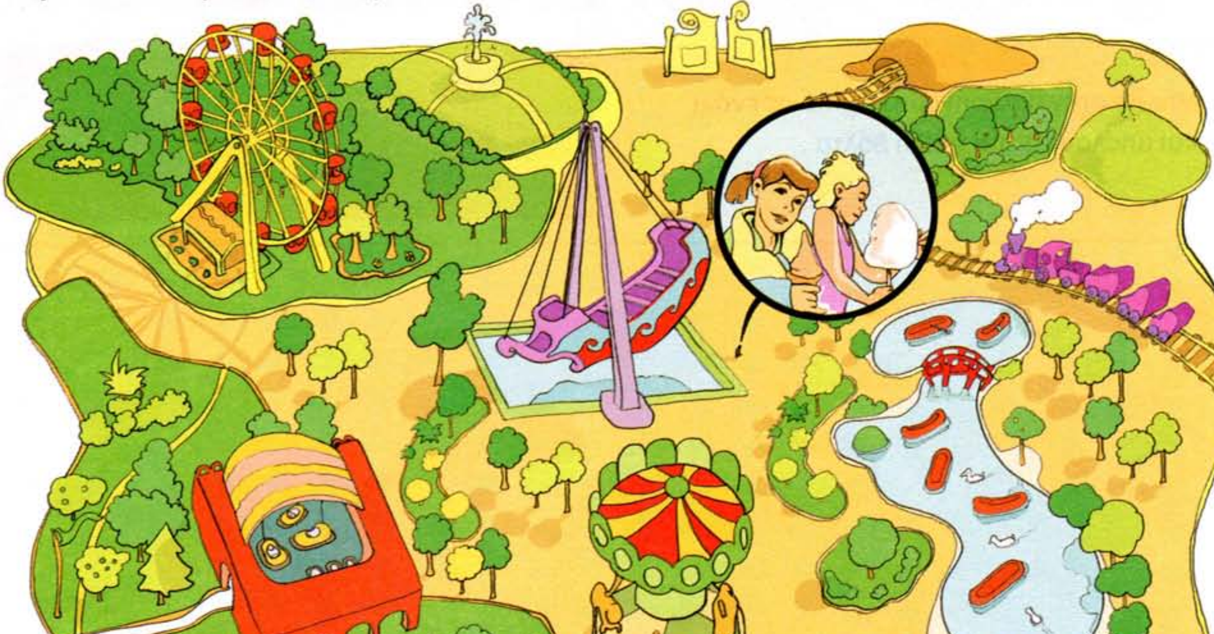

6

Ψαρέψτε στη λίμνη και κερδίστε απίθανα δώρα.	Ψαρέψτε στη λίμνη **για να** κερδίσετε απίθανα δώρα.
Ανεβείτε στην ελεφαντοοικογένεια. Στριφογυρίστε γύρω γύρω!	
Πάρτε θέση στο καρουσέλ και διασκεδάστε με τα παιχνίδια μιας άλλης εποχής.	
Οδηγήστε συγκρουόμενα και τρακάρετε με την ψυχή σας!	
Σκαρφαλώστε στην πλώρη του Τιτανικού, κάντε σέρφιγκ με το δυνατό αέρα.	
Μπείτε στην πιο γρήγορη κάμπια-τρενάκι και απολαύστε μια τρελή βόλτα .	

5. **Τα ρήματα που χρησιμοποιήθηκαν παραπάνω είναι στον αόριστο της προστακτικής (πρώτη και δεύτερη στήλη) και στον αόριστο της υποτακτικής (δεύτερη στήλη). Μπορείτε να βρείτε από ποια ρήματα προέρχονται και να συμπληρώσετε τον πίνακα;**

Ενεστώτας οριστικής	Αόριστος προστακτικής	Αόριστος υποτακτικής
ψαρεύω	ψάρεψε ψαρέψτε	να ψαρέψεις να ψαρέψετε

6

Κοιτάξτε τι παράξενο συμβαίνει: Ακούγονται το ίδιο, αλλά διαφέρουν στη σημασία.

αγαπώ πολύ το **φίλο** μου	το **φύλο**	το **φύλλο**
Κάνουμε παρέα κι έχουμε στενή σχέση μαζί του.	Το γένος, αρσενικό ή θηλυκό, των ανθρώπων και των ζώων.	1) Καθένα από τα λεπτά μέρη ενός φυτού, που είναι συνήθως πράσινο και φυτρώνει στο βλαστό ή στα κλαδιά. 2) Κάθε χωριστό κομμάτι χαρτιού, που αποτελείται από δύο σελίδες. 3) Λεπτό ζυμάρι που βάζουμε συνήθως στις πίτες.

Αυτές οι λέξεις λέγονται **ομώνυμα**.

6. **Γνωρίζετε άλλες τέτοιες λέξεις; Παρακάτω θα βρείτε μερικές. Σημειώστε τις σημασίες τους με παρόμοιο τρόπο και βρείτε παραδείγματα για κάθε σημασία. Συμβουλευτείτε το λεξικό σας:**

δανεικός	δανικός ....
διάλειμμα	διάλυμα ....
κλείνω	κλίνω ....
κλίμα	κλήμα ....
λύρα	λίρα ....
ότι	ό,τι ....
ποιο	πιο ....
τοίχος	τείχος ....
φιλάω	φυλάω ....
χοίρος	χήρος ....
ψηλά	ψιλά ....

6

Οι παρακάτω λέξεις μοιάζουν κάπως όταν τις ακούμε, αλλά έχουν διαφορετική σημασία.

αμυγδαλιές

Το φυλλοβόλο καρποφόρο δέντρο με λευκορόδινα άνθη που καρπός του είναι το αμύγδαλο.

αμυγδαλές

Οι αδένες σε σχήμα αμυγδάλου που βρίσκονται στη βάση του ουρανίσκου, στο φάρυγγα.

Αυτές οι λέξεις λέγονται **παρώνυμα**.

7. **Σημειώστε στα παρακάτω *παρώνυμα* τη σημασία τους και βρείτε παραδείγματα για κάθε σημασία. Μπορείτε να συμβουλευτείτε το λεξικό σας:**

αμαρτωλός	αρματολός
....	....
βράγχια	βράχια
....	....
εκατόμβη	κατακόμβη
....	....

οι φίλοι μας, οι φίλες μας

έκλειψη	έκθλιψη ....
θέα	θεά ....
κάμαρα	καμάρα ....
οροφή	όροφος ....
παίρνω	περνώ ....
πολιτικός	πολίτικος ....
πρότυπο	πρωτότυπο ....
στήλη	στύλος ....
στίβος	στοίβα ....
σφήκα	σφίγγα ....
τεχνητός	τεχνικός ....
χορός	χώρος ....
ωφελώ	οφείλω ....

8. **Για τις παρακάτω λέξεις που ανήκουν στη μεγάλη οικογένεια της λέξης «φίλος» βρείτε τα αντίστοιχα ουσιαστικά (συμβουλευτείτε και το λεξικό σας):**

φιλάνθρωπος ⇒ φιλανθρωπία	φιλόπατρις ⇒ ....
φιλάργυρος ⇒	φιλόσοφος ⇒ ....
φιλειρηνικός ⇒	φιλότιμος ⇒ ....
φιλέλληνας ⇒	φιλόζωος ⇒ ....
φιλόδοξος ⇒	φιλομαθής ⇒ ....
φιλόλογος ⇒	φιλόξενος ⇒ ....
φιλόπονος ⇒	φιλότεχνος ⇒ ....

Ενότητα 7

Ο Νότης και η Νότα, δίδυμα αδέρφια, κάνουν ένα ταξίδι στη μαγική χώρα της μουσικής μέσα από ένα επιτραπέζιο παιχνίδι που δέχτηκαν ως δώρο στα γενέθλιά τους. Κάθε στάση και μια καρτέλα με ερωτήσεις και κείμενα. Αυτές είναι μια γνωριμία τους με τη «μαγεία» της μουσικής. Θα θέλατε να τους ακολουθήσουμε κι εμείς;

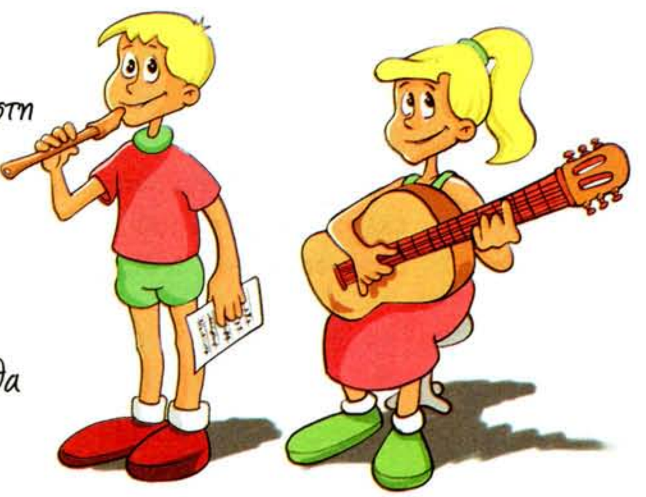

Στάση πρώτη

Είναι η μουσική ένας ακόμα θόρυβος στη ζωή μας;

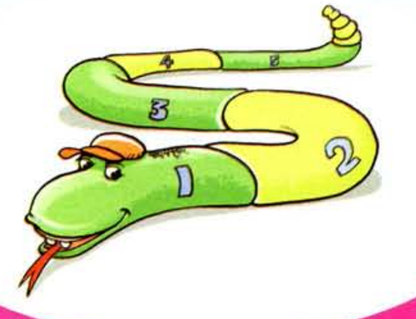

Ο κόσμος είναι γεμάτος θορύβους. **Άνοιξε το παράθυρό σου και άκουσέ τους όλους! Προσπάθησε να ξεχωρίσεις όλους αυτούς τους θορύβους τον έναν από τον άλλο. Το καθετί έχει το δικό του θόρυβο, που μπορείς να τον ακούσεις αν αφουγκραστείς με αρκετή προσοχή.**

Καλά, λοιπόν, θα πεις, με όλο αυτόν το θόρυβο ολόγυρά μας, τι τη θέλουμε τη μουσική: Στο κάτω κάτω δεν είναι παρά ένας θόρυβος παραπάνω. Η μουσική όμως είναι πολύ διαφορετική από το θόρυβο έξω από το παράθυρό σου. Ο έξω θόρυβος είναι μπερδεμένος, ανακατωμένος, ανοργάνωτος, και συχνά μπορεί να γίνει πολύ ενοχλητικός. Ο μουσικός ήχος είναι οργανωμένος και μπορεί να είναι πολύ ευχάριστος...

Μπορείς να φανταστείς έναν κόσμο χωρίς μουσική; **Όπου και να πάμε, συναντάμε τη μουσική: στα μαγαζιά, στις καφετέριες, στις εκκλησίες, στα τρένα, στα αεροπλάνα και στα αυτοκίνητα, στις αίθουσες αναμονής και οπουδήποτε μπορούμε να μεταφέρουμε τα ραδιόφωνα και τα κασετόφωνά μας. Μια ζωηρή μουσική μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να κάνει τους ανθρώπους να δουλέψουν πιο γρήγορα.**

Γνωριμία με τη μουσική, μετάφρ. Φ. Αρβανίτης, εκδ. Διάγραμμα, Αθήνα, 1984

1. Ας θυμηθούμε μια στιγμή της ζωής μας που η μουσική έπαιξε κάποιο ρόλο. Ας ακολουθήσουμε τα σύννεφα για να την περιγράψουμε.

Περιγράφω το γεγονός που έχει σχέση με τη μουσική (χρόνος, μέρος, τι συνέβη).

Γράφω τα συναισθήματα και τη συγκίνηση που μου προκάλεσε αυτό το γεγονός.

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

Θυμηθείτε

Ποια λέμε μεταβατικά και ποια αμετάβατα ρήματα;

Αμετάβατα ρήματα: δεν παίρνουν αντικείμενο

Μεταβατικά ρήματα: παίρνουν αντικείμενο

2. **Στα τμήματα του κειμένου που είναι μαυρισμένα χωρίστε τα ρήματα που υπάρχουν σε μεταβατικά και αμετάβατα και γράψτε τα στον παρακάτω πίνακα:**

Μεταβατικά ρήματα	Αμετάβατα ρήματα
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

3. Για να προχωρήσουν οι φίλοι μας παρακάτω, πρέπει να βρουν τα αντικείμενα των ρημάτων, που είναι *ουσιαστικά* ή *αντωνυμίες*. Βοηθήστε τους λίγο για να μην αργούν:

Ρήμα	Αντικείμενο
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

Στάση δεύτερη

Ο Νότης είναι ευχαριστημένος γιατί γνώριζε αρκετά και μπόρεσε να προχωρήσει αμέσως στο επόμενο βήμα. Η μικρή Νότα καθυστέρησε, αλλά έχει πεισμώσει και θέλει να κερδίσει τον αδερφό της. Να δούμε αν θυμάται για τη μουσική στην αρχαία Ελλάδα!

Μια φορά και πολλά χρόνια πριν, σ' ένα μικρό άγνωστο νησί, η Λητώ γέννησε τον όμορφο γιο της. Ήταν ο Απόλλωνας.

Καμάρωσε ο πατέρας του, ο θεός Δίας από τον Όλυμπο, τον τύλιξε στο πιο φωτεινό του σύννεφο και τον έφερε στο παλάτι. Το μεγάλο χάρισμα του Απόλλωνα ήταν η μουσική. Μια μέρα ο αδερφός του ο Ερμής τού χάρισε μια λύρα κι εκεί έπαιξε τις πιο ωραίες μελωδίες. Ο πατέρας του του χάρισε για ακολουθία του τις εννιά θυγατέρες του, τις Μούσες. Τους άρεσε ο χορός και το τραγούδι. Αγάπησαν πολύ τον αρχηγό τους, το θεό της μουσικής, και ήταν κοντά του όποτε εκείνος ζητούσε την παρέα τους ή τη βοήθειά τους.

Χαμηλά στη γη, στους Δελφούς, οι άνθρωποι τραγουδούσαν γι' αυτόν, το Φοίβο Απόλλωνα, όμορφα λόγια προσευχής παίζοντας κιθάρα και αυλό. Ήταν οι Δελφικοί Ύμνοι, που τους αφιέρωναν στο θεό με όλη τους την αγάπη. Κι εκείνος χαιρόταν πολύ, έπαιρνε την κιθάρα του και τις Μούσες του και κατέβαιναν κοντά στην πηγή με τα καθαρά νερά. Κι ο τόπος γέμιζε μουσική.

Μυρσίνη Λενούδια-Σακελλαρίδου – Γιώργος Σακελλαρίδης, *Μελομύθια*, εκδ. Σπουδή, Αθήνα, 2005

4. Βοηθήστε τη Νότα να βρει τα ρήματα και το υποκείμενό τους στο παραπάνω κείμενο. Συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί:

Ρήμα	Υποκείμενο

5. **Υπάρχουν κάποια ρήματα στο παραπάνω κείμενο που παίρνουν κατηγορούμενο. Προσπαθήστε κι εσείς να τα γράψετε μαζί με τους μικρούς μας φίλους.**

Ρήμα	Κατηγορούμενο
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

Στάση τρίτη

Τα παιδιά προχωρούν πια και τα δυο με τον ίδιο ρυθμό. Οι επόμενες ερωτήσεις τούς κινούν την περιέργεια και το ενδιαφέρον και ψάχνουν πληροφορίες. Αφού τις βρίσκουν, απαντούν.

6. **Ποια μουσικά όργανα ονομάζουμε έγχορδα;** (αναφέρετε μερικά)

....

....

Ποια μουσικά όργανα ονομάζουμε πνευστά; (αναφέρετε μερικά)

....

....

Ποια μουσικά όργανα ονομάζουμε κρουστά; (αναφέρετε μερικά)

....

....

Στάση τέταρτη

7. Τι μας δείχνει η παρακάτω εικόνα; Περιγράψτε την:

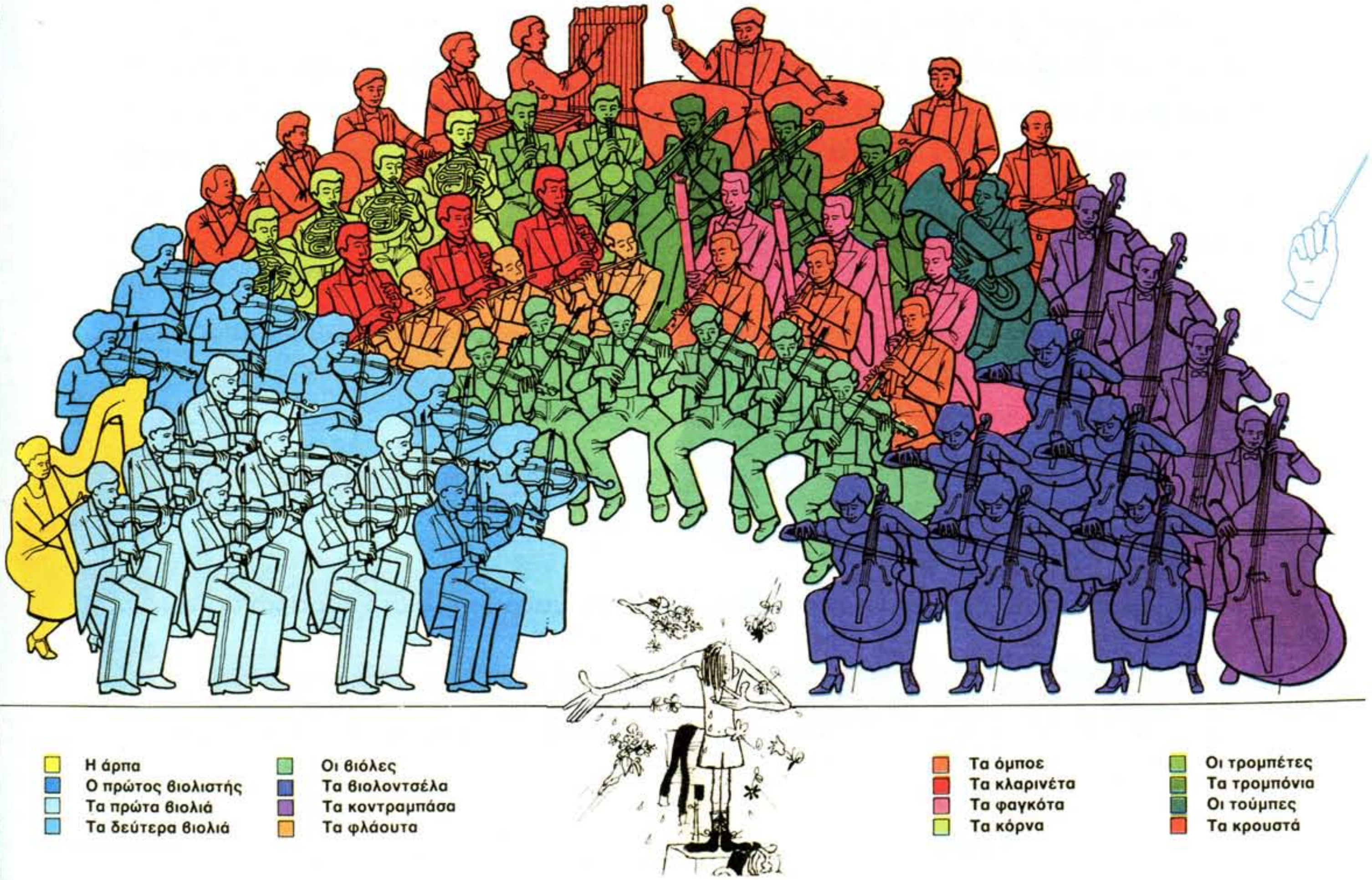

Και τώρα ένα κείμενο για να αντλήσετε γνώσεις...

Συνήθως σήμερα, όταν μιλάμε για μια ορχήστρα, **ξέρουμε** ακριβώς τι εννοούμε. Είναι μια ομάδα 60 περίπου εκτελεστών που **παίζουν** όλοι τα σημαντικότερα όργανα από τις οικογένειες των ξύλινων και χάλκινων πνευστών, των εγχόρδων και των κρουστών.

Η κύρια ομάδα οργάνων της ορχήστρας είναι τα έγχορδα. Τα πρώτα βιολιά **παίζουν** τις σημαντικότερες μελωδίες, αλλά μερικές φορές αλλάζουν με τα δεύτερα βιολιά, που κάθονται πίσω τους ή απέναντί τους. Το πρώτο βιολί (ο επικεφαλής των πρώτων βιολιών) είναι και ο επικεφαλής όλης της ορχήστρας και είναι τόσο σημαντικός, όσο και ο αρχιμουσικός. Στην ορχήστρα υπάρχουν ακόμα από όργανα βιόλες, δεύτερα βιολιά, βιολοντσέλα, ξύλινα και χάλκινα πνευστά και κρουστά.

Οι ορχήστρες **χρησιμοποιούν** συνήθως κάποιον που στέκεται μπροστά τους και **κρατά** το χρόνο για όλους. Είναι ο αρχιμουσικός ή ο διευθυντής ορχήστρας ή ο μαέστρος, όπως λέγεται. Αυτός κρατά το χρόνο, **κάνει** τους εκτελεστές να αρχίζουν και να σταματούν μαζί, τους **θυμίζει** πού πρέπει να παίξουν αργότερα ή γρηγορότερα, έτσι όπως θέλει ο συνθέτης.

Γνωριμία με τη μουσική, μετάφρ. Φ. Αρβανίτης, εκδ. Διάγραμμα, Αθήνα, 1984

8. Βρείτε τα *αντικείμενα* των ρημάτων που είναι μαυρισμένα στο παραπάνω κείμενο.

Ρήμα	Αντικείμενο
ξέρουμε	....
παίζουν	....
παίζουν	....
χρησιμοποιούν	....
κρατά	....
κάνει	....
θυμίζει	....

Στάση πέμπτη

Το μαγικό ταξίδι τους στον κόσμο της μουσικής έφτασε στο τέλος του. Αυτή είναι η τελευταία καρτέλα του επιτραπέζιου παιχνιδιού τους. Ισόπαλοι μέχρι τώρα τα δυο παιδιά. Ποιος αλήθεια θα νικήσει!

Η καρτέλα έγραφε:

Γνωστοί μουσικοσυνθέτες

Πρώτη φορά **ταξίδευε** στο εξωτερικό, πρώτη φορά μέσα σε αεροπλάνο, πρώτη φορά **έβλεπε** διάσημο από κοντά. Το συνθέτη Μίκη Θεοδωράκη. **Ερχότανε** από το βάθος του διαδρόμου και για μια στιγμή την **κοίταξε** κατάματα. Η αεροσυνοδός **κινήθηκε** αντίθετα στο διάδρομο, και τότε ο Θεοδωράκης **σταμάτησε** ακριβώς μπροστά από τις θέσεις τους. Η Πέπη **σηκώθηκε** απότομα και στάθηκε προσοχή. Κατακόκκινη... **ντράπηκε** για την ανόητη αντίδρασή της, αλλά **έμεινε** όρθια δίπλα του. Έπρεπε κάτι να κάνει γρήγορα, **να εκμεταλλευτεί** την ευκαιρία. Του **μίλησε**. Σαν να **συνέχιζε** μια κουβέντα που είχε διακοπεί.

— ...**Θα δώσετε** συναυλία στο Παρίσι;

— Όχι, δεσποινίς μου, **πηγαίνουμε** στη Ναντ.

— Κρίμα, εμείς **θα πάμε** στο Παρίσι... Αλλά δε **θα μείνουμε** εκεί. Μας **καλέσανε** για ομαδάρχισσες σε γαλλικές κατασκηνώσεις.

— Εύγε, κορίτσια! **είπε** εκείνος με στόμφο, κάνοντας ένα αποφασιστικό βήμα για να ξεκολλήσει από το μπλόκο.

Ελένη Μπεντίλλα-Κακαράτσιου, *Τα κορίτσια μεγάλωσαν πια!*,
εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2001

9. Ο Νότης και η Νότα πρέπει να απαντήσουν σε αυτή την ερώτηση για να τελειώσει το παιχνίδι τους. Η ερώτηση γράφει: Γράψτε στον παρακάτω πίνακα τα μαυρισμένα ρήματα του κειμένου και δίπλα χαρακτηρίστε τα αν είναι μεταβατικά ή αμετάβατα:

ταξίδευε	αμετάβατο
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

Ενότητα 9

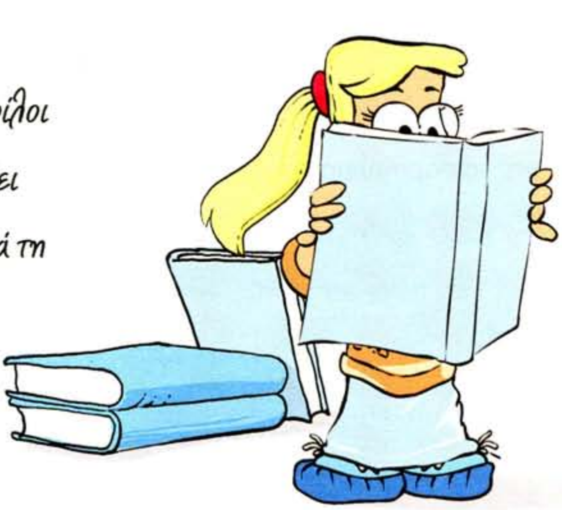

Η μικρή Ρούλα η Διαβαστερούλα, όπως τη φωνάζουν οι φίλοι και συμμαθητές της, τον περισσότερο χρόνο της τον περνάει διαβάζοντας. Διαβάζει πολλά βιβλία. Η δασκάλα της συχνά τη φωνάζει βιβλιοφάγο ή φωτεινό παντογνώστη. Χτες βράδυ διάβασε κάτι που τη συγκίνησε πολύ και ήθελε να το μοιραστεί την επόμενη μέρα με τους συμμαθητές της. Διαβάστε το κι εσείς!

Τι έκανε λοιπόν όλα τούτα τα χρόνια; Τίποτα. Μάζευε γνώση και φαρμάκι. Ήθελε να είναι καλός και δεν ήξερε... Τι λοιπόν να κάνει; Μια μέρα κάθισε και παίδεψε το κεφάλι του... Στο τέλος το βρήκε: Θα 'πιανε φιλία με τα βιβλία. Θα γύρευε να μάθει από κει αυτά που του 'κρυβαν οι μεγάλοι πίσω απ' τα παραμύθια.

Μα στο χωριό που δούλευε παραπαίδι δεν είχε χαρτοπουλειά. Έπρεπε, λοιπόν, να παρακαλέσει κανέναν μπάρμπα απ' αυτούς που κατεβαίνανε στην πολιτεία και πουλούσανε το καλαμπόκι τους να του φέρει ένα. Και μια μέρα αυτό έγινε. Έπιασε έναν τέτοιο γερούλη, του 'βαλε στη χούφτα κάνα δυο μεταλλίκια και «Σε παρακαλώ» του λέει «αν βρεις εκεί που πας κανένα βιβλίο που να λέει καλές ιστορίες, πάρ' το μου. Ε; Πολύ θα σε περικαλέσω όμως...».

Έβαλε ο παππούς τα μεταλλίκια στην απαλάμη του, τα πασπάτεψε με το δάχτυλο, αναποδογύρισε ένα, για να δει τι έχει από κάτω... έστρωσε τα μουστάκια του... και του τα 'δωσε πίσω...

Σε τρεις μέρες του 'φερε ένα χαρτί πιο χοντρό απ' το βαγγέλιο και του το 'δωσε. «Το πασπάτεψα από παντού» λέει στο παιδί. «Δε βγαίνει τίποτα. Για πάρ' το εσύ, μήπως και σε γνωρίζει και συνεννοηθείτε».

Το παιδί τ' άνοιξε τρέμοντας. Ήταν σαν μικρό σπιτάκι. «Ιστορία Σεβάχ του Θαλασσινού» έλεγε το εξώφυλλό του. Αυτό ήταν! Το παιδί έπεσε πάνου στο βιβλίο με τα μούτρα. Και το διάβαζε, το διάβαζε, ολόκληρο το χειμώνα. Το διάβαζε και πάλι το διάβαζε, και το 'μαθε νεράκι. Κείνος ο μπάρμπας που του το 'χε φέρει τ' άκουε και τρέμανε τα μουστάκια του. Όμορφο βιβλίο. Μόνο που είχε μια παραξενιά. Έλεγε την ιστορία του μόνο σε όποιον ήθελε.

Μενέλαος Λουντέμης, *Ένα παιδί μετράει τ' άστρα*, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 1999

9

1. Προσπαθήστε να ενώσετε τις παρακάτω προτάσεις με τη βοήθεια των λέξεων που είναι στην παρένθεση:

Το παιδί θα 'πιανε φιλία με τα βιβλία. Ήθελε να μάθει από κει αυτά που του 'κρυβαν οι μεγάλοι πίσω απ' τα παραμύθια. ***(γιατί)***

Το παιδί θα 'πιανε φιλία με τα βιβλία, γιατί ήθελε να μάθει από κει αυτά που του 'κρυβαν οι μεγάλοι πίσω απ' τα παραμύθια.

Έπρεπε να παρακαλέσει κανέναν μπάρμπα απ' αυτούς που κατεβαίνανε στην πολιτεία να του φέρει ένα βιβλίο. Στο χωριό που δούλευε δεν είχε χαρτοπουλειά. ***(επειδή)***

Κάποια μέρα το παιδί βρήκε ένα γεράκο που πήγαινε στην πολιτεία. Του 'βαλε στην παλάμη κάνα δυο μεταλλίκια και τον παρακάλεσε να του φέρει κανένα βιβλίο. ***(όταν)***

Το παιδί διάβαζε το βιβλίο όλο το χειμώνα και το 'μαθε νεράκι. ***(ώστε)***

Ο μπάρμπας που του 'χε φέρει το βιβλίο άκουγε αυτά που διάβαζε το παιδί και τρέμανε τα μουστάκια του. ***(όταν)***

Στη συνέχεια, η δασκάλα ρώτησε τους μαθητές αν γνωρίζουν το συγγραφέα αυτού του κειμένου. Κάποιοι ήξεραν λίγα πράγματα γι' αυτόν και κάποιοι όχι. Την επόμενη μέρα η δασκάλα τούς μοίρασε το παρακάτω κείμενο:

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ονοματεπώνυμο:	Μενέλαος Λουντέμης
Χρονολογία γέννησης:	1912
Τόπος γέννησης:	Κωνσταντινούπολη
Η ζωή του:	Ήταν προσφυγόπουλο και αναγκάστηκε να δουλέψει σκληρά για να ζήσει.
	Μέσα από τις περιπλανήσεις του στην Ελλάδα και τις ταλαιπωρίες του αποκτά μια πνευματική καλλιέργεια, που τον βοηθάει αργότερα στο λογοτεχνικό του έργο.
	Εξορίζεται κάποια στιγμή από την Ελλάδα λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων.
	Πραγματοποιεί αμέτρητα ταξίδια, φτάνοντας μέχρι Κίνα και Βιετνάμ.
	Επιστρέφει το 1976 στην Ελλάδα και πεθαίνει ένα χρόνο αργότερα.
Τιμητική διάκριση:	Πρώτο Κρατικό Βραβείο για το βιβλίο του *Τα πλοία άραξαν.*
Τι είπαν γι' αυτόν:	«Ανοίγει την καρδιά του και τις καρδιές των άλλων».
Έργα του:	*Οι κερασιές θ' ανθίσουν και φέτος*
	Καληνύχτα ζωή
	Το ρολόι του κόσμου χτυπά μεσάνυχτα
	Κάτω απ' τα κάστρα της ελπίδας

2. Η δασκάλα ζήτησε από τα παιδιά να διαβάσουν το βιογραφικό του Λουντέμη και στη συνέχεια να το γράψουν σε συνεχή λόγο, αντλώντας και άλλα στοιχεία γι' αυτόν από εγκυκλοπαίδειες.

Ο Μενέλαος Λουντέμης γεννήθηκε το 1912 στην Κωνσταντινούπολη.

3. ***Σε τρεις μέρες του 'φερε ένα χαρτί πιο χοντρό απ' το βαγγέλιο και του το 'δωσε. «Το πασπάτεψα από παντού» λέει στο παιδί. «Δε βγαίνει τίποτα. Για πάρ' το εσύ, μήπως και σε γνωρίζει και συνεννοηθείτε».***

Η λέξη συνεννοηθείτε είναι σύνθετη: πρόθεση συν + ρήμα εννοώ (πρόθεση εν + ρήμα νοώ, το οποίο προέρχεται από το ουσιαστικό νους).

Η δασκάλα ζητάει από τη Ρούλα τη Διαβαστερούλα και τους συμμαθητές της να βρουν λέξεις που να έχουν ως πρώτο συνθετικό τους την πρόθεση συν.

Θυμηθείτε: συν+γ=συγγ, συν+λ=συλλ, συν+μ=συμμ, συν+ρ=συρρ, συν+σ=συσσ

α΄ συνθετικό *συν*	β΄ συνθετικό	σύνθετη λέξη
συν	*γράφω*	*συγγράφω*

4. Στην τάξη της Διαβαστερούλας τα παιδιά προσπαθούν να μαντέψουν τη συνέχεια αυτής της ιστορίας και να γράψουν λίγα λόγια. Να κάνετε το ίδιο κι εσείς.

Η 2α Απριλίου, μέρα που γεννήθηκε ο Δανός παραμυθάς Χανς Κρίστιαν Άντερσεν, γιορτάζεται κάθε χρόνο ως Παγκόσμια Ημέρα Παιδικού Βιβλίου. Η τάξη της μικρής μας φίλης προετοιμάζεται για μια *βιβλιοπαρουσίαση*. Έχουν χωριστεί σε δυο ομάδες. Η πρώτη, όπου ανήκει και η φίλη μας, θα παρουσιάσει το βιβλίο της Άλκης Ζέη *Το καπλάνι της βιτρίνας*.

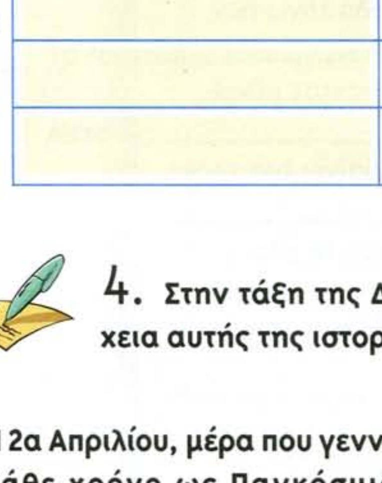

Μια φορά κι έναν καιρό ζούσε στο δάσος ένας τίγρης, ένα καπλάνι, όπως το λένε στο νησί μας, κι είχε ένα μαύρο μάτι κι ένα καταγάλανο. Έτσι είχε γεννηθεί. Τη μια μέρα είχε ανοιχτό το γαλάζιο μάτι και το μαύρο κοιμότανε, την άλλη μέρα έβλεπε με το μαύρο και το γαλάζιο έμενε κλειστό.

Σαν έβλεπε με το γαλάζιο μάτι, ήτανε ήμερο σαν γάτα, τριγύριζε ανάμεσα στους ανθρώπους, τους βοηθούσε κι έπαιζε με τα παιδιά και τα ζωάκια στο δάσος. Όταν όμως άνοιγε το μαύρο μάτι, γινόταν άγριο, χαλούσε τις δουλειές των ανθρώπων και τα ζωάκια έτρεχαν να κρυφτούνε στις τρύπες τους, σαν το άκουγαν να περνά. Ο Νίκος μάς διηγείται ένα σωρό περιπέτειες του καπλανιού, κι όχι μόνο σε μας, αλλά και σε άλλα παιδιά, όταν πηγαίναμε στην εξοχή το καλοκαίρι.

Άλκη Ζέη, *Το καπλάνι της Βιτρίνας*, εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 2003 (διασκευή)

5. Μετά το τέλος της βιβλιοπαρουσίασης, η δασκάλα ζητάει από τους μαθητές της πρώτης ομάδας να βρουν και να γράψουν στο τετράδιό τους τις χρονικές προτάσεις από το απόσπασμα του βιβλίου *Το καπλάνι της βιτρίνας*.

Θυμηθείτε Ανεξάρτητες και εξαρτημένες προτάσεις

6. Την ίδια μέρα, οι μαθητές της πρώτης ομάδας παρουσίασαν στην τάξη ένα πολύχρωμο δέντρο, που πάνω στα φύλλα του είχαν γράψει κάποιες φράσεις. Η δασκάλα της τάξης τούς ζητάει να μετατρέψουν τις φράσεις από *ονοματικές* σε *ρηματικές*, και το αντίστροφο. Προσπαθήστε κι εσείς!

Διάβασμα βιβλίων.

9

Η δεύτερη ομάδα της τάξης είχε για θέμα της βιβλιοπαρουσίασης βιβλία του Ευγένιου Τριβιζά. Ένα βιβλίο από αυτά έγραφε στο οπισθόφυλλό του:

Ένας εκκεντρικός κόμης, ένας αμύθητος θησαυρός, ένας μνησίκακος μπάτλερ, μια πεινασμένη τίγρη, πέντε χρυσά κλειδιά, μια απροσδόκητη κληρονομιά και ένα θανάσιμο μυστικό συνθέτουν τη συναρπαστική αυτή περιπέτεια ενός κουρδιστή πιάνων που προσπαθεί να ανακαλύψει πέντε χαμένα κλειδιά, σκόρπια στα πέρατα του κόσμου.

Ευγένιος Τριβιζάς, *Το σεντούκι με τις πέντε κλειδαριές*,
εκδ. Κέδρος, Αθήνα, 1998

Θυμηθείτε

Ασύνδετο σχήμα

7. Οι συμμαθητές της φίλης μας και αυτή παρατήρησαν ότι στο παραπάνω κείμενο υπάρχει *ασύνδετο* σχήμα και το μετέτρεψαν σε *πολυσύνδετο*. Προσπαθήστε να κάνετε κι εσείς το ίδιο.

Ένας εκκεντρικός κόμης και ένας αμύθητος θησαυρός και...

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

8. Γνωρίζετε πώς γίνεται μια βιβλιοπαρουσίαση; Διαλέξτε το αγαπημένο σας βιβλίο και γράψτε ένα κείμενο για την εφημερίδα της τάξης σας.

Η παρουσίαση του αγαπημένου μου βιβλίου

Τα παιδιά με τη δασκάλα τους είχαν κλείσει ραντεβού για να επισκεφτούν τη βιβλιοθήκη της πόλης τους. Μπαίνοντας εκεί, ένας υπάλληλος ανέλαβε να τους ξεναγήσει. Αρχικά τούς μίλησε για τον κανονισμό που υπάρχει σε κάθε βιβλιοθήκη. Διάβασαν μερικά άρθρα του κανονισμού. Διαβάστε τα κι εσείς!

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Υπηρεσίες Βιβλιοθήκης

Η Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη δανείζει βιβλία, περιοδικά και βιντεοταινίες. Παρέχει, επίσης, τη δυνατότητα φωτοτύπησης υλικού της και πρόσβασης στο διαδίκτυο (internet) μέσω των υπολογιστών της. Το υλικό που δε δανείζεται περιλαμβάνει: σπάνια βιβλία, χάρτες, πληροφοριακά βιβλία, εφημερίδες, πρόσφατα τεύχη περιοδικών. Το υλικό αυτό βρίσκεται στη διάθεση του κοινού για χρήση στους χώρους της.

Κάρτα μέλους

Κάθε πολίτης μπορεί να γίνει μέλος της Βιβλιοθήκης δωρεάν. Η απώλεια της κάρτας μέλους χρεώνεται με 1,50 €. Κάθε μέλος της Βιβλιοθήκης υποχρεούται να ακολουθεί τους κανόνες λειτουργίας της, να επιστρέφει τα βιβλία που δανείζεται και να φροντίζει να αντικαθιστά κατεστραμμένα ή χαμένα βιβλία από υπαιτιότητά του που ανήκουν στη Βιβλιοθήκη...

9. Γράψτε κι εσείς μερικούς κανόνες λειτουργίας. Οι λέξεις-κλειδιά θα σας βοηθήσουν.

δανεισμός, επιστροφή, ημέρες, ανανέωση δανεισμού

....

....

....

....

....

πρόστιμο, χρήματα, ημέρες καθυστέρησης

....

....

....

10. Παρακάτω βλέπετε ένα δελτίο ταξινόμησης βιβλίων. Συμπληρώστε κι εσείς ένα τέτοιο δελτίο για το αγαπημένο σας βιβλίο. Η συμπλήρωση των στοιχείων θα πρέπει να γίνει με κεφαλαία γράμματα:

ΔΕΛΤΙΟ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ ΒΙΒΛΙΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ	
ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ:	
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ:	
ΤΙΤΛΟΣ:	
ΤΟΠΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ:	
ΕΚΔΟΤΗΣ:	
ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ:	
ΤΟΜΟΣ:	
ΣΕΛΙΔΕΣ:	
ISBN:	
ΑΡΙΘ. ΤΙΜΟΛΟΓΙΟΥ ΑΓΟΡΑΣ:	
ΔΩΡΕΑ ΑΠΟ:	

11. Στο τέλος, ο υπάλληλος της βιβλιοθήκης τούς μίλησε και για μια σύγχρονη βιβλιοθήκη. Δεν είναι απαραίτητο να βγούμε από το σπίτι μας. Για όσους έχουν ηλεκτρονικό υπολογιστή υπάρχει και ο ηλεκτρονικός τρόπος αναζήτησης των βιβλίων, εύκολα, γρήγορα και ξεκούραστα. Συζητήστε στην τάξη για το τι πρέπει να κάνουμε για να βρούμε ένα βιβλίο που θέλουμε στο διαδίκτυο και συμπληρώστε την παρακάτω φόρμα προκειμένου να βρείτε ένα βιβλίο που θα θέλατε πολύ. Η συμπλήρωση της φόρμας πρέπει να γίνει με κεφαλαία γράμματα:

βιβλιοθήκη

X | Επιλογή Βάσης Δεδομένων | Σάρωση | Ιστορικό Αναζητήσεων | Βοήθεια

Αναζήτηση εγγραφών στη βάση [Κύριος Κατάλογος]:

Ο Κατάλογος περιλαμβάνει Βιβλία, Περιοδικά και άλλο υλικό ...

Συμπληρώστε αυτή τη φόρμα αναζήτησης:

Τίτλος	
Συγγραφέας	
Εκδοτικός οίκος	

Αναζήτηση | Διαγραφή

Αριθμός εγγραφών για προβολή στη λίστα αποτελεσμάτων: 10

[Έξοδος] **[Επιλογή Βάσης]** **[Σάρωση]**
[Ιστορικό Αναζητήσεων] **[Βοήθεια]**

Ενότητα 10

Ο ΠΧ (Πι- Χι) είναι ένα μικρό παιδί. Κατοικεί σε ένα μακρινό πλανήτη και του αρέσει να κάνει ταξίδια με τον ιπτάμενο δίσκο του. Αυτό τον καιρό βρίσκεται στο δικό μας γαλαξία πάνω από τον πλανήτη Γη. Ταξιδεύει αμέριμνος μέχρι τη στιγμή που κάτι παράξενο βλέπει να συμβαίνει κάτω στη Γη.
Ας το διαβάσουμε για να το πληροφορηθούμε κι εμείς.

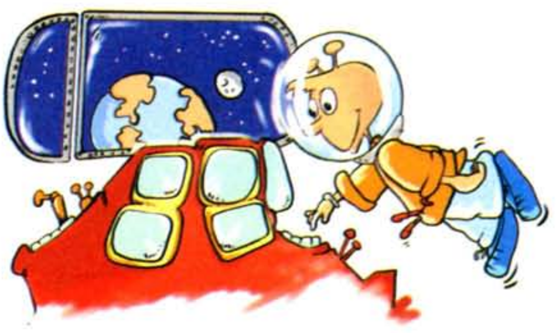

Ο Τζίνο μένει με τους γονείς του στους πρόποδες ενός βουνού και κάθε μέρα περνάει μέσα από ένα δάσος με καστανιές για να φτάσει στο σχολείο του. Σήμερα το πρωί είδε από μακριά το θείο του και σκέφτηκε να του κρυφτεί για να του κάνει ένα αστείο.

Κατευθύνθηκε προς μια γερασμένη καστανιά που είχε μια καψαλισμένη εσοχή στον κορμό της. Και ξαφνικά γκρεμίστηκε κάτω, σ' ένα ατέλειωτο τούνελ με πυκνό σκοτάδι, χωρίς να χτυπήσει, χωρίς να παρατηρήσει καμιά ενόχληση στην αναπνοή του. Σταμάτησε και βρέθηκε να κάθεται σε κάτι μαλακό. Το σκοτάδι γύρω του δεν ήταν πια τόσο πυκνό. Ένα φως άναψε και είδε ένα δωμάτιο γεμάτο με παράξενες μηχανές. Εκεί στεκόταν ένας άντρας με πολύ παράξενη κορμοστασιά, φορούσε μαύρη στολή και γυαλιά με χοντρούς φακούς. Όταν τον πλησίασε, κατάλαβε πως βρισκότανε σε ένα κλουβί μέσα. Ο «μάγος» τού είπε ότι πριν μια στιγμή μπορεί να βρισκόταν στο 2004, αλλά τώρα βρίσκεται στο 2438. Του εξήγησε ότι έχουν περάσει πεντακόσια χρόνια σχεδόν και η Γη δεν είναι πια όπως την άφησε πριν λίγο. Είναι μια μοναδική τεράστια πόλη που απλώνεται από τη μια θάλασσα ως την άλλη και από τον έναν πόλο στον άλλο. Ακόμα, εδώ σε αυτό τον πλανήτη δεν υπάρχουν πολλά από αυτά που γνώριζε, όπως τα ζώα, που είναι λιγοστά. Επειδή όμως τα αγαπούν, υπάρχουν ακόμα στα πάρκα σε μικρές προστατευμένες ζώνες. Έτσι, κάθε φορά που θέλουν να ανεφοδιαστούν με νέα ζώα, βγαίνουν για κυνήγι στο χρόνο. Έχουν μηχανές κι επιστημονικές γνώσεις που τους επιτρέπουν να ταξιδέψουν στο χρόνο. Βάζουν τις παγίδες τους στα δάση του παρελθόντος και τραβούν τα ζώα που χρειάζονται. Σε μια τέτοια παγίδα έπεσε κι αυτός, αντί για μια αλεπού που περίμεναν...

Τζάννι Ροντάρι, *Η πίπα της μάγισσας και άλλες φανταστικές ιστορίες*,
μετάφρ. Λ. Ταχμαζίδου, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 1997

10

1. Ο ΠΧ έβλεπε από ψηλά όλα αυτά που συνέβησαν μετά στη ζωή του μικρού Τζίνο. Προσπαθήστε να συνεχίσετε την ιστορία, δίνοντας τη δική σας συνέχεια και το τέλος.

2. Ο μικρός εξωγήινος συνέχισε το ταξίδι του. Με αυτά που είχε δει όμως ήταν προβληματισμένος. Έκανε αρκετές σκέψεις αλλά όχι ολοκληρωμένες. Συμπληρώστε:

- Εάν στο δρόμο για το σχολείο του ο Τζίνο δε συναντούσε το θείο του,

- Θα έβλεπε την παγίδα για τις αλεπούδες μέσα στην εσοχή του δέντρου,

....

- Εάν ο παράξενος άντρας δεν του εξηγούσε τα παράξενα για τον καινούριο πλανήτη, τότε

....

- Δε θα υπήρχαν παγίδες του χρόνου στα δάση,

....

3. Ο μικρός εξωγήινος συνέχισε να ταξιδεύει πάνω από τη Γη. Υπάρχουν πολλές καθημερινές φράσεις που χρησιμοποιούμε με τη λέξη γη. Στον παρακάτω πίνακα υπάρχουν μερικές. Εξηγήστε τες και γράψτε δίπλα μια δική σας πρόταση με καθεμιά από αυτές:

Φράση - ερμηνεία	Πρόταση
στον ουρανό σε γύρευα και στη γη σε βρήκα	
κινώ γη και ουρανό	
ν' ανοίξει η γη να με καταπιεί	
άνοιξε η γη και τον κατάπιε	
χάνομαι από το πρόσωπο της γης	
δίνω γη και ύδωρ	
καμένη γη	

10

Το ταξίδι πάνω από τη Γη συνεχίζεται. Σταματάει να ξεκουραστεί πάνω από ένα ατέλειωτο μπλε πανί. Θάλασσα το λένε. Ταυτόχρονα τους ακούει να μιλάνε για κάποια παράξενα πλάσματα. Νόμιζε πως λένε γι' αυτόν, αλλά...

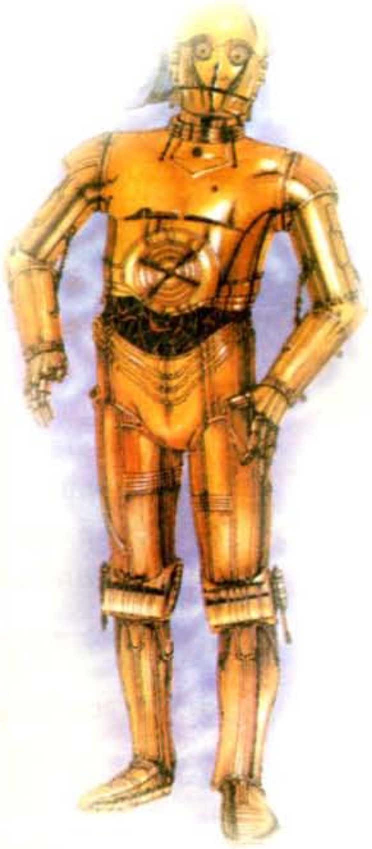

Εάν κανείς **έλεγε** πριν από έναν αιώνα ότι τα ρομπότ στο μέλλον θα κάνουν δουλειές που κάνει μόνο ο άνθρωπος, θα γέλαγαν μαζί του ή, το πολύ πολύ, δε θα έπαιρναν στα σοβαρά τα λεγόμενά του.

Η επιστημονική φαντασία **υπήρξε** για πολύ καιρό πηγή έμπνευσης για πολλούς επιστήμονες. Από την άλλη, η δημιουργία των πρώτων πειραματικών ρομπότ σε εργαστήρια **τροφοδότησε** τη βιομηχανία παραγωγής πολλών ταινιών επιστημονικής φαντασίας. Τα ρομπότ **παρουσιάζονται** συνήθως ως έξυπνες μηχανές που **βοηθούν** τον άνθρωπο. Το ερώτημα που **τίθεται** είναι: Εάν τα ρομπότ σταματήσουν να υπακούν στις εντολές των ανθρώπων, τι θα συμβεί;

Στην πραγματικότητα, τα ρομπότ ήδη **χρησιμοποιούνται** στις βιομηχανίες ως πιο αποτελεσματική εργατική δύναμη από τον άνθρωπο. Εάν όμως η χρήση των ρομπότ επεκταθεί περισσότερο, ίσως πολλοί άνθρωποι να χάσουν τη δουλειά τους. Είτε το θέλουμε είτε όχι, τα ρομπότ πλέον είναι μέρος της πραγματικότητας στην οποία ζούμε.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

4. Αφού διαβάσετε το παραπάνω κείμενο, συμπληρώστε τον πίνακα:

Υπόθεση	Απόδοση
Εάν κανείς έλεγε πριν από έναν αιώνα ότι τα ρομπότ στο μέλλον θα κάνουν δουλειές που κάνει μόνο ο άνθρωπος,	

5. Προσπαθήστε να βάλετε τα ρήματα του πίνακα στους *μελλοντικούς* χρόνους.

Ρήμα	Εξακολουθητικός μέλλοντας	Συνοπτικός μέλλοντας	Συντελεσμένος μέλλοντας
έλεγε			
υπήρξε			
τροφοδότησε			
παρουσιάζονται			
βοηθούν			
τίθεται			
χρησιμοποιούνται			

Ο ΠΧ διαβάζει σε μια εφημερίδα για τους εξωγήινους. Τώρα ξέρει πια ότι οι κάτοικοι αυτού του πλανήτη έχουν κάποιες μαρτυρίες για την ύπαρξή τους.

Παράξενα περιστατικά και υποθέσεις περί εμφάνισης εξωγήινων αναφέρονται και στη χώρα μας. Ο τύπος τις καταγράφει σχεδόν όλες, ενώ άφθονες είναι και οι συνεντεύξεις με αυτόπτες μάρτυρες, λιγότερο ή περισσότερο αξιόπιστους. Πολλά από αυτά τα περιστατικά βρίσκουν μια λογική εξήγηση. Ένα ελάχιστο ποσοστό από τις καταγγελίες περί εμφάνισης ούφο στην Ελλάδα παραμένει επιστημονικά ανεξήγητο – αν βέβαια θεωρηθούν άξιες έρευνας όλες οι μαρτυρίες. Η σύγχρονη ιστορία «στενών επαφών» ξεκινά στις 24 Οκτωβρίου του 1954, όταν ο γεωργός Ηλίας Κορομηλάς, 84 χρονών, κατήγγειλε επώνυμα στο αστυνομικό τμήμα της Βαδούσας Αιγίου ότι είδε ένα διαστημόπλοιο στον ουρανό. **Μια μακρά σειρά ανάλογων περιστατικών και φαινομένων καταγράφονται στα αρχεία των πανεπιστημίων και του Αστεροσκοπείου Αθηνών.** Πόσο εύκολο είναι, στην πραγματικότητα, κάποιοι εξωγήινοι να διασχίζουν το αχανές διάστημα με διαστημόπλοια καταλήγοντας στην αστρική μας γειτονιά;

www.focusmag.gr (διασκευή)

6. Εκτός από τη μαρτυρία που διαβάσαμε στο κείμενο, υπάρχουν αμέτρητες. Άλλες βρίσκονται γραμμένες και άλλες μεταδίδονται προφορικά. Προσπαθήστε να βρείτε μια τέτοια μαρτυρία που να έχει συμβεί στη χώρα μας ή αλλού και να την περιγράψετε παρακάτω σε μια παράγραφο:

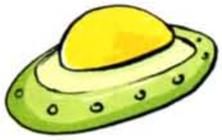

7. Ας υποθέσουμε ότι αυτά που διαβάσατε στο παραπάνω κείμενο είναι γεγονότα που δεν έχουν συμβεί και οι επιστήμονες πιθανολογούν ότι θα συμβούν κάποια στιγμή στο μέλλον. Ξαναγράψτε λοιπόν το μαυρισμένο κομμάτι του κειμένου έτσι που να φαίνεται ότι αυτά που λέει θα γίνουν στο μέλλον. (Θα πρέπει να βάλετε τα ρήματα στο συνοπτικό μέλλοντα.)

Παράξενα περιστατικά και υποθέσεις περί εμφάνισης εξωγήινων **θα αναφερθούν** και στη χώρα μας.

μυστήρια - επιστημονική φαντασία

Κάτι παράξενο συμβαίνει με τη Γη...

8. Διαβάστε με προσοχή τον παρακάτω πίνακα και στη συνέχεια προσπαθήστε να συμπληρώσετε τα κενά των λέξεων με το σωστό φωνήεν (ή δίψηφο φωνήεν). Βρείτε τη σημασία των λέξεων στο λεξικό σας:

γη-	γεω-	γαιο-	-γειο
γήπεδο	**γεω**ργός	**γαιο**κτήμονας	υπό**γειος**

γ__ώτρηση, γ__πεδούχος, επίγ__ος, γ__ώμηλο,

υδρόγ__ος, γ__ώδης, ισόγ__ο, γ__ωλόγος, γ__ινος,

γ__ωπόνος, γ__ωγραφία, γ__γενής, γ__ότοιχος,

γ__ωμετρία, απόγ__ος, γ__άνθρακας

9. Στο κείμενο υπάρχουν υπογραμμισμένες λέξεις. Τα αντίθετά τους ανακατεύτηκαν και μπήκαν μέσα στο κρυπτόλεξο. Προσπαθήστε να τα ανακαλύψετε!

β	φ	γ	ή	ι	ν	ο	ι	κ	σ	ρ	ψ	ζ
δ	ς	π	ε	ρ	ι	σ	σ	ό	τ	ε	ρ	ο
α	ν	ά	ξ	ι	ε	ς	ψ	ι	α	π	ω	ε
ξ	ρ	π	α	σ	ς	μ	ζ	λ	μ	δ	β	μ
χ	π	ρ	φ	μ	ζ	έ	ξ	β	α	θ	α	η
π	α	ρ	ά	λ	ο	γ	η	φ	τ	ε	ν	υ
ς	ο	ς	ν	δ	χ	ι	θ	β	ά	ψ	ώ	ζ
ζ	ε	ρ	ι	δ	ύ	σ	κ	ο	λ	ο	ν	δ
ψ	ζ	π	σ	ξ	π	τ	ι	ο	ί	λ	υ	θ
ω	ν	λ	η	θ	κ	η	β	ς	γ	σ	μ	ο
β	σ	β	ς	υ	θ	δ	η	ν	α	ς	α	ι
α	ν	α	ξ	ι	ό	π	ι	σ	τ	ο	υ	ς

10

Βράδιασε και ο μικρός ΠΧ αποφάσισε να ξεκουραστεί. Προτού κοιμηθεί, έγραψε το ημερολόγιο της ημέρας. Αυτό συνήθιζε να το κάνει καθημερινά.

10. **Αφού διαβάσετε το παρακάτω κείμενο, χρωματίστε με κόκκινο τις φράσεις που φανερώνουν χρόνο. Μετά, με τις φράσεις αυτές φτιάξτε κι εσείς το ημερολόγιο μιας μέρας σας:**

Το πρωί ξεκίνησα πριν ο ήλιος δείξει το πρόσωπό του. Η βόλτα μέσα στο σκοτάδι ήταν μαγική. Οι πλανήτες δίπλα φωσφόριζαν, καθώς κινούνταν αργά αργά και συμμετρικά. Την αυγή όλα φωτίστηκαν από το λαμπερό φως. Το ταξίδι κυλούσε ήσυχα, όταν ξαφνικά μπροστά μου αντίκρισα έναν πλανήτη διαφορετικό από τους άλλους. Ήταν γεμάτος φως και χρώματα. Ακινητοποίησα το δίσκο μου και παρατηρούσα κάτω. Η ώρα του μεσημεριού και του φαγητού έφτασε, αλλά εγώ δεν έδωσα σημασία. Ήμουν μαγεμένος από το θέαμα του πλανήτη Γη. Το απόγευμα προβληματίστηκα πολύ από το περιστατικό του μικρού Τζίνο. Ταράχτηκα και φοβήθηκα μήπως παγιδευτώ κι εγώ από τη μηχανή του χρόνου. Έτσι, μόλις έφτασε το βράδυ, κλείστηκα στο μικρό μου δίσκο και ξάπλωσα να ξεκουραστώ. Πριν κοιμηθώ, γράφω σε εσένα, αγαπημένο μου ημερολόγιο, τις περιπέτειες της μέρας μου.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

Ενότητα 11

Η μικρή Αλίκη είναι παιχνιδιάρα και σκανδαλιάρα. Επισκέπτεται συχνά τη γιαγιά της και της αρέσει να μένει αρκετές μέρες εκεί. Η γιαγιά την αφήνει να παίζει όσο θέλει. Σήμερα το πρωί οι φίλες της έπαιζαν ένα παιχνίδι που αυτή δεν το ξέρει καλά. Ρώτησε τη γιαγιά αν το ξέρει και της απάντησε ότι και αυτή το έπαιζε μικρή. Η γιαγιά τής εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο παίζεται.

11

Κουτσό

1. Χαράζουμε πάνω στο τσιμέντο με μια κιμωλία ένα μεγάλο παραλληλόγραμμο.
2. Το χωρίζουμε κατόπιν σε τέσσερα μέρη, τα τρία πρώτα ίδια σε μέγεθος και το τελευταίο μεγαλύτερο. Αυτό είναι ο «βασιλιάς».
3. Ορίζουμε τη σειρά των παιχτών με λάχνισμα.
4. Παίρνουμε μια πλακουτσή πέτρα και τη ρίχνουμε μέσα στο πρώτο σκαλάκι.
5. Τη ρίχνουμε έπειτα στο δεύτερο, στο τρίτο, και πηδάμε κουτσαίνοντας με το δεξί πόδι από σκαλί σε σκαλί.
6. Φτάνουμε στο «βασιλιά», ξεκουραζόμαστε και στρίβουμε χωρίς να πατήσουμε και τα δυο πόδια κάτω.
7. Φτάνουμε πάλι στο πρώτο σκαλοπάτι και χτυπάμε την πετρούλα με τη μύτη του παπουτσιού μας για να τη βγάλουμε έξω.
8. Αφού τελειώνουμε όλα τα σκαλάκια, χωρίς να χάνουμε, συνεχίζουμε.
9. Τη δεύτερη φορά αρχίζουμε από το δεύτερο σκαλάκι, μετά από το τρίτο και τέλος από το «βασιλιά».
10. Μετά βάζουμε την πετρούλα στη μύτη του παπουτσιού μας, περνάμε απ' τα σκαλάκια σιγά σιγά και επιστρέφουμε.
11. Μετά τη βάζουμε κάτω από την κλείδωση του γόνατου, επαναλαμβάνουμε το ίδιο και επιστρέφουμε.
12. Τέλος, κλείνουμε τα μάτια και επαναλαμβάνουμε τις κινήσεις με μεγάλη προσοχή για να μην πατήσουμε καμιά γραμμή.
13. Για κάθε βήμα ρωτάμε τους άλλους «πατώ» και, αν απαντήσουν «όχι», τότε συνεχίζουμε.
14. **Όροι του παιχνιδιού είναι να μην πατήσουμε καμιά γραμμή ή κάτω το κουτσό πόδι, να μη βγάλουμε έξω από τα πλάγια την πετρούλα και να μην τη ρίξουμε κατά το ρίξιμο ή το χτύπημα πάνω σε μια γραμμή, γιατί τότε χάνουμε τη σειρά μας.**

Ανδρέας Ανατολίτης, *Ελληνικά παραδοσιακά παιχνίδια*, εκδ. Ατλαντίς, Αθήνα, χ.χ.

1. Υπογραμμίστε τα ρήματα του παραπάνω κειμένου από το 1-13, παρατηρήστε σε ποια έγκλιση είναι γραμμένα και πείτε τι φανερώνει αυτή.

2. **Προσπαθήστε να ξαναγράψετε τους κανόνες του παιχνιδιού από το 1-7 έτσι που να φαίνεται ότι δίνετε οδηγίες για το παιχνίδι.**

Να χαράξετε πάνω στο τσιμέντο με μια κιμωλία ένα μεγάλο παραλληλόγραμμο. ....

3. **Να συλλαβίσετε τις λέξεις:**

τέσσερα ....

τρία ....

κιμωλία ....

παραλληλόγραμμο ....

τελευταίο ....

καμιά ....

καμία ....

αρχίζουμε ....

πετρούλα ....

επαναλαμβάνουμε ....

επιστρέφουμε ....

Θυμηθείτε

Κανόνες συλλαβισμού

4. **Παρατηρήστε τον παρακάτω πίνακα και βάλτε τα δυνατά σας για να τον συμπληρώσετε:**

Οριστική	Αόριστος προστακτικής (β΄ πρόσωπο ενικού και β΄ πρόσωπο πληθυντικού)
χαράζουμε	
ορίζουμε	
παίρνουμε	
περνάμε	
πατάμε	
ρωτάμε	
πηδάμε	

Όταν ο καιρός δεν είναι καλός, η Αλίκη με τη γιαγιά της κάθονται μέσα στο σπίτι και παίζουν παιχνίδια πνευματικά, όπως σκάκι, σκραμπλ κ.ά. Το σκάκι είναι το αγαπημένο της, όχι γιατί ξέρει να το παίζει, αλλά γιατί της αρέσει να τοποθετεί αυτά τα όμορφα πιόνια και να τα κάνει βόλτες πάνω στη σκακιέρα. Νομίζει ότι έχει στα χέρια της μια πολιτεία που την κάνει ό,τι θέλει. Μια βροχερή μέρα η γιαγιά τής διηγήθηκε την παρακάτω ιστορία, ένα μύθο για την προέλευση του σκακιού.

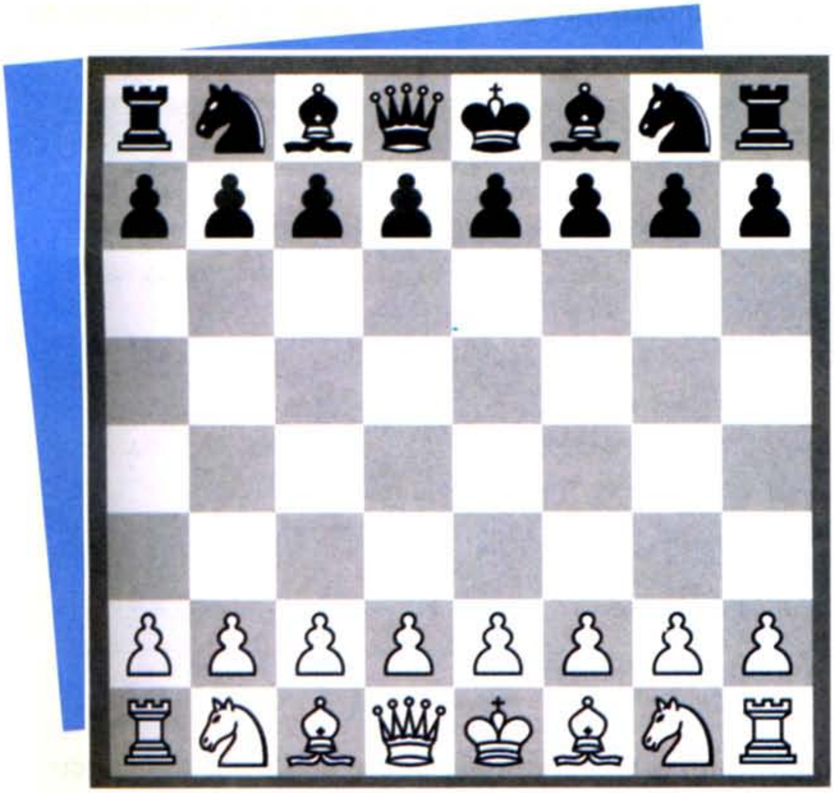

Ένας σκληρός, κακός και κατακτητής μαχαραγιάς πίστευε πως ήταν ο μεγαλύτερος στρατηγός της γης και πως τίποτα δεν ήταν αδύνατον γι' αυτόν.

Κάποια μέρα ο σύμβουλός του του είπε: «Φαίνεται πως είσαι μεγάλος στρατηγός, όμως χωρίς τους φαντάρους σου δε θα κέρδιζες ούτε μια νίκη».

Ο θυμός του μαχαραγιά ήταν φοβερός. «Απαγορεύεται να μιλάς έτσι σ' ένα μαχαραγιά» είπε.

Αργότερα ο μαχαραγιάς πρέπει να ζήτησε εξηγήσεις, και να πώς ο σύμβουλος απέδειξε την ορθότητα των λόγων του.

Έφερε στο μαχαραγιά ένα παιχνίδι που είχε κατασκευάσει μόνος του, όπου φαινόταν πως ο στρατηγός χωρίς τη βοήθεια όλων των δυνάμεών του δεν μπορούσε να κερδίσει ούτε μια παρτίδα.

Ο μαχαραγιάς ενθουσιάστηκε με το παιχνίδι και προσφέρθηκε να δώσει στον εφευρέτη ό,τι αμοιβή ήθελε. Αυτός δεν του ζήτησε ούτε πετράδια ούτε χρυσάφια, αλλά σκέτο σιτάρι. Και μάλιστα τόσο όσο να σκεπάσει τη σκακιέρα με τον εξής τρόπο:

Ένα σπυρί στο πρώτο τετράγωνο, δύο στο δεύτερο, τέσσερα στο τρίτο, οκτώ στο τέταρτο κτλ. Νομίζοντας ότι μιλούσαν για μερικά σακιά, ο μαχαραγιάς διέταξε τους αυλικούς του να υπολογίσουν πόσο σιτάρι χρειαζόταν. Όμως αποδείχτηκε πως, ακόμα και αν μάζευαν τη σοδειά απ' όλες τις χώρες πάνω στη γη, πάλι δε θα μάζευαν αρκετό σιτάρι. Έτσι, για άλλη μια φορά ταπεινώθηκε ο αλαζονικός ηγεμόνας.

A. Kostyev, *Σωστό σκάκι για όλους σε 40 μαθήματα*, μετάφρ. Φ. Σκουλαρίκης, εκδ. Κλειδάριθμος, Αθήνα, 1998

5. Στο παραπάνω κείμενο υπάρχουν *απρόσωπα* ρήματα. Βρείτε τα, υπογραμμίστε τα και κατόπιν γράψτε τα στον πίνακα που ακολουθεί, γράφοντας δίπλα και το υποκείμενό τους:

Απρόσωπο ρήμα	Υποκείμενο
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

6. **Προσπαθήστε να χαρακτηρίσετε το μαχαραγιά και το σύμβουλό του χρησιμοποιώντας παρομοιώσεις.**

Ο μαχαραγιάς ήταν σκληρός σαν ....

Ο μαχαραγιάς ....

Ο μαχαραγιάς ....

Ο σύμβουλος ήταν ....

Ο σύμβουλος ....

Ο σύμβουλος ....

Μαθαίνοντας αυτή την ενδιαφέρουσα ιστορία, η Αλίκη ζήτησε από τη γιαγιά της να τη μάθει να παίζει αυτό το ενδιαφέρον παιχνίδι. Η γιαγιά τής εξήγησε πόσο δύσκολο είναι αλλά και πόσο συναρπαστικό. Της είπε όμως ότι ήταν πολύ κουρασμένη. Έτσι, η Αλίκη αποφάσισε να φωνάξει τις φίλες της να παίξουν ένα καινούριο επιτραπέζιο, που έφερε από το σπίτι της.

Σκοπός του παιχνιδιού είναι να φτάσει κάποια ομάδα στο τέρμα βρίσκοντας τις περισσότερες λέξεις.

ΕΙΚΟΝΑ 1

ΕΙΚΟΝΑ 2

Προετοιμασία για το παιχνίδι

1. **Τοποθετήστε** τις κάρτες στην ειδική θέση στο δίσκο, αφού πρώτα **βεβαιωθείτε** ότι όλες οι κάρτες του ιδίου χρώματος είναι γυρισμένες από την πλευρά με το ίδιο χρώμα.
2. **Μοιραστείτε** σε δυο ομάδες. Δεν πειράζει αν μια ομάδα έχει έναν παραπάνω παίκτη από την άλλη.
3. **Πάρτε** ένα πιόνι και τοποθετήστε το στην αφετηρία πάνω στο ταμπλό του παιχνιδιού.
4. **Αποφασίστε** ποια ομάδα θα παίξει πρώτη.
5. **Στείλτε**, αν είστε πρώτη ομάδα, έναν παίκτη να καθίσει με την αντίπαλη ομάδα.

....

(Οι οδηγίες συνεχίζονται για τους φίλους της Αλίκης.)

7. Βάλτε τα μαυρισμένα ρήματα στη σωστή θέση στον παρακάτω πίνακα και μετά συμπληρώστε τον:

Αόριστος προστακτικής	Αόριστος υποτακτικής	Ενεστώτας οριστικής

8. Διαβάστε το παρακάτω κείμενο:

Η Αλίκη είναι πολύ δεμένη με τη γιαγιά της. Η γιαγιά της Αλίκης μένει λίγο πιο έξω από την πόλη, σε ένα προάστιο στο βόρειο τμήμα της. Την αγαπάει πολύ γιατί είναι μια γιαγιά με ζωντανό μυαλό, γλυκιά ψυχή και φωτεινό χαμόγελο. Παίρνει το λεωφορείο και την επισκέπτεται συχνά. Εκεί συναντάει τους φίλους της και παίζει πολύ μαζί τους. Αυτοί την περιμένουν με ανυπομονησία, γιατί είναι μέλος της παρέας τους και η απουσία της γίνεται αισθητή. Φτάνοντας εκεί, τρέχει αμέσως στην πλατεία και αρχίζει να φωνάζει ονόματα. Κωστή, Λένα, Θεόφιλε, Αργυρώ. Θέλει να είναι εκεί όλοι παρόντες για να αρχίσουν το παιχνίδι τους.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

Ποια επίθετα χαρακτηρίζουν το μυαλό, την ψυχή και το χαμόγελο της γιαγιάς;

Να βάλετε δικά σας επίθετα μπροστά από τις παραπάνω λέξεις και να φτιάξετε δικές σας φράσεις για να περιγράψετε τη γιαγιά σας.

11

9. Η μικρή Αλίκη θέλει όλοι οι φίλοι της να είναι παρόντες για να αρχίσουν το παιχνίδι τους. Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με το αντίθετο της λέξης «παρών».

Επίθετα σε -ων, -ουσα, -ον

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
	αρσενικό	
Ονομαστική	ο	οι ....
Γενική	του	των ....
Αιτιατική	τον	τους ....
Κλητική	——	——
	θηλυκό	
Ονομαστική	η	οι ....
Γενική	της	των ....
Αιτιατική	την	τις ....
Κλητική	——	——
	ουδέτερο	
Ονομαστική	το	τα ....
Γενική	του	των ....
Αιτιατική	το	τα ....
Κλητική	——	——

Ενότητα 13

Γεια σας, παιδιά! Είμαι ο Πινόκιο, ο μικρός ξύλινος ανθρωπάκος. Πατέρας μου είναι ο Τζεπέτο, ο μαραγκός. Είμαι ένα από τα δημιουργήματά του. Αποφάσισα να μείνω για λίγο μαζί στην τάξη σας, όσο εσείς θα ασχολείστε με τις κατασκευές. Ξέρετε, μπορώ να σας βοηθήσω. Γνωρίζω αρκετά από τον πατέρα μου. Προσέξτε όμως! Λέω κάποια μικρά και αθώα ψεματάκια. Θα τα καταλάβετε αμέσως γιατί μεγαλώνει η μύτη μου.

Σήμερα στην τάξη στην ώρα της αισθητική αγωγής ήμασταν προετοιμασμένοι να φτιάξουμε μόμπιλο με καπάκια. Κάθε ομάδα είχε διαλέξει το δικό της θέμα και είχε και τα ανάλογα υλικά. Ο δάσκαλος μας μοίρασε τις παρακάτω οδηγίες. Ας τις διαβάσουμε.

13

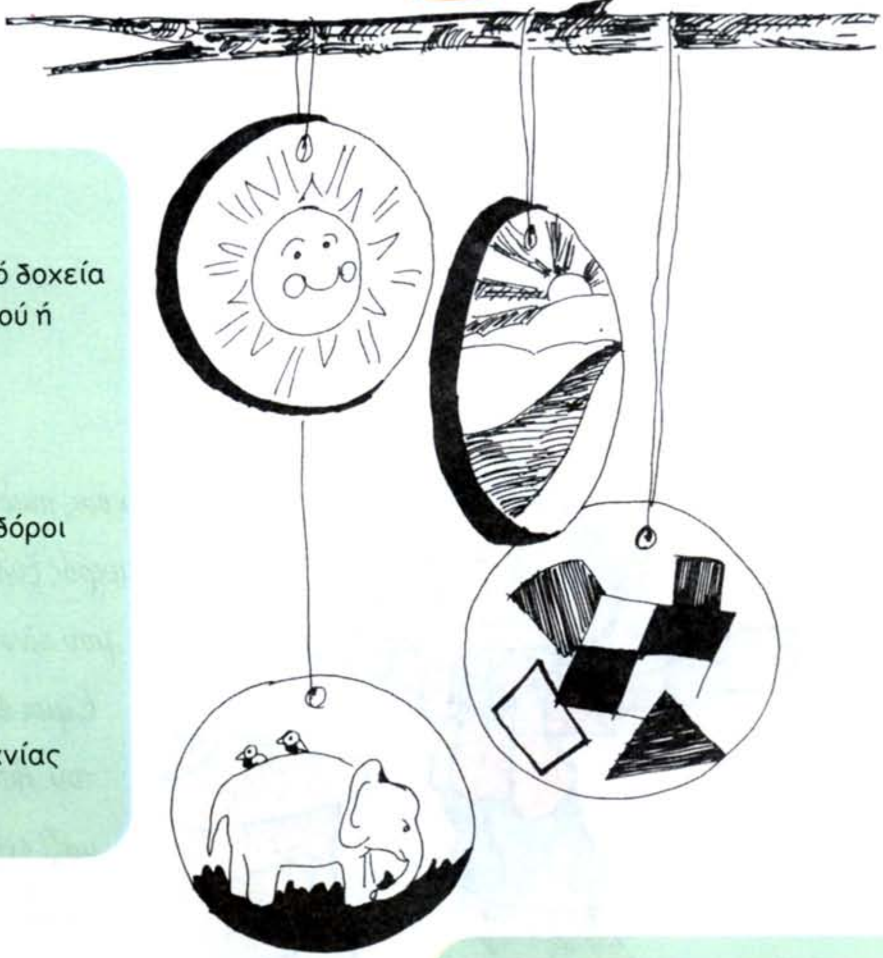

Υλικά:

- Πλαστικά καπάκια από δοχεία μαργαρίνης, γιαουρτιού ή άλλα καπάκια
- Ψαλίδι
- Μολύβι
- Ξυλομπογιές ή μαρκαδόροι
- Τρυπητήρι για χαρτιά
- Σπάγκος
- Κρεμάστρα ρούχων
- Λευκή κόλλα χειροτεχνίας
- Χαρτί

Διαδικασία:

1. Κάντε το περίγραμμα του καπακιού σε ό,τι χαρτί θέλετε.
2. Κόψτε τους κύκλους και κολλήστε τους μπρος και πίσω στο καπάκι.
3. Φτιάξτε μια τρύπα στο πάνω μέρος με το τρυπητήρι.
4. Διακοσμήστε με ζωηρά χρώματα, με ξυλομπογιές ή μαρκαδόρους.
5. Περάστε σπάγκο από κάθε καπάκι και δέστε το σε μια κρεμάστρα ρούχων.
6. Κρεμάστε το μόμπιλό σας από το γαντζάκι της κρεμάστρας.

Παραλλαγές:

1. Κόψτε σχέδια από περιοδικά, φωτογραφίες ή κάρτες και κολλήστε τα στα καπάκια.
2. Κάντε το περίγραμμα από ένα βαζάκι μαγιονέζας πάνω σε δυο φωτογραφίες. Κόψτε τες.
3. Κολλήστε τους κύκλους με τις φωτογραφίες σε κάθε πλευρά στο καπάκι. Δέστε νήμα ολόγυρα στο καπάκι και κρεμάστε το.

Μαίρη Ανν Κολ – Σίντυ Γκέινερ,
Τα παιδιά δημιουργούν με υλικά από το περιβάλλον,
μετάφρ. Χ. Δεληγιάννη, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2003

1. Κάποια παιδιά διαφώνησαν με την κατασκευή του μόμπιλο που ο δάσκαλος έδωσε. Αυτά είχαν φέρει άλλα υλικά και ήθελαν να φτιάξουν κάτι διαφορετικό. Η φωτογραφία θα σας βοηθήσει για να γράψετε τη διαδικασία που θα ακολουθήσουν τα παιδιά για να το κατασκευάσουν. Τα υλικά γράφονται παρακάτω:

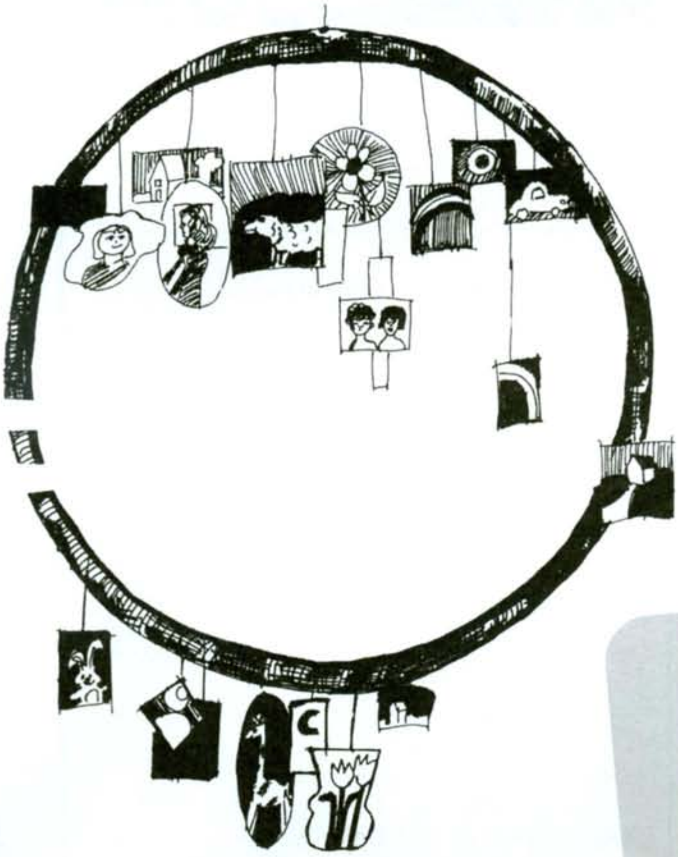

Υλικά:

- Φωτογραφίες, εικόνες από περιοδικά
- Κόλλα
- Σπάγκος
- Χαρτί
- Μαρκαδόροι, νερομπογιές
- Ταινία

Διαδικασία:

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

Θυμηθείτε

Μεταβατικά και αμετάβατα ρήματα

2. **Στον παρακάτω πίνακα καταγράφονται τα ρήματα του κειμένου. Να συμπληρώσετε τα αντικείμενά τους:**

Ρήμα	Αντικείμενο
κάντε	....
κόψτε	....
κολλήστε	....
φτιάξτε	....
περάστε	....
δέστε	....
κρεμάστε	....
κόψτε	....
κολλήστε	....
κάντε	....
κόψτε	....
κολλήστε	....
δέστε	....
κρεμάστε	....

3. **Να γράψετε με μια λέξη τα παρακάτω αριθμητικά:**

η μία και μισή ώρα: ....

το ένα και μισό κιλά κόλλα: ....

τα δύο και μισό μέτρα σκοινί: ....

ένας τόνος και μισός: ....

οι τρεις και μισή κόλλες χαρτί: ....

τα τρία και μισό μέτρα χαρτί: ....

τέσσερις ώρες και μισή: ....

τα τέσσερα και μισό κιλά μήλα: ....

Την επόμενη μέρα, στο μάθημα της αισθητικής αγωγής τα παιδιά αποφάσισαν, μιας και πλησιάζει το καλοκαίρι, να φτιάξουν ένα καραβάκι από χαρτί. Θα τους παρακολουθήσω γιατί μ' αρέσουν τα ταξίδια στη θάλασσα και, μόλις πάω σπίτι μου, θα φτιάξω ένα του πατέρα μου του Τζεπέτο.

Μπορείς κι εσύ να φτιάξεις μια βαρκούλα από χαρτί.

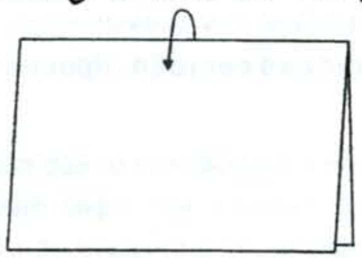

1. Παίρνεις μια ορθογώνια κόλλα χαρτί και τη διπλώνεις στη μέση.

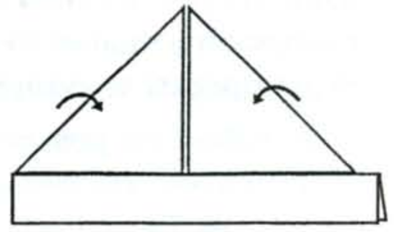

2. Τις δύο πάνω άκρες τις διπλώνεις προς τα μέσα, σαν τρίγωνο.

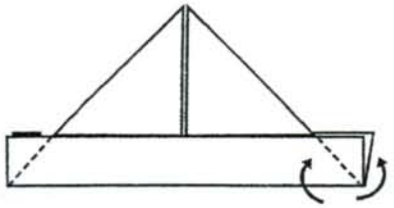

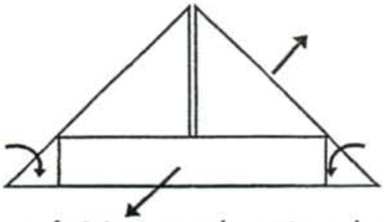

3. Τις δύο άκρες από το χαρτί που περισσεύουν από κάτω, τις διπλώνεις τη μία από τη μία μεριά και την άλλη από την άλλη, διπλώνοντας και τα μικρά τριγωνάκια που περισσεύουν προς τα μέσα, το ένα πάνω από το άλλο.

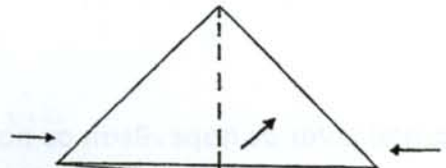

4. Το τρίγωνο που έχει σχηματιστεί το πιάνεις από τις δύο γωνίες, τις πιέζεις και το κλείνεις, ώστε να δημιουργηθεί ένα τετράγωνο.

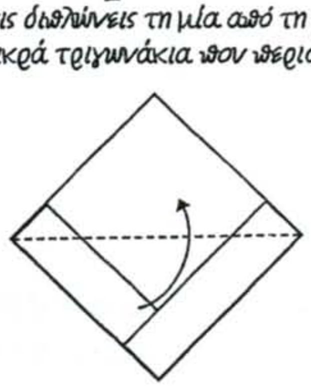

5. Από το τετράγωνο αυτό, διπλώνεις τις ελεύθερες άκρες προς τα πάνω, τη μία από τη μία πλευρά και την άλλη από την άλλη πλευρά, ώστε να γίνει πάλι τρίγωνο. Ύστερα ξαναδιπλώνεις το τρίγωνο σε τετράγωνο όπως στο σχήμα 4.

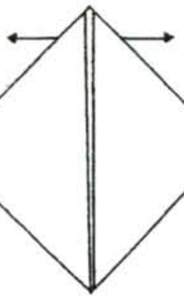

6. Πιάνεις τις ελεύθερες πάνω άκρες και τις ανοίγεις προς τα έξω.

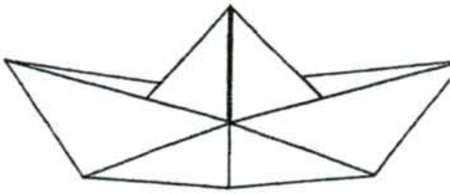

7. Η βαρκούλα σου είναι έτοιμη για το θαυμαστό της ταξίδι.

Λήδα Κροντηρά, *Ελάτε να παίξουμε μέσα στο χρόνο*, εκδ. Φυτράκη, Αθήνα, 2002

13

Θυμηθείτε

Ενεργητική και παθητική σύνταξη

4. Διαβάστε πώς τα παιδιά πήραν μια κόλλα χαρτί και την έκαναν καράβι. Όμως το παρακάτω κείμενο είναι γραμμένο σε *παθητική* σύνταξη. Προσπαθήστε να το μετατρέψετε σε *ενεργητική*.

Μια κόλλα χαρτί διπλώθηκε στη μέση από τους μαθητές. Κατόπιν διπλώθηκαν οι δυο πάνω άκρες προς τα μέσα, σαν τρίγωνο. Στη συνέχεια σχηματίστηκε ένα τρίγωνο και, αφού πιέστηκε και κλείστηκε στις γωνίες, μετατράπηκε σε τετράγωνο. Ξαναδιπλώθηκε το τετράγωνο σε τρίγωνο, κι έτσι ετοιμάστηκε μια βαρκούλα από χαρτί. Είναι έτοιμη για το ταξίδι της.

....

....

....

....

....

....

....

5. Να συμπληρώσετε τα κενά βάζοντας τα ρήματα που είναι σε παρένθεση σε παρελθοντικό χρόνο, στο σωστό πρόσωπο και αριθμό.

Όταν ήμουν δεκαπέντε χρονών, ήθελα να αποδείξω σε όλους πως κι εγώ είμαι ικανός να κάνω μια πετυχημένη κατασκευή. ____________ (υποφέρω) ξέροντας ότι οι φίλοι μου και οι γονείς μου με θεωρούσαν ανίκανο να κατασκευάσω κάτι. Μοναδική μου σύμμαχος ήταν η μεγαλύτερή μου αδερφή. Με πήγε να γραφτώ σε μια σχολή ξυλογλυπτικής. Με ____________ (ενδιαφέρω) να μάθω να κατασκευάζω πράγματα μόνος μου, για να τους καταπλήξω όλους με τις ικανότητές μου. Έτσι, ____________ (υποκύπτω) στην ομορφιά της τέχνης του ξύλου. Αυτό που με ____________ (ενδιαφέρω) πιο πολύ απ' όλα ήταν να φτιάχνω πλοία μινιατούρες. Μετά από πολλή προσπάθεια, όπου ________ (υπάρχω) και αποτυχίες, ____________ (επιτυγχάνω) σαν κατασκευαστής πλοίων μινιατούρων από ξύλο. Το μυστικό μου ότι ασχολούμαι με την κατασκευή μινιατούρων ____________ (διαρρέω) τον καιρό που ____________ (εκθέτω) για πρώτη φορά μαζί με άλλους μαθητές της σχολής τα έργα μου. Η αδερφή μου δεν κρατήθηκε και ____________ (διαδίδω) σε όλους την επιτυχία που είχα στην έκθεση.

κατασκευές

Σήμερα, μετά από πολύ καιρό από εκείνη την ημέρα που με ____________ (προτρέπω) η αδερφή μου να πάω στη σχολή, είμαι σίγουρος πως τότε ____________ (υπερβάλλω) σχετικά με τη γνώμη που οι δικοί μου είχαν για μένα. Ακόμη κι αν ήταν αλήθεια ότι με θεωρούσαν αδέξιο και λιγότερο ικανό από τους άλλους, δε με ικανοποίησε το γεγονός ότι τους ____________ (διαψεύδω). Με χαροποίησε το ότι έχω βρει τον τρόπο να εκφράζομαι και να περνάω τον ελεύθερό μου χρόνο κατασκευάζοντας αυτό που μου αρέσει, μινιατούρες πλοίων.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

6. Το ρήμα *κατασκευάζω* προέρχεται από το *κατά+σκευάζω*. Συμπληρώστε στον παρακάτω πίνακα και άλλα ρήματα που έχουν ως δεύτερο συνθετικό τους το αρχαίο ρήμα «σκευάζω» και γράψτε τη σημασία τους. Κατόπιν βρείτε και λέξεις που να ανήκουν στην ίδια οικογένεια με αυτές:

Ρήμα	Σημασία	Οικογένεια λέξεων

13

Κάποια μέρα τα παιδιά επισκέφτηκαν με την τάξη τους ένα θέατρο σκιών. Εκεί συνάντησαν τον Καραγκιόζη και την παρέα του. Επιστρέφοντας στην τάξη, ζήτησαν από το δάσκαλο να φτιάξουν και αυτοί φιγούρες Καραγκιόζη και να δημιουργήσουν ένα μικρό θέατρο σκιών στην τάξη τους. Ξέρετε ποιος ένιωθε πολύ χαρούμενος; Ο Πινόκιο.

Πώς φτιάχνονται οι φιγούρες και τα σκηνικά

Οι φιγούρες του θεάτρου σκιών γίνονται από διάφορα υλικά. Από δέρμα, πλαστικό, χαρτόνι. Εμείς θα φτιάξουμε φιγούρες από χαρτόνι. Ζωγραφίζουμε πάνω σ' ένα χαρτόνι τη μορφή της φιγούρας. Κατόπιν παίρνουμε ένα ψαλίδι και κόβουμε τη φιγούρα γύρω γύρω. Μ' ένα ψαλιδάκι με λεπτή μύτη ή χαρτοκόπτη ή κοπιδάκι αφαιρούμε από το εσωτερικό της φιγούρας τα μέρη που θέλουμε να τα διαπερνάει το φως. Συνήθως τα μέρη που αφαιρούμε είναι γύρω από το μάτι, το εσωτερικό του φρυδιού, το εσωτερικό του αυτιού, τα κουμπιά, μια γραμμή που θέλουμε να σχηματίσουμε, αφαιρώντας κομμάτια χαρτονιού για να φτιάξουμε τσέπες, μαλλιά, καπέλο, γιλέκο κτλ. Αφού κεντήσουμε τη φιγούρα μας, κατόπιν κολλάμε και στις δύο πλευρές ένα ρυζόχαρτο. Ύστερα με διάφορα μαρκαδοράκια, διαφορετικού χρώματος, ζωγραφίζουμε ανάλογα. Στο αυτί βάζουμε κόκκινο, στα φρύδια καφέ, στα κενά που φανερώνουν τις τσέπες κίτρινο. Έτσι, η φιγούρα μας αποκτά χρώμα. Κατόπιν κάνουμε με τις κόπιτσες τη σύνδεση των μερών της φιγούρας. Για να μπορεί η φιγούρα να κινείται άνετα πάνω στο πανί, της καρφώνουμε —με πινέζες ή καρφιτσάκια— στο ύψος του ώμου ένα ξύλινο πηχάκι.

alex.eled.duth.gr/academy/KARAGIOZIS/12.htm

7. Διαβάστε προσεκτικά το παρακάτω κείμενο. Υπογραμμίστε τις προτάσεις που δείχνουν τον τρόπο κατασκευής μιας φιγούρας Καραγκιόζη. Τέλος, αριθμήστε τες και γράψτε τες σε μορφή οδηγιών:

Ζωγραφίστε πάνω σ' ένα χαρτόνι τη μορφή της φιγούρας.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

8. **Μετατρέψτε τις προτάσεις από την *ενεργητική* σύνταξη σε *παθητική*.**

Ζωγραφίζουμε πάνω σε ένα χαρτόνι τη μορφή της φιγούρας.

....

Καλύπτουμε τις δυο πλευρές με ρυζόχαρτο και ζωγραφίζουμε ανάλογα.

....

Αφαιρούμε από το εσωτερικό της φιγούρας τα μέρη που τα διαπερνάει το φως.

....

Συνδέουμε τα μέρη της φιγούρας με κόπιτσες.

....

9. **Στον παρακάτω πίνακα βάλτε τα ρήματα του κειμένου και μετά σημειώστε ένα Χ για να δείξετε αν αυτά είναι *μεταβατικά* ή *αμετάβατα*.**

Ρήματα	Αμετάβατα	Μεταβατικά
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....

....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....
....	....	....

10. Να βρείτε τις εξαρτημένες *αναφορικές* προτάσεις (*προσδιοριστικές* και *μη προσδιοριστικές*) στο παρακάτω κείμενο, να τις υπογραμμίσετε και να βάλετε κόμμα εκεί που χρειάζεται:

Κρατώντας τη φιγούρα από το ξύλινο πηχάκι μπορούμε να παίζουμε κουνώντας την. Τα σκηνικά γίνονται με τον ίδιο τρόπο που γίνονται και οι φιγούρες. Αφήνοντας δηλαδή κενά πάνω στο χαρτόνι του σκηνικού, και αφού καλύψουμε και τις δυο πλευρές του με ρυζόχαρτο, το χρωματίζουμε ανάλογα. Μόνο που το σκηνικό με τα καρφιτσάκια που μοιάζουν με αυτά που χρησιμοποιούν οι μοδίστρες το πιάνουμε κατευθείαν στις άκρες του πανιού του μπερντέ δεξιά αριστερά. Πολλές φορές, ένα σκηνικό μπορεί να 'ναι και στο κέντρο της σκηνής, για παράδειγμα ένα δέντρο, μια πολυθρόνα κτλ. Τα σκηνικά όμως μπορούμε να τα ζωγραφίσουμε και κατευθείαν πάνω σε ρυζόχαρτο, ύφασμα, πλαστικό κτλ. ή να τα κάνουμε σκαλιστά πάνω σε χαρτόνι. Επίσης, τις φιγουρίτσες που θα φτιάξουμε μπορούμε να τις ζωγραφίσουμε και κατευθείαν πάνω σε κομμάτια πλαστικού που πωλούνται στο εμπόριο (σε μορφή φύλλων). Για να πιάνει καλά το χρώμα πάνω στο πλαστικό, πρέπει πρώτα να τριφτεί με ψιλό γυαλόχαρτο.

alex.eled.duth.gr/academy/KARAGIOZIS/12.htm (διασκευή)

Ενότητα 15

Παιδιά, γνωρίστε τον Άκη τον Τηλεορασάκη. Ο Άκης είναι ένα δεκάχρονο αγόρι, που πηγαίνει στην Ε΄ Δημοτικού και του αρέσει πολύ η τηλεόραση. Όταν τελειώνει το διάβασμα, συνήθως περνάει τον ελεύθερο χρόνο του βλέποντας τηλεόραση.

Πρόσφατα, σε μια συζήτηση που κάνανε στο σχολείο, ο Άκης έμαθε ότι υπάρχουν άνθρωποι που ενημερώνονται για το τι συμβαίνει στον κόσμο μόνο από την τηλεόραση. Έτσι, ο φίλος μας άρχισε να βλέπει την τηλεόραση ως παράθυρο από το οποίο παίρνει κανείς πληροφορίες, μαθαίνει, ψυχαγωγείται, επικοινωνεί με τον υπόλοιπο κόσμο κτλ. Από την άλλη, η ξαδέρφη του η Μαριάννα φαντάζεται ότι η τηλεόραση είναι μια πόρτα. Όταν την ανάβουμε, η πόρτα ανοίγει και μπαίνουν στο σπίτι πάρα πολλά πρόσωπα και πράγματα. Όταν διαλέγουμε μια εκπομπή που θέλουμε να δούμε, είναι σαν να καλούμε κάποιον στο σπίτι. Όταν όμως αλλάζουμε κανάλι, είναι σαν να μας έχει κουράσει κάποιος με τις φλυαρίες του και ζητάμε άλλη παρέα.

Κριστίνα Λαστρέγκο – Φραντσέσκο Τέστα, *Μ' αρέσει η τηλεόραση*, μετάφρ. Ζ. Μπέλλα, εκδ. Ντουντούμη, Αθήνα, 1991 (διασκευή)

15

1. Να γράψετε περιληπτικά με τι, κατά τη γνώμη σας, μοιάζει η τηλεόραση. Επίσης, να γράψετε αν συμφωνείτε με τους φίλους μας, τον Άκη και τη Μαριάννα, αναφέροντας τους λόγους για τους οποίους συμφωνείτε ή όχι.

Τηλεορασίτιδα

Ήταν μια φορά κι έναν καιρό ένα παιδάκι που το λέγανε Μάριο. Το παιδάκι αυτό έβλεπε τηλεόραση πάρα πολύ. Το πρωί, πριν φύγει για το σχολείο, έβλεπε βίντεο. Το μεσημέρι, στο τραπέζι, αντί να κουβεντιάσει με τους γονείς του, ήθελε να βλέπει τηλεόραση την ώρα του φαγητού. Όσο διάβαζε κι έγραφε τα μαθήματά του για την άλλη μέρα, την άφηνε ανοιχτή. Προτιμούσε να δει τηλεόραση παρά να παίξει με τους φίλους του. Το βράδυ δεν πήγαινε για ύπνο αν δεν έβλεπε και την τελευταία εκπομπή.

Όλοι του έλεγαν ότι δεν έκανε καλά, αλλ' αυτός εκεί, δεν άλλαζε συνήθειες. Μια μέρα που δεν είχε σχολείο, έμεινε μπροστά στην τηλεόραση απ' το πρωί ως το βράδυ. Άδικα του 'λεγε η μαμά του να την κλείσει και να βγει λίγο έξω. Εκείνο το βράδυ δεν κοιμήθηκε καθόλου καλά επειδή ένιωθε ναυτία και το κεφάλι του πονούσε. Την άλλη μέρα το πρωί φώναξε τη μαμά του και της είπε ότι αισθανόταν περίεργα και ότι το κεφάλι του ήταν βαρύ. Τότε εκείνη αποφάσισε να τον πάει αμέσως στο γιατρό. Όταν τον είδε ο γιατρός, είπε ότι ο μικρός μας φίλος είχε πάθει οξεία τηλεορασίτιδα.

Κριστίνα Λαστρέγκο – Φραντσέσκο Τέστα, *Μ' αρέσει η τηλεόραση*,
εκδ. Ντουντούμη, Αθήνα, 1991

Ο φίλος μας ο Άκης ο Τηλεορασάκης, όταν διάβασε αυτή την ιστορία, άρχισε να προβληματίζεται αν είναι καλό που ώρες ολόκληρες βλέπει τηλεόραση. Φοβήθηκε να μην πάθει και ο ίδιος κάτι παρόμοιο μ' αυτό που έπαθε ο Μάριος. Τελικά αποφάσισε να μειώσει το χρόνο που περνάει μπροστά στην οθόνη της τηλεόρασης.

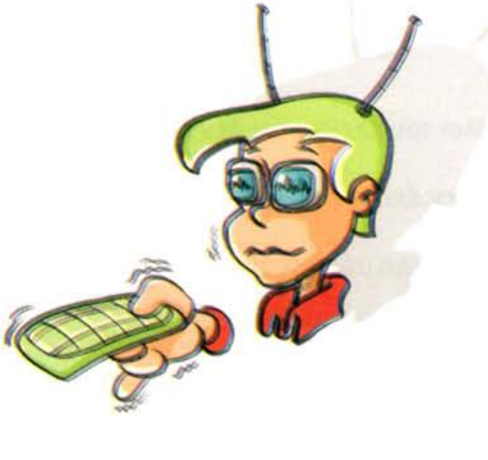

2. Δώστε ένα τέλος στην παραπάνω ιστορία με το Μάριο, που αρρώστησε, ξεκινώντας κάπως έτσι:

Κουνώντας το κεφάλι του, ο γιατρός τον εξέτασε και τον συμβούλεψε να...

Θυμηθείτε Ευθύς και πλάγιος λόγος

3. Προσπαθήστε να μετατρέψετε τις παρακάτω προτάσεις από *πλάγιο* λόγο σε *ευθύ* λόγο:

Όλοι του έλεγαν ότι δεν έκανε καλά.

«Δεν έκανες καλά» του έλεγαν όλοι.

Την άλλη μέρα το πρωί φώναξε τη μαμά του και της είπε ότι αισθανόταν περίεργα και ότι το κεφάλι του ήταν βαρύ.

....

....

Όταν τον είδε ο γιατρός, είπε ότι είχε πάθει οξεία τηλεορασίτιδα.

....

Το ίδιο κιόλας βράδυ ο Άκης ο Τηλεορασάκης, επηρεασμένος από την ιστορία με το Μάριο, ονειρεύτηκε πως έχει συναντηθεί και έχει μιλήσει με το Μάριο. Για να δούμε τι θυμόταν ο Άκης το επόμενο πρωί από τη συζήτηση που έκανε στο όνειρό του με το Μάριο.

(Ο Άκης συναντάει στο δρόμο το Μάριο, που φαίνεται άρρωστος.)

Άκης: Δε νιώθεις καλά; Μήπως θέλεις να σε βοηθήσω;

Μάριος: Νιώθω βαρύ το κεφάλι μου και δε βλέπω καλά. Ίσως θα ήταν καλό αν μπορούσες να με βοηθήσεις να φτάσω σπίτι μου.

Άκης: Θα σε βοηθήσω. Είσαι άρρωστος;

Μάριος: Ο γιατρός λέει ότι αυτά συμβαίνουν σε όσους βλέπουν συνέχεια τηλεόραση.

Άκης: Και τι σε συμβούλεψε να κάνεις;

Μάριος: Μου είπε να βγαίνω πιο πολύ έξω και να παίζω με τους φίλους μου. Αλλά εγώ δεν κάνω παρέα με κανέναν.

Άκης: Κι εγώ έχω ανάγκη από παρέα. Θέλεις αύριο το απόγευμα να παίξουμε μαζί στο πάρκο;

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

4. **Να μετατρέψετε τον παραπάνω διάλογο σε *πλάγιο* λόγο.**

Ο Άκης ρώτησε το Μάριο αν ένιωθε καλά και μήπως θα ήθελε να τον βοηθήσει.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

«Ο Μπαμπαθέλω»

Ο Άκης έχει ένα συμμαθητή που τον λένε Μάνο. Ο Μάνος από πολύ μικρός παρακολουθούσε σχεδόν όλες τις διαφημίσεις που έδειχνε η τηλεόραση και τις μάθαινε απέξω. Όπως και στα περισσότερα παιδιά, έτσι και στο Μάνο άρεσαν πιο πολύ εκείνες που διαφήμιζαν παιχνίδια και διάφορα γλυκά. Σιγά σιγά ο Μάνος άρχισε να ζητάει πρώτα από τη γιαγιά και τον παππού και στη συνέχεια από τους γονείς του να του παίρνουν ό,τι έβλεπε να διαφημίζεται στην τηλεόραση. Ο Μάνος κατάφερνε πολύ εύκολα να πείσει τον μπαμπά του να του αγοράζει αυτά που έβλεπε στις διαφημίσεις. Όμως η κατάσταση άρχισε να γίνεται όλο και πιο δύσκολη όταν ο Μάνος μετά από καθετί που του έπαιρνε συνέχιζε επίμονα να του ζητάει κι άλλα φωνάζοντας: «Μπαμπά, θέλω και τούτο, μπαμπά, θέλω κι εκείνο...». Έτσι, τα παιδιά της γειτονιάς αλλά και οι συμμαθητές του άρχισαν, αντί για Μάνο, να τον λένε «Μπαμπαθέλω».

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

5. Να σκεφτείτε και να γράψετε στο τετράδιό σας πώς θα μπορούσε να τελειώσει η παραπάνω ιστορία.

Θυμηθείτε — **Αιτιολογικές προτάσεις**

6. Να αντικαταστήσετε τις μαυρισμένες μετοχές με *αιτιολογικές* προτάσεις, χρησιμοποιώντας τους συνδέσμους *γιατί, διότι, επειδή* **κτλ.**

Βλέποντας συνέχεια τηλεόραση ο Μάριος, έπαθε τηλεορασίτιδα.

Βοηθώντας το Μάριο, ο Άκης ένιωθε ωραία.

Κάνοντας παρέα με τον Άκη, ο Μάριος έβγαινε πιο πολύ έξω.

Ο Μάριος έγινε καλά **ακούγοντας** τις συμβουλές του γιατρού.

Περνώντας πολλές ώρες μαζί τα δυο αγόρια, έγιναν φίλοι.

Ο Μάριος έπαθε τηλεορασίτιδα επειδή έβλεπε συνέχεια τηλεόραση.

....

....

....

....

Παιδιά, πρέπει να σας πούμε ότι ύστερα από το όνειρο που είδε ο φίλος μας ο Άκης ο Τηλεορασάκης άρχισε να βγαίνει έξω και να παίζει πιο πολύ με τους φίλους του.

Ο Άκης **σκέφτεται** πως τελικά **είναι** καλό το ότι **παίζει** έξω με τους φίλους του. Εκτός από την τηλεόραση τώρα **ασχολείται** και με άλλα πράγματα. Παίζοντας **αθλείται**, και έτσι **αποκτάει** μεγαλύτερες αντοχές, πιο δυνατό σώμα και πάνω απ' όλα **κάνει** φιλίες. Η γλυκιά κούραση που **προέρχεται** από το παιχνίδι τού **εγγυάται** ήρεμο ύπνο τα βράδια. Ενώ **συνεχίζει** να βλέπει τηλεόραση, πλέον δεν **εξαρτάται** απ' αυτήν όπως πριν. Επιπλέον, **αναρωτιέται** πώς δεν κατάλαβε νωρίτερα ότι, μένοντας κλεισμένος μέσα στο σπίτι, **στερείται** την παρέα των φίλων του.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

7. Ο Άκης μετά από χρόνια θυμάται αυτά που αναφέρονται στο παραπάνω κείμενο. Να ξαναγράψετε το κείμενο βάζοντας τα μαυρισμένα ρήματα στον *παρατατικό*.

Ο Άκης σκεφτόταν πως τελικά ήταν καλό το ότι έπαιζε έξω με τους φίλους του.

....

....

....

....

....

....

....

....

....

→ **Κάποια από τα μαυρισμένα ρήματα στο παραπάνω κείμενο έχουν σχηματιστεί με προθέσεις από τα αρχαία ελληνικά. Να τα αναγνωρίσετε και να τα καταγράψετε.**

....

....

....

8. Ας αναλύσουμε, με τη βοήθεια του λεξικού, μερικές από τις λέξεις που συχνά ακούμε. Μια από αυτές είναι και η λέξη *τηλεόραση*, που αναλύεται σε *τηλε- + όραση*. Η λέξη τηλεόραση είναι μετάφραση της γαλλικής λέξης télévision. Το πρώτο συνθετικό της λέξης (*τηλε-*) είναι αρχαίο ελληνικό επίρρημα και σημαίνει «μακριά».

τηλεπικοινωνία: τηλε- + επί + κοινωνία
τηλεοπτικός: τηλε- + οπτικός
τηλεόραση: τηλε- + όραση
τηλεχειριστήριο: τηλε- + χειριστήριο
τηλέφωνο: τηλε- + φωνή

Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

Λέξη	Ετυμολογία	Σημασία	Οικογένεια λέξεων
αναμεταδίδω	ανά + μετά + δίδω		
δημοσιογράφος	δημόσιος + γράφω		

Λέξη	Ετυμολογία	Σημασία	Οικογένεια λέξεων
διαφήμιση	διά + φημίζω		
μεταδίδω	μετά + δίδω		
τηλέφωνο	τήλε + φωνή		

15

Παιδιά, δείτε πώς ο Άκης ο Τηλεορασάκης προγραμματίζει το χρόνο του χρησιμοποιώντας το τηλεοπτικό πρόγραμμα. Σημειώνει στο σημειωματάριό του τις ημέρες και τις ώρες που μεταδίδονται οι τηλεοπτικές εκπομπές που θα ήθελε να δει. Δείτε μια σελίδα από το σημειωματάριό του.

ΣΑΒΒΑΤΟ

ΠΡΩΙ	ΑΠΟΓΕΥΜΑ	ΒΡΑΔΥ
10.00 **Τα ταξίδια του Ιούλιου Βερν** (κινούμενα σχέδια) ΕΤ1	15.00 **Λένι Ρίφενσταλ: Το όνειρο της Αφρικής** (ντοκιμαντέρ) ΕΤ1	20.00 **Ταξίδι στον πολιτισμό** ΕΤ1
10.45 **Animal Antics** (παιδικά) ΕΤ1	16.00 **Ο Ταρζάν και οι Αμαζόνες** (ταινία) ΕΤ1	21.00 **Πες μου τι θέλεις επιτέλους** (ταινία) ΕΤ1
	17.30 **Μια φορά κι έναν καιρό** (ντοκιμαντέρ) ΕΤ1	

9. Να φτιάξετε κι εσείς, στο δικό σας σημειωματάριο, ένα εβδομαδιαίο πρόγραμμα με τις αγαπημένες σας τηλεοπτικές εκπομπές.

Απ' όλα τα είδη των τηλεοπτικών εκπομπών στον Άκη και στην ξαδέρφη του τη Μαριάννα αρέσουν περισσότερο τα ντοκιμαντέρ. Τους αρέσουν επειδή βλέποντάς τα μαθαίνουν πολλά πράγματα. Μαθαίνουν για μακρινές χώρες και λαούς, για σπάνια ζώα και φυτά, για θάλασσες και ωκεανούς, για αρχαίους πολιτισμούς κτλ. Το όνειρό τους είναι όταν μεγαλώσουν να κάνουν και οι ίδιοι ένα ντοκιμαντέρ και να γίνουν εθελοντές για να βοηθάνε τα είδη ζώων που απειλούνται με εξαφάνιση.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

10. Προσπαθήστε να βρείτε τι σημαίνουν οι *συντομογραφίες* και τα *αρκτικόλεξα* που αναφέρονται παρακάτω:

βλ. = ...

ΕΛ.ΤΑ. = ...

λ.χ. = ...

Κ.Δ. = ...

τ.μ. = ...

ΥΓ. = ...

π.μ. = ...

ΑΦΜ = ...

ΒΔ = ...

ΙΧ= ....

Να γράψετε τις *συντομογραφίες* / τα *αρκτικόλεξα* που ταιριάζουν στις παρακάτω φράσεις:

Ηλεκτρονικός Υπολογιστής: ....

χιλιάδες: ....

Θεσσαλονίκη: ....

Οκτώβριος: ....

Φόρος Προστιθέμενης Αξίας: ....

Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος: ....

Ευρωπαϊκή Ένωση: ....

Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών: ....

ΙΙ. Συμπληρώνοντας τα κενά του παρακάτω κειμένου με τις λέξεις: *παράξενη, μικρή, πολύ, περισσότερο, μεγάλη, τηλεοπτικές,* ή με κάποιες άλλες που μπορείτε να επιλέξετε εσείς, να μεγαλώσετε τις προτάσεις:

Η ____________ Μαριάννα είναι ξαδέρφη του Άκη. Στον Άκη και στη Μαριάννα αρέσει ____________ η τηλεόραση. Η ____________ ιστορία με το Μάριο έκανε ____________ εντύπωση στον Άκη. Έτσι, αποφάσισε, αντί να βλέπει πολλές ____________ εκπομπές, να παίζει ____________ με τους φίλους του.

Ενότητα 16

– Τρέξε, Λούη, φώναζαν οι συμμαθητές του.

Πλησίαζε η λήξη του σχολικού έτους και είχαν τους σχολικούς αγώνες. Ο ήρωάς μας ήταν από τους πιο γρήγορους αθλητές του σχολείου του και οι συμμαθητές της τάξης του ζητούσαν απ' αυτόν την πρωτιά. Βλέπετε, και το όνομά του θύμιζε εκείνο τον πρώτο ξακουστό μαραθωνοδρόμο στους πρώτους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας, το Σπύρο Λούη. Δε γνωρίζει πώς αυτός ο απλοϊκός νερουλάς από το Μαρούσι κατάφερε να δοξάσει τη χώρα μας τότε. Πολύ θα ήθελε να ξέρει!

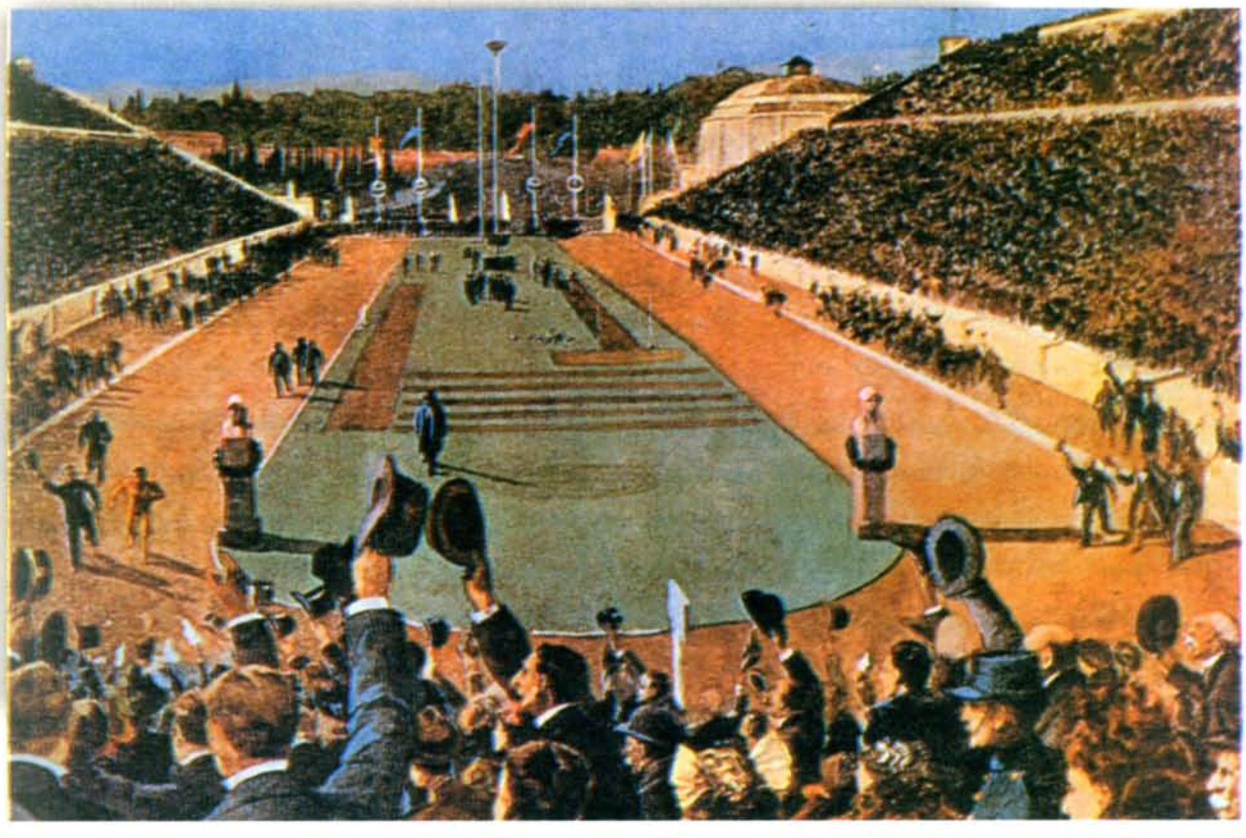

Στο χάνι του Μιλτιάδη, στο Μαραθώνα, το μεσημέρι ήταν όλοι παρόντες. Η εφορευτική επιτροπή, ο αφέτης, που είχε το γενικό πρόσταγμα, κόσμος σκαρφαλωμένος ακόμα και στη στέγη, και ο τοπικός ιερέας, που έλεγε ευχές.

Ο Παπαδιαμαντόπουλος με δυνατή φωνή έδινε οδηγίες σε όλους. Έριξε ένα βλέμμα στο Λούη για να τον τονώσει και να τον ενθαρρύνει. Εκτός από αυτόν, κι άλλοι Έλληνες είχαν περάσει στους προκριματικούς... Ακούγοντας όμως γλώσσες διάφορες γύρω του, ένιωθε άβολα στην ίδια του την πατρίδα.

Μπροστά του ξανοίγονταν 40 επίπονα και σκληρά χιλιόμετρα... Στις δύο ακριβώς δόθηκε το σήμα της εκκίνησης. Σαν σαΐτα πετάχτηκε πρώτος στην κούρσα ο Γάλλος. Πίσω του πήγαινε ο Αυστραλός και παραπίσω οι Έλληνες, μια παρέα.

Ως το Χαρβάτι ο Γάλλος πήγαινε πρώτος, με τον Αυστραλό ξοπίσω του... Ο Λούης ένιωθε την ανάσα του κόσμου δίπλα του... όλη η Ελλάδα έτρεχε μαζί του.

Έβαλε φόρα να προλάβει το Γάλλο και τον Αυστραλό. Η ελπίδα της νίκης φούντωσε μέσα του και κόντευε να τον κάψει. Μετά το 32ο χιλιόμετρο όλα εξελίχθηκαν ευνοϊκά γι' αυτόν... Έβαλε τα δυνατά του και πέρασε πρώτος, ακμαίος και κεφάτος. Ήταν βέβαιος για τη νίκη του, αφού λυτρώθηκε από τους επικίνδυνους αντιπάλους του. Όσο πλησίαζε προς τους Αμπελοκήπους, ο ενθουσιασμός του κόσμου εκδηλωνόταν με χίλιους δυο τρόπους λατρείας.

— Κουράγιο! Κουράγιο! Λίγο ακόμα! τον παρότρυνε ο κόσμος παραληρώντας.

Ο Λούης πετάει προς το στάδιο, που τον περιμένει να τον υποδεχτεί ντυμένο στα άσπρα του μάρμαρα.

Είναι αδύνατον να βρίσκεται έστω κι ένας εκείνη τη μέρα που να μη θέλει με όλη του την ψυχή να νικήσει στο μαραθώνιο ο Λούης. Σηκώνονται όρθιοι. Δε φωνάζουν. Περιμένουν. Με μια καρδιά ν' ανασαίνει στον ίδιο ρυθμό. Με δυο μάτια να βλέπουν προς την είσοδο... Ο αριθμός 17 υψώνεται στο κοντάρι. Είναι ο αριθμός της φανέλας του Λούη. Την ανυπομονησία διαδέχεται η ξέφρενη χαρά, ανοίγει ο δρόμος να περάσει ο νικητής, ο κόσμος χειροκροτεί, αλαλάζει, κουνάει μαντίλια, πετάει καπέλα, υψώνει σημαιάκια, δίνει φιλιά. Στο Παναθηναϊκό Στάδιο οι Έλληνες ξεφωνίζουν από χαρά για το νερουλά από το Μαρούσι που έτρεξε 40 χιλιόμετρα σε 2 ώρες, 58 πρώτα και 50 δευτερόλεπτα.

Αγγελική Βαρελλά, *Καλημέρα, Ελπίδα*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα, 2004 (διασκευή)

1. Ο Σπύρος Λούης είναι ο πιο γνωστός Έλληνας αθλητής. Με το κατόρθωμά του συγκίνησε και συγκινεί ακόμα και σήμερα όλους τους Έλληνες. Μαζέψτε κι εσείς φωτογραφικό υλικό και πληροφορίες για τον αθλητή ή την αθλήτρια που θαυμάζετε και παρουσιάστε τα όπως παρακάτω:

Όνομα: Σπύρος

Επώνυμο: Λούης

Άθλημα: μαραθώνιος

Φωτογραφίες

Όνομα: ....

Επώνυμο: ....

Άθλημα: ....

Σχόλια - Δηλώσεις - Συνεντεύξεις

2. Υπάρχουν πολλά επίθετα στο κείμενο που χαρακτηρίζουν αυτό το μαραθώνιο δρόμο και τη νίκη του Σπύρου Λούη. Μερικά από αυτά υπάρχουν στον παρακάτω πίνακα. Συμπληρώστε τα *παραθετικά* τους, μονολεκτικά και περιφραστικά, σε όσα από αυτά είναι δυνατόν:

Θετικός	Συγκριτικός		Σχετικός υπερθετικός		Απόλυτος υπερθετικός	
ψύχραιμος						
βαρύς						
σκληρός						
πολύς						
ακμαίος						
κεφάτος						
επικίνδυνος						

Ο γυμναστής του σχολείου επιβλέπει τα παιδιά που τρέχουν και καταγράφει το χρόνο που κάνει το καθένα. Ο Λούης τερματίζει πρώτος. Οι συμμαθητές του και οι φίλοι του τρέχουν γρήγορα κοντά του, τον επευφημούν, τον χειροκροτούν. Η παιδική του φίλη, η Αναστασία, τρέχει κι αυτή από πίσω. Θέλει να του υποβάλει μερικές ερωτήσεις για να τις δημοσιεύσει στο επόμενο φύλλο της εφημερίδας της τάξης της. Ο Λούης τη βλέπει και θα ήθελε να την αποφύγει γιατί είναι πολύ κουρασμένος, αλλά ξέρει την επιμονή της. Παραγγέλνει στο κυλικείο μια πορτοκαλάδα και πηγαίνει κοντά της.

— Πώς νιώθεις που τερμάτισες πρώτος;

— Είμαι χαρούμενος, ξέρω πως οι φίλοι και οι συμμαθητές μου ανέμεναν από μένα αυτή την πρωτιά.

— Είχες προβλέψει τη νίκη σου;

— Όχι, ήταν κάτι που το ήθελα πολύ, αλλά δεν ήμουν καθόλου σίγουρος.

— Τι σκεφτόσουν την ώρα του αγώνα;

— Δε σκεφτόμουν τίποτα. Ήμουν αφοσιωμένος σ' αυτόν. Βέβαια, για να είμαι απόλυτα ειλικρινής, έτσι όπως σας άκουγα να φωνάζετε δυνατά «τρέξε, Λούη», το μυαλό μου έτρεχε στον άλλο Λούη, το διάσημο συνονόματό μου, και στον αγώνα του.

κείμενο της συγγραφικής ομάδας

3. Οι αδύνατοι τύποι της αντωνυμίας μοιάζουν πολύ με τα άρθρα. Για να δούμε, μπορείτε να τα ξεχωρίσετε; Στο παραπάνω κείμενο υπογραμμίστε τα άρθρα με μπλε χρώμα και με κόκκινο τις *αντωνυμίες*.

4. Βρείτε και γράψτε δύο προτάσεις καταφατικές, δύο ερωτηματικές και δύο αρνητικές από το παραπάνω κείμενο.

Καταφατικές

....

....

....

....

Αρνητικές

....

....

....

....

Ερωτηματικές

....

....

....

....

5. Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα με τον *αόριστο* της *οριστικής* και της *προστακτικής* (β΄ πρόσωπο ενικού) των ρημάτων:

Ενεστώτας οριστικής	Αόριστος οριστικής	Αόριστος προστακτικής
επιβλέπω	....	....
καταγράφω	....	....
υποβάλλω	....	....
αποφεύγω	....	....
παραγγέλνω	....	....
αναμένω	....	....
προβλέπω	....	....

6. Να συμπληρώσετε τα *παραθετικά* των παρακάτω επιρρημάτων:

Θετικός	Συγκριτικός		Σχετικός υπερθετικός		Απόλυτος υπερθετικός	
πολύ						
λίγο						
γρήγορα						
απόλυτα						
δυνατά						

αθλήματα - σπορ

Οι αγώνες τέλειωσαν. Ο Λούης και οι συμμαθητές του μπήκαν στην τάξη. Συζήτησαν για τον αθλητισμό και τα αθλήματα. Ο δάσκαλος τους χώρισε σε δύο ομάδες και ζήτησε από την πρώτη ομάδα να γράψει για τα αθλήματα στην αρχαία Ελλάδα και από τη δεύτερη για τα αθλήματα στη σημερινή εποχή. Διαβάστε τι έγραψε ο Λούης, που ήταν στην πρώτη ομάδα.

Οι αρχαίοι Έλληνες θεωρούσαν τον αθλητισμό πολύ σημαντικό μέρος της μόρφωσης και της στρατιωτικής εκπαίδευσης των αγοριών. Η άθληση τα βοηθούσε για να γίνουν σκληραγωγημένα, με καλλιεργημένο πνεύμα και καλογυμνασμένο κορμί. Οι αγώνες ήταν ένας τρόπος για να τιμήσουν τους θεούς τους. Οι νικητές ήταν οι ευνοημένοι των θεών, που τους είχαν βοηθήσει να νικήσουν. Οι συμπολίτες τους, για να τους ανταμείψουν για τη νίκη τους, τους έστηναν αγάλματα, τους αφιέρωναν ποιήματα και τους έδιναν βραβεία.

Στα αθλήματα περιλαμβάνονταν τα αγωνίσματα δρόμου, το άλμα, η δισκοβολία, ο ακοντισμός. Υπήρχαν ξεχωριστοί αγώνες για κορίτσια, αλλά μόνο αγώνες δρόμου. Στη Σπάρτη ενθάρρυναν τα κορίτσια να αθλούνται με δύσκολα αθλήματα, για να είναι αρκετά σκληραγωγημένες για τους μελλοντικούς τους τοκετούς.

Richard Tames, *Τα παιδιά στην αρχαία Ελλάδα*, μετάφρ. Κ. Σιδέρη, εκδ. Σαββάλας, Αθήνα, χ.χ.

Θυμηθείτε

Τελικές προτάσεις

7. Στο παραπάνω κείμενο υπογραμμίστε τις *τελικές* προτάσεις.

16

Και τώρα ας διασκεδάσουμε παίζοντας ολυμπιοδρομίες!

Τι πρέπει να έχεις:

- Ένα ζάρι.
- Από έναν έως τέσσερις συμμαθητές σου.
- Μικροσκοπικά αντικείμενα που θα χρησιμοποιήσεις για πιόνια.

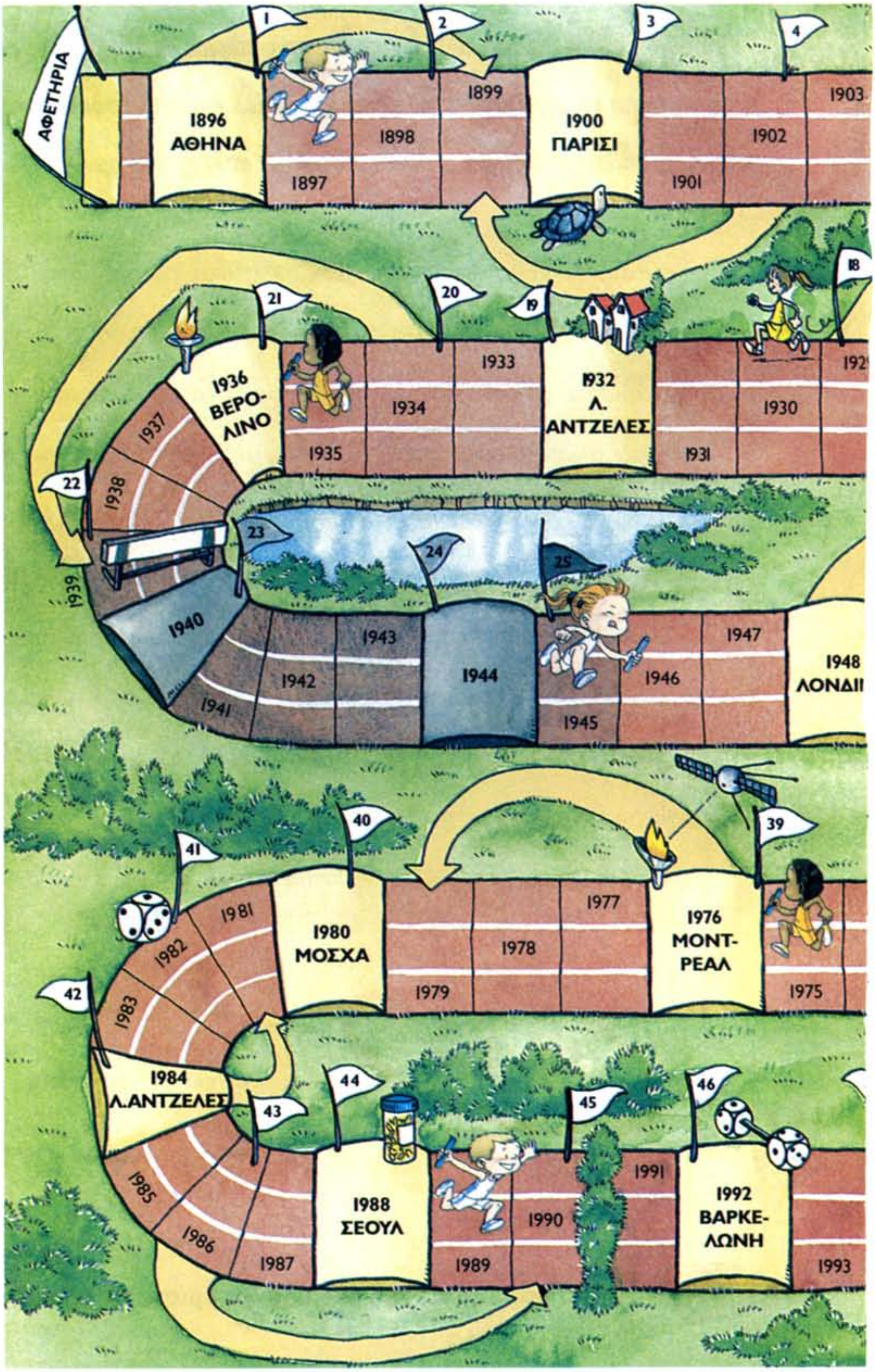

αθλήματα - σπορ

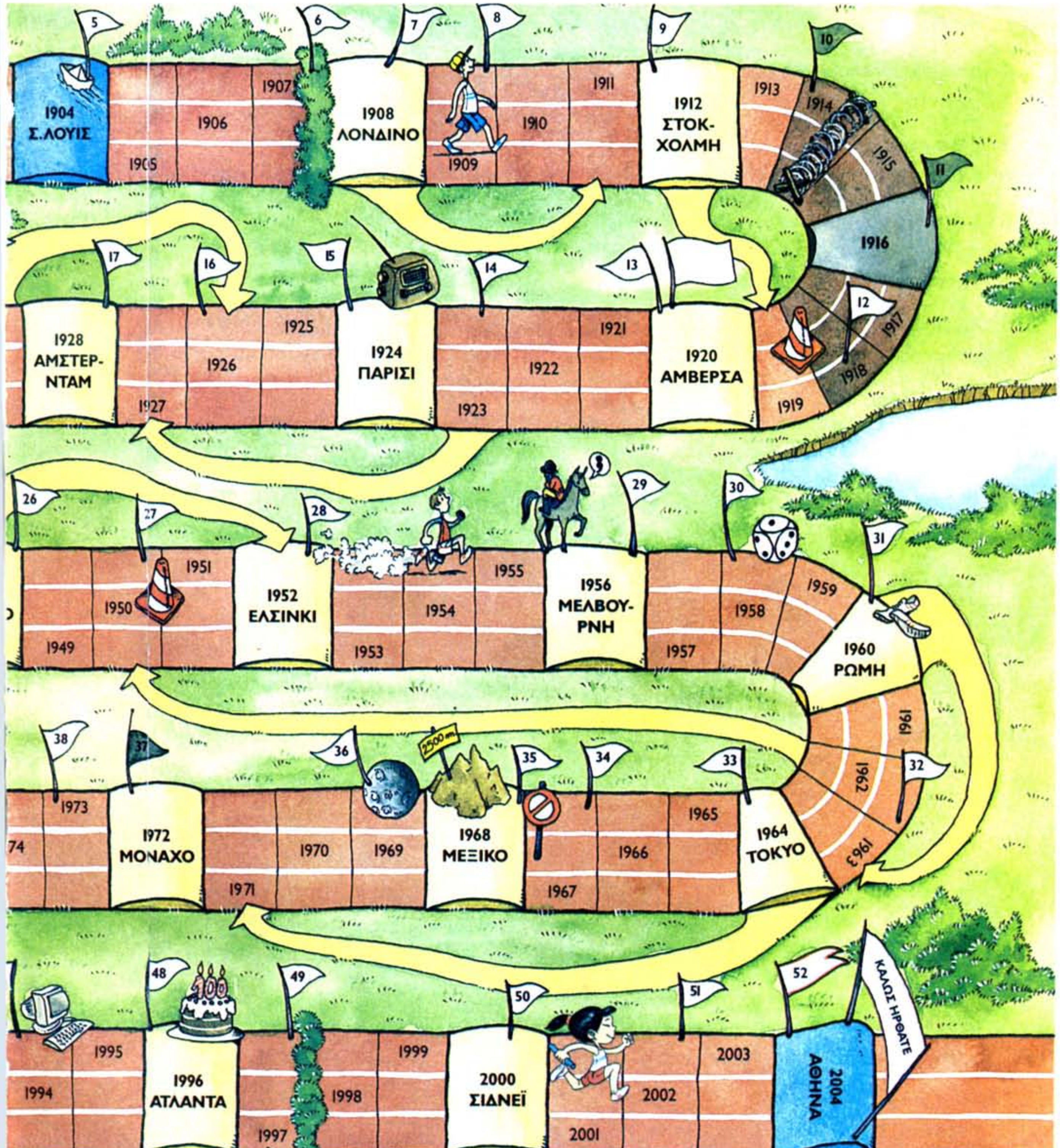

8. **Αντιστοιχίστε την πρόταση της πρώτης στήλης με μια της δεύτερης, έτσι ώστε να συμπληρώνεται το νόημά της.**

Οι Παραολυμπιακοί Αγώνες διεξάγονται •	• για να μεταφερθεί η δάδα από την Ολυμπία στο στάδιο της διοργανώτριας χώρας.
Η φλόγα ανάβει από τις αχτίδες του ήλιου, •	• για να συμβολίζουν την ένωση των πέντε ηπείρων.
Η ολυμπιακή σημαία είναι λευκή και στο κέντρο της έχει πέντε κύκλους, •	• ώστε να διαδοθεί η «ολυμπιακή εκεχειρία».
Οργανώσαμε άριστους Ολυμπιακούς Αγώνες, •	• για να προβληθεί η θέληση των αθλητών και όχι η αναπηρία τους.
Με τις ενέργειές μας θα προσπαθήσουμε •	• ώστε η Αθήνα να αποτελέσει στο μέλλον σημείο αναφοράς.

Κόμπι, 1992

Χόντορι, 1988

Αμίκ, 1976

Μίσα, 1980

Σαμ, 1984

Ίζυ, 1996

Σιντ, Όλι, Μίλι, 2000

Βάλντι, 1972

Ενότητα 17

«Αστερούλα» φώναζαν από μικρή την ηρωίδα μας οι γονείς της. Έτσι την έλεγαν τ' αδέρφια της, οι φίλοι της, οι συγγενείς της. Λέτε να φταίει το όνομά της για την περιπέτεια που έζησε μια νύχτα της ζωής της;

- Καληνύχτα, είπε η μαμά στην κόρη της την Αστερούλα. Άργησες σήμερα να πέσεις για ύπνο και αύριο δε θα ξυπνάς για το σχολείο. Έκλεισε γρήγορα το φως, και η μικρή έκλεισε σφιχτά τα μάτια της. Μια γλυκιά ζαλάδα την έπιασε και κοιτάξτε πού βρέθηκε.

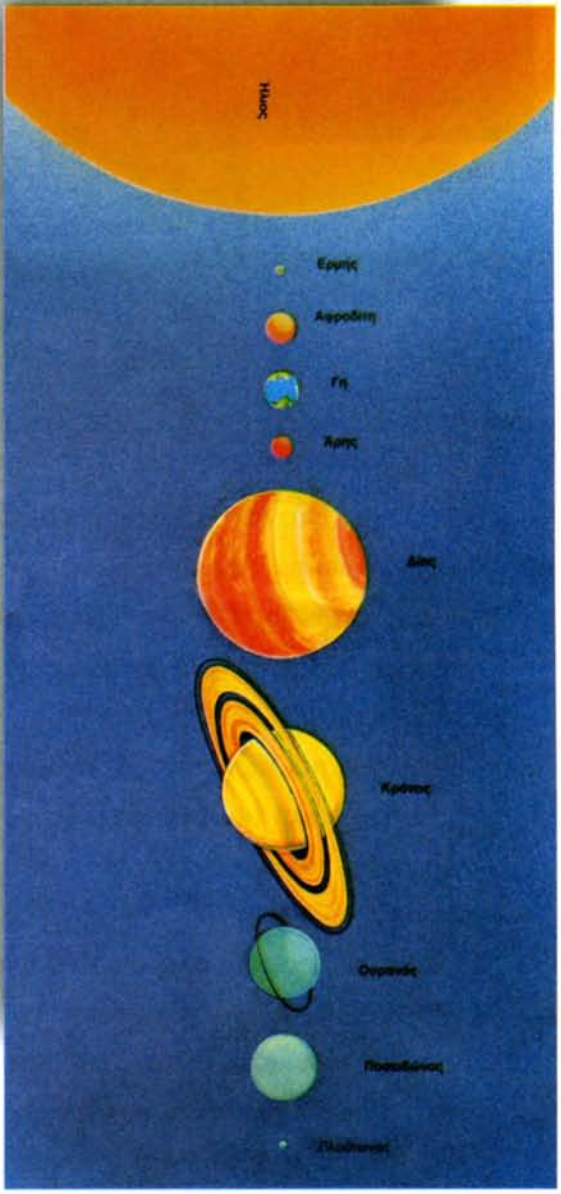

Βρέθηκε περιπλανώμενη στο διάστημα σαν τους πλανήτες και σκέφτηκε να επισκεφτεί μερικούς από αυτούς.

17

Στάση πρώτη: Ερμής

«Παιδιά, παιδιά, κοιτάξτε!» φώναξε κάποια στιγμή ο πατέρας. «Μπροστά μας έχουμε τον Ερμή! Πόσο μοιάζει με το φεγγάρι!»

Οι γήινοι παρατήρησαν μια απέραντη ορεινή χώρα, σπαρμένη κρατήρες, που έμοιαζαν και αυτοί πολύ με της Σελήνης.

«Αυτά μπορούμε να τα δούμε με ένα γήινο τηλεσκόπιο;» ρώτησε η Σβέτα.

«Όχι, γενικά είναι πολύ δύσκολο να κάνεις παρατηρήσεις στον Ερμή, γιατί βρίσκεται πολύ κοντά στον Ήλιο. Και αν ξέρουμε πως η επιφάνειά του παρουσιάζει ομοιότητες με τη Σελήνη, γεμάτη κρατήρες, μας το ανέφεραν οι τεχνητοί δορυφόροι που ταξίδεψαν ως εκεί».

«Προσοχή!» ακούστηκε η φωνή του Πινέζα. «Το μαγικό πλανητοσκάφος "Βέλος" μπαίνει στην τροχιά του Ερμή. Πλοηγέ! Να αναφέρεις στον κυβερνήτη τις παρατηρήσεις σου».

«Βλέπω πάρα πολλούς μεγάλους και μικρούς κρατήρες!» άρχισε η Σβέτα την αναφορά της. «Στον πάτο τους βλέπω λοφάκια... είναι και κάτι κρατήρες που μοιάζουν με Ήλιο...»

«Κυβερνήτη!» φώναξε η πλοηγός. «Τα σύννεφα δε μας δυσκολεύουν να θαυμάσουμε τη θέα, τα βουνά και τις χαράδρες!»

«Δεν υπάρχουνε σύννεφα, γιατί σε αυτό τον πλανήτη δεν υπάρχει καθόλου αέρας!» απάντησε ο κυβερνήτης.

«Απαγορεύεται στο πλήρωμα να αποβιβαστεί σε αυτό τον πλανήτη!» ακούστηκε πάλι ο Πινέζας, υπεύθυνος για την πτήση. «Είναι επικίνδυνος. Δεν υπάρχει ούτε αέρας ούτε νερό, και το μεσημέρι κάνει τρομακτική ζέστη».

«Ξέρω γιατί κάνει τόση ζέστη!» είπε η πλοηγός. «Επειδή είναι κοντά ο Ήλιος».

«Όχι μόνο γι' αυτό» είπε ο νάνος Πινέζας από την οθόνη. «Ένα μερόνυχτο στον Ερμή είναι ίσο με 176 μέρες της Γης! Όσο να περάσει ένα εικοσιτετράωρο στον Ερμή, στη Γη έχει περάσει μισός χρόνος. Στη διάρκεια αυτής της μέρας-μακρινάρι ο Ήλιος παραζεσταίνει την επιφάνεια του πλανήτη».

«Και δεν κάνει ποτέ κρύο στον Ερμή;» ρώτησε ο μηχανικός.

«Και βέβαια κάνει, και πολύ μάλιστα, γιατί και η νύχτα στον Ερμή είναι μεγάλη και το κρύο όλο και δυναμώνει».

«Μα είναι παράξενος αυτός ο πλανήτης!» μουρμούρισε η Σβέτα. «Και βουνά και τεράστιες χαράδρες και μέρες μισός χρόνος και μεγάλο κρύο και τρομερή ζέστη!»

«Προσοχή! Προσοχή! Το μαγικό διαστημόπλοιο "Βέλος" αποχαιρετά τον Ερμή και κατευθύνεται προς την Αφροδίτη!»

Εφρέμ Λεβιτάν, *Αστρονομία για παιδιά*, μετάφρ. Χ. Ιωάννου, εκδ. Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 1995

1. Στο παραπάνω κείμενο υπογραμμίστε με κόκκινο χρώμα τις πληροφορίες που μας δίνει για το έδαφος του πλανήτη και με μπλε τις πληροφορίες για τη μέτρηση του χρόνου. Μετά γράψτε στους παρακάτω πίνακες τις φράσεις που υπογραμμίσατε:

έδαφος	χρόνος
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....
....	....

17

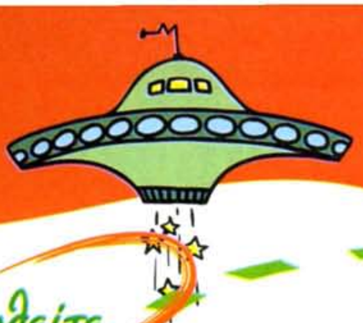

Θυμηθείτε

Ενεργητική - Παθητική σύνταξη

2. Μετατρέψτε τις παρακάτω προτάσεις από *ενεργητική* σύνταξη σε *παθητική*, και αντίστροφα.

Χρήσιμες πληροφορίες δόθηκαν από τους τεχνητούς δορυφόρους για τον Ερμή.

. . . .

Ο Ήλιος παραζεσταίνει την επιφάνεια του Ερμή.

. . . .

Ο Πινέζας ρώτησε τη Σβέτα για τον Ερμή.

. . . .

3. Βρείτε μέσα στο κρυπτόλεξο τους εννέα (9) πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος και μερικούς δορυφόρους τους (3).

Σ	Ι	Ο	Λ	Ζ	Π	Χ	Φ	Υ	Δ	Δ
Ε	Ρ	Β	Δ	Γ	Ο	Π	Ψ	Ζ	Ι	Ε
Λ	Ι	Α	Ρ	Η	Σ	Ζ	Ω	Ε	Α	Ι
Η	Λ	Π	Ψ	Β	Ε	Ρ	Μ	Η	Σ	Μ
Ν	Σ	Ρ	Μ	Ξ	Ι	Λ	Ξ	Χ	Ξ	Ο
Η	Α	Φ	Ρ	Ο	Δ	Ι	Τ	Η	Φ	Σ
Π	Λ	Ο	Υ	Τ	Ω	Ν	Α	Σ	Ο	Χ
Β	Ο	Υ	Ρ	Α	Ν	Ο	Σ	Ν	Β	Φ
Ε	Ω	Ρ	Φ	Γ	Α	Λ	Υ	Α	Ο	Τ
Κ	Ρ	Ο	Ν	Ο	Σ	Ο	Ε	Δ	Σ	Ρ

ταξίδια στο διάστημα

Φεύγοντας η Αστερούλα από τον Ερμή για να επισκεφτεί την Αφροδίτη, είδε να την προσπερνάει ένα διαστημικό λεωφορείο. Δε γνωρίζει πώς λειτουργούν. Θυμήθηκε ότι κάποτε σ' ένα βιβλίο είχε δει μια αστεία εικόνα γιατί δεν πετούν τ' αεροπλάνα στο διάστημα. Δείτε την εικόνα και διαβάστε το παρακάτω κείμενο για να το μάθετε κι εσείς :

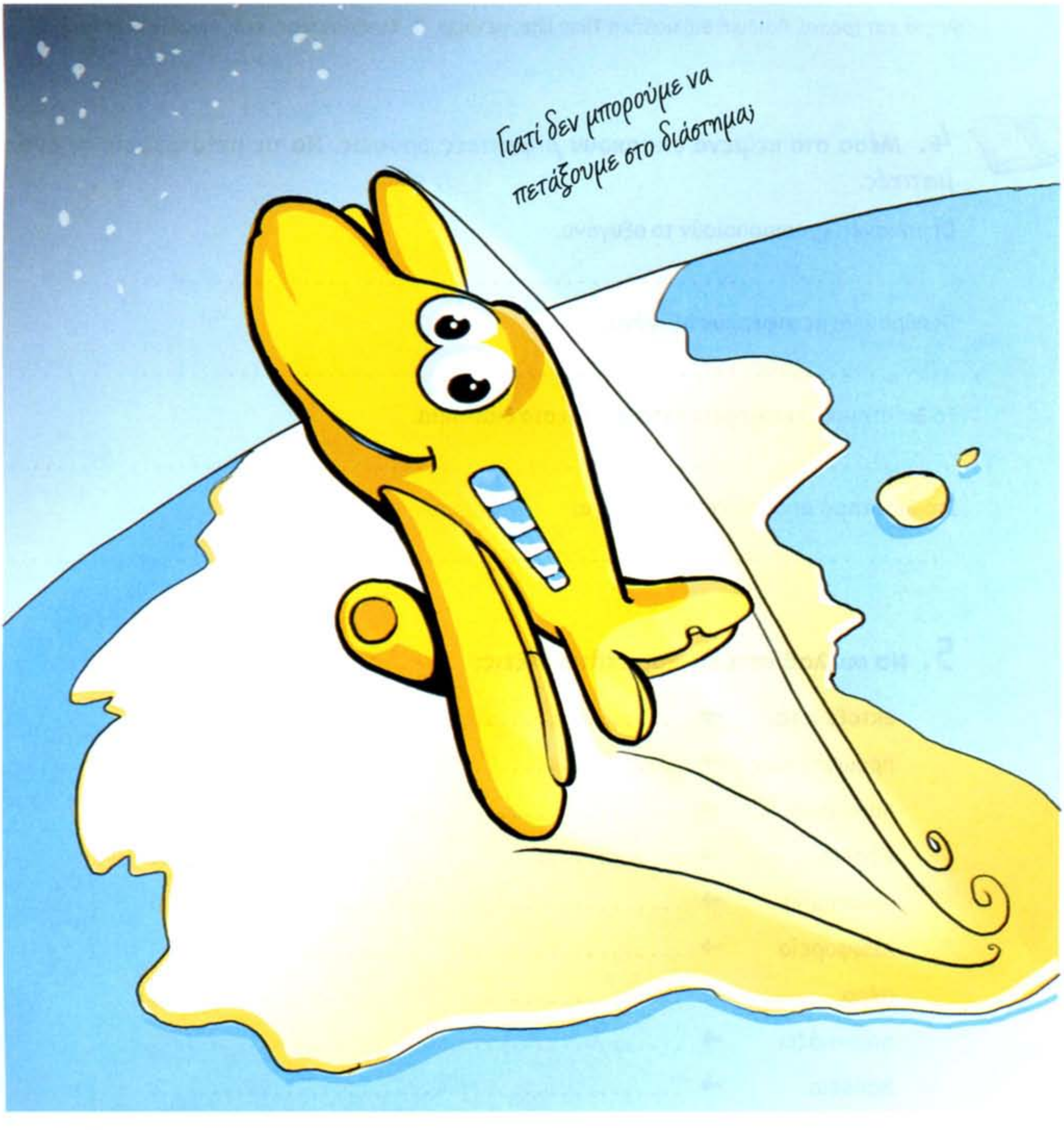

17

Πώς φτάνει στο διάστημα το διαστημικό λεωφορείο;

Στη Γη οι μηχανές χρησιμοποιούν το οξυγόνο που υπάρχει στον αέρα για να κάψουν τα καύσιμά τους. Στο διάστημα απουσιάζει το οξυγόνο, κι έτσι οι πύραυλοι μεταφέρουν δικά τους εφόδια οξυγόνου. Το διαστημικό λεωφορείο εκτοξεύεται στο διάστημα με τη βοήθεια προωθητικών πυραύλων, μια γιγάντια δεξαμενή καυσίμων και εφόδια οξυγόνου, για να δουλέψουν οι μηχανές εκεί.

Φτερά και τροχοί, Παιδική Βιβλιοθήκη Time Life, μετάφρ. Π. Κωνσταντέας, εκδ. Αλκυών, Αθήνα, 1992

4. Μέσα στο κείμενο υπάρχουν *ρηματικές* φράσεις. Να τις μετατρέψετε σε *ονοματικές*.

Οι μηχανές χρησιμοποιούν το οξυγόνο.

....

Οι πύραυλοι μεταφέρουν οξυγόνο.

....

Το διαστημικό λεωφορείο εκτοξεύεται στο διάστημα.

....

Στο διάστημα απουσιάζει το οξυγόνο.

....

5. Να συλλαβίσετε τις παρακάτω λέξεις:

εκτοξεύεται → ....

προωθητικών → ....

πυραύλων → ....

εφόδια → ....

διαστημικό → ....

λεωφορείο → ....

αέρα → ....

απουσιάζει → ....

βοήθεια → ....

Στάση δεύτερη: Άρης

Να την τώρα... πετάει πάνω από την Αφροδίτη. Θυμήθηκε ότι η γιαγιά της αυτό το αστέρι το έλεγε «Αυγερινό» ή «Εσπερινό». Σε κάποιες χώρες είναι γνωστό και ως «Αστέρι του βοσκού». Το ταξίδι συνεχίζεται. Προσπερνάει το γαλάζιο μας πλανήτη. Να, βλέπει το σπίτι της. Φτάνει επιτέλους στον κόκκινο πλανήτη.

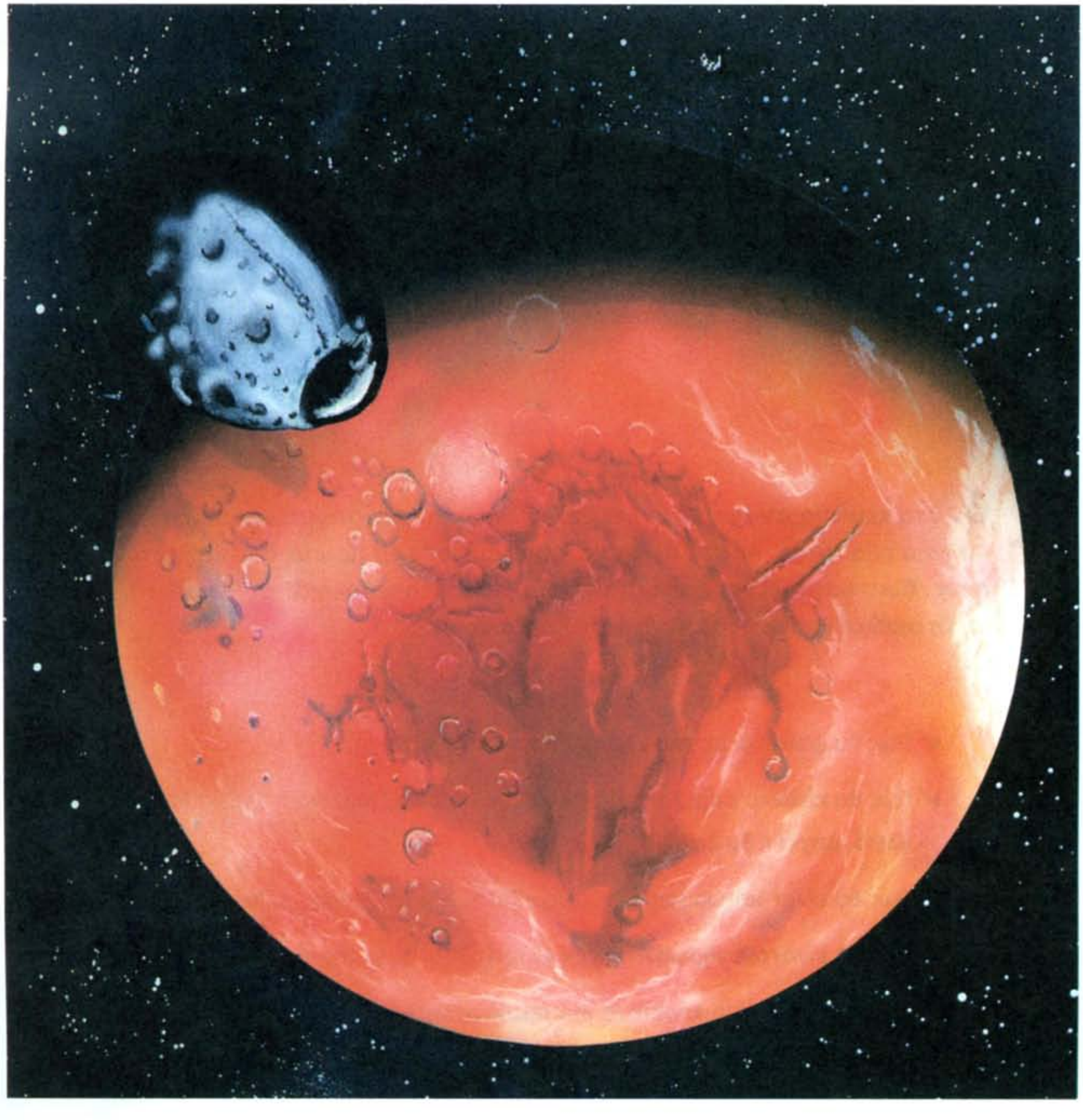

17

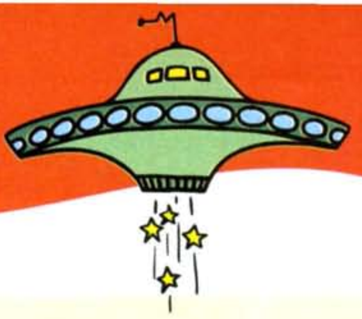

Σύμφωνα με τους επιστήμονες, ο Άρης είναι ένας πλανήτης που μοιάζει με τη Γη, τόσο σε διαστάσεις όσο και στην πιθανή παρουσία νερού στην αρχή της ζωής του. Δυο μικροί δορυφόροι περιστρέφονται γύρω από τον Άρη και ονομάζονται Φόβος και Δείμος. Πάνω στον Άρη δεν υπάρχει νερό και οξυγόνο. Για να κατοικηθεί, θα πρέπει να γίνει η ατμόσφαιρά του αναπνεύσιμη, με την προσθήκη αζώτου και οξυγόνου, και να ζεσταθεί ολόκληρος με ένα είδος «φαινομένου του θερμοκηπίου». Θα μπορούσε να γίνει μεταφορά φυτών, που θα έκαναν αναπνεύσιμη την ατμόσφαιρα του πλανήτη. Αν γίνουν όλα αυτά, οι μετεωρίτες του Άρη θα μπορούν να προσφέρουν την πρώτη ύλη για την παραγωγή τσιμέντου και μ' αυτό θα γίνει η κατασκευή των πρώτων σπιτιών για τους ανθρώπους. Η πιθανότητα για μεταφορά σε έναν πλανήτη διαφορετικό από το δικό μας θα αντιπροσώπευε ασφαλώς μια λύση στα προβλήματα του γήινου υπερπληθυσμού. Στον Άρη τα πάντα είναι γιγάντια. Η αποστολή του σκάφους «Βίκιγκ», που έστειλαν οι Αμερικανοί για να μελετήσει τον άγνωστο πλανήτη, ανακάλυψε βουνά δυο φορές πιο ψηλά από τα βουνά στη Γη και χαράδρες δυο φορές πιο βαθιές!

Σύγχρονη παγκόσμια εγκυκλοπαίδεια, *Η κατάκτηση του διαστήματος*, εκδ. Στρατίκη, Αθήνα

6. Στο κείμενο αναφέρεται ότι στο μέλλον κάποια στιγμή θα μπορούσε να κατοικηθεί ο πλανήτης Άρης και να κατασκευαστούν τα πρώτα σπίτια για τους ανθρώπους. Πώς φαντάζεστε εσείς μια τέτοια μελλοντική πόλη; Περιγράψτε τη στο τετράδιό σας. Οι ακόλουθες ερωτήσεις θα σας βοηθήσουν:

- ✔ Πώς θα φαίνεται με την πρώτη ματιά;
- ✔ Πώς θα είναι τα κτίριά της (τσιμεντένια, πέτρινα, γυάλινα ή από κάποιο άλλο υλικό, μικρά ή δαιδαλώδη κτλ.);
- ✔ Πώς θα είναι διαμορφωμένος ο περιβάλλων χώρος (δρόμοι, πλατείες κτλ.);
- ✔ Πώς θα είναι οι άνθρωποι που θα κατοικούν σ' αυτή την πόλη;
- ✔ Θα θέλατε να κατοικήσετε σε μια τέτοια πόλη;
- ✔ Πώς θα νιώθατε;

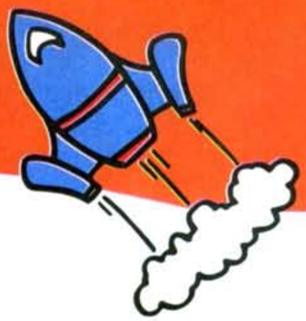

7. Στο κείμενο υπάρχουν οι παρακάτω *ονοματικές* φράσεις. Να τις μετατρέψετε σε *ρηματικές*:

Ανυπαρξία νερού στον Άρη.

. . . .

Μεταφορά φυτών στον Άρη.

. . . .

Κατασκευή των πρώτων σπιτιών για τους ανθρώπους στον Άρη.

. . . .

Λύση στα προβλήματα του γήινου υπερπληθυσμού.

. . . .

Αποστολή του σκάφους «Βίκιγκ».

. . . .

Στάση τρίτη: Κρόνος

Πολλά είδε και έμαθε η Αστερούλα για τον πλανήτη Άρη και συνεχίζει το αστρικό της ταξίδι. Μπροστά της συναντάει το μεγαλύτερο πλανήτη, το Δία, αλλά τον προσπερνάει, γιατί θέλει να φτάσει γρήγορα στον εντυπωσιακότερο πλανήτη του ηλιακού μας συστήματος, στον Κρόνο. Έχει ακούσει πολλά γι' αυτόν.

Ο γιγαντιαίος πλανήτης Κρόνος, με τους εντυπωσιακούς δακτυλίους του, είναι η αστρονομική εικόνα που αναγνωρίζεται πιο εύκολα από τον περισσότερο κόσμο. Στην κλασική αρχαιότητα ήταν ο πιο απομακρυσμένος από τους τότε γνωστούς πλανήτες. Οι αρχαίοι χάρισαν στον Κρόνο το όνομα του πατέρα όλων των θεών τους. Οι πρώτοι αστρονόμοι πρόσεξαν ότι κάνει 29 χρόνια για να ολοκληρώσει μια τροχιά (αστρική περίοδο) και υπέθεσαν ότι είναι αργοκί-

νητος. Είναι τόσο ελαφρύς, που θα επέπλεε στο νερό. Όταν ο Γαλιλαίος ανακάλυψε για πρώτη φορά τους δακτυλίους του Κρόνου, το 1610, δεν ερμήνευσε σωστά τις παρατηρήσεις του. Νόμισε ότι ο Κρόνος είναι ένας τριπλός πλανήτης.

Όλοι οι δορυφόροι του Κρόνου, εκτός από το μεγαλύτερο, τον Τιτάνα, αποτελούνται από πάγο. Ο Τιτάνας κίνησε το ενδιαφέρον των επιστημόνων, γιατί τυλίγεται από μια ατμόσφαιρα η οποία, σύμφωνα με μερικές υποθέσεις, θα μπορούσε να επιτρέψει την ανάπτυξη μορφών ζωής. Το διαστημικό όχημα έχει ήδη φτάσει στον Τιτάνα και περιμένουμε να μας στείλει πολύτιμες ενδείξεις.

Ανακαλύπτω την επιστήμη, *Αστρονομία*, μετάφρ. Π. Παπακωνσταντίνου, εκδ. Δεληθανάσης-Ερευνητές, Αθήνα (διασκευή)

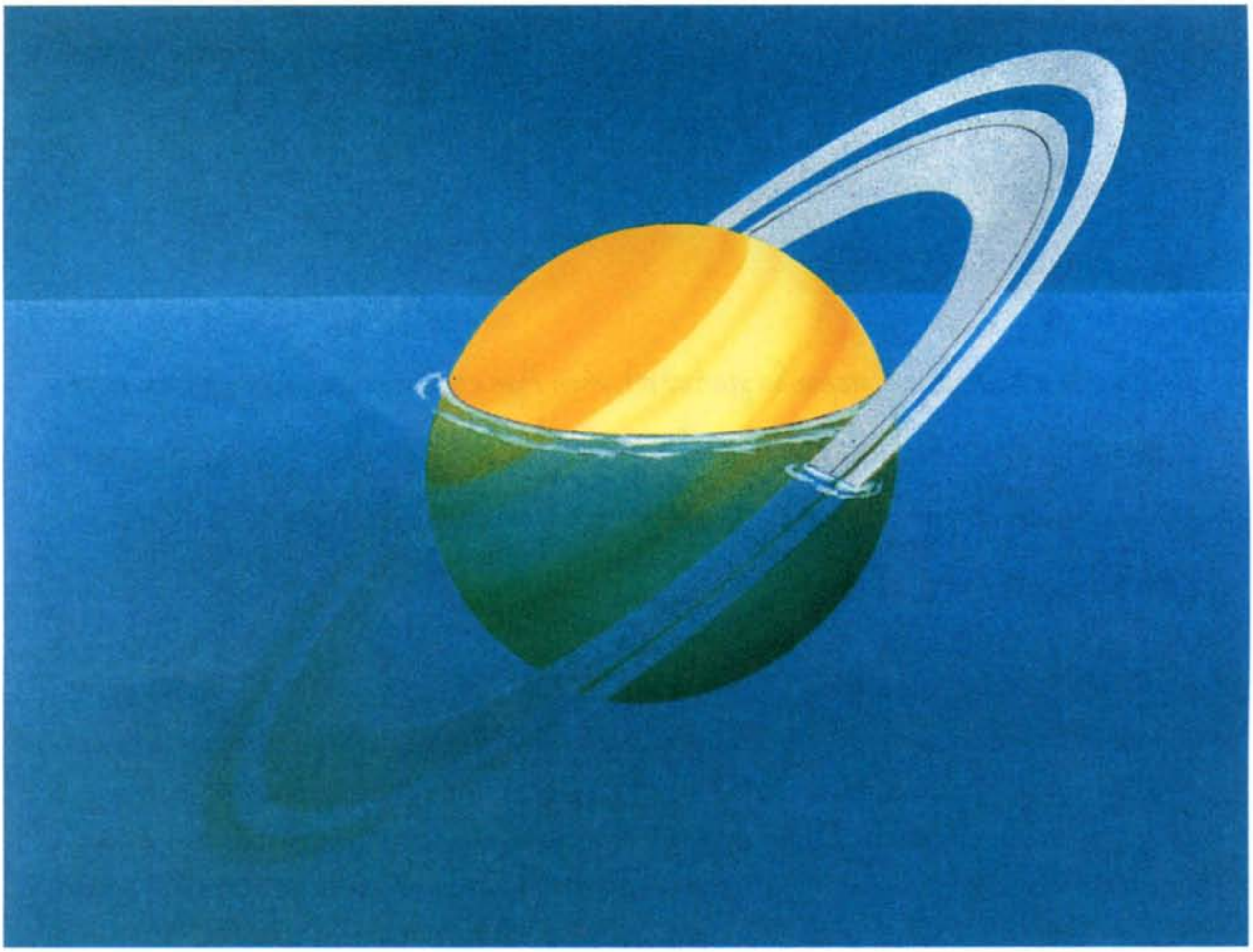

8. Να κάνετε μετατροπή στις παρακάτω προτάσεις από *ενεργητική* σε *παθητική* σύνταξη, και αντίστροφα:

Ο Κρόνος αναγνωρίζεται πιο εύκολα από τον περισσότερο κόσμο.

....

Ο Κρόνος ολοκληρώνει μια τροχιά γύρω από τον Ήλιο σε 29 χρόνια.

....

Ο Γαλιλαίος ανακάλυψε για πρώτη φορά τους δακτυλίους του Κρόνου το 1610.

....

Ο Γαλιλαίος δεν ερμήνευσε σωστά τις παρατηρήσεις του.

....

Ο Τιτάνας τυλίγεται από μια ατμόσφαιρα η οποία θα μπορούσε να επιτρέψει την ανάπτυξη μορφών ζωής.

....

....

9. Ποιες από τις παρακάτω φράσεις είναι *συμφράσεις*; Βάλτε μέσα στην παρένθεση Σ για το σωστό και Λ για το λάθος:

αστρονομική εικόνα ( )
διαστημικό λεωφορείο ( )
διαστημικά σπίτια ( )
διαστημικό πάρκο ( )
διαστημική μέρα ( )
διαστημική αποστολή ( )
διαστημικός σταθμός ( )
διαστημική στολή ( )
επιστημονική φαντασία ( )

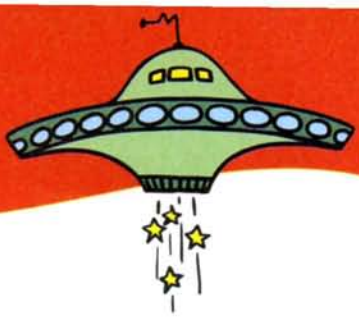

10. Διαβάστε το παρακάτω κείμενο για να δείτε τι συνέβη στη μικρή μας Αστερούλα. Τα κενά συμπληρώστε τα, όπου χρειάζεται, με το *οριστικό* ή *αόριστο* άρθρο:

«Ξύπνα, μικρή μου, σε πήρε _________ ύπνος και θα αργήσεις να πας _________ σχολείο». _________ Αστερούλα τότε τα κατάλαβε όλα. _________ ταξίδι της αυτό δεν ήταν τίποτε άλλο παρά _________ ονειρικό ταξίδι. Δεν ήθελε να σηκωθεί σήμερα από _________ κρεβάτι, δεν ήθελε να πάει σήμερα _________ σχολείο. Ήθελε να μείνει μόνη στο κρεβάτι της και να αναπολήσει όλα όσα έζησε. Όμως _________ φωνή της μητέρας της συνέχισε αγριεμένη. «Σήκω, επιτέλους, να πας _________ σχολείο». Σκέφτηκε τότε _________ λόγια _________ «μικρού πρίγκιπα». « _________ μεγάλοι ποτέ δεν καταλαβαίνουν από μόνοι τους και είναι ενοχλητικό για _________ παιδιά να τους τα εξηγούν όλα».
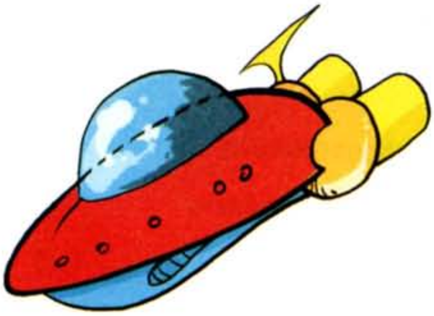
κείμενο της συγγραφικής ομάδας